كرىلوف مەسەللىرى

شىر، بۆكەن ۋە تۈلكە

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: مىرزات ئابدۇللا تاجى

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ISBN 978-7-228-10712-4
9 787228 107124 >
定 价:6.00元

كرىلوف مەسەللىرى

شىر، بۆكەن ۋە تۈلكە

تەرجىمە قىلغۇچى: ئەخمەت ئىمىن

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

www.uyghurkitap.com

图书在版编目(CIP)数据

克雷洛夫寓言. ④/(俄罗斯)克雷洛夫语言；艾合买提·伊明译—乌鲁木齐：新疆人民出版社，2006.12
ISBN 978 - 7 - 228 - 10712-4

Ⅰ.克… Ⅱ.①克…②艾…Ⅲ. 寓言—作品集—俄罗斯—近代—维吾尔语（中国少数民族语言）
Ⅳ.I512.74

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2006)第158067号

责任编辑：阿不都吾甫尔·赛义丁
责任校对：阿依故丽·沙吾提
封面设计：米尔扎提·阿不都拉塔吉
绘　　图：阿米尔·托合提

克雷洛夫寓言④（维吾尔文）
艾合买提·伊明　译

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放南路348号　邮编：830001）
新疆新华书店发行
新疆新华印刷二厂印刷
880×1230 毫米　32 开本　3.5 印张　2 插页
2007 年 7 月第 1 版　2009 年 2 月第 2 次印刷
印数：3061—8060

ISBN 978 - 7 - 228 - 10712 - 4　定价：6.00 元

بۇ كىتاب جياڭشى خەلق نەشرىياتىنىڭ 1979 ـ يىل 6 ـ ئاي 1 ـ نەشـ
رى، 1984 ـ يىل 4 ـ ئاي 2 ـ باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىنغان
نۇسخىسىغا ئاساسەن قايتا تەھرىرلىنىپ نەشر قىلىندى.

本书根据江西人民出版社1979年6月第1版、1984年4月第2次印刷本翻译出版的版本重新编辑出版。

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئابدۇغوپۇر سەئىدىن
مەسئۇل كوررېكتورى: ئايگۈل سابىت
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: مىرزات ئابدۇللا تاجى
رەسىملەرنى سىزغۇچى: ئامىر توختى

كىرىلوف مەسەللىرى — 4
تەرجىمە قىلغۇچى: ئەخمەت ئىمىن
*
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 №)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا 2 ـ باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر، 1/32
باسما تاۋىقى: 3.5 قىستۇرما ۋارىقى: 2
2007 ـ يىلى 7 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2009 ـ يىلى 2 ـ ئاي 2 ـ بېسىلىشى
تىراژى: 3061 —— 8060
ISBN 978 — 7 — 228 — 10712 — 4
باھاسى: 6.00 يۈەن

www.uyghurkitab.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىگى ئادرېسى

تەرجىماندىن

ئىۋان ئاندرېۋىچ كرىلوف (1769 — 1844) روسىيە دراماتورگى، ژۇرنالىستى ۋە مەشھۇر مەسەل يازغۇچىسى. مەسەلچىلىك ئۇنىڭ ئىجادىيىتىدە ئاساسىي سالماقنى ئىگىلەيدۇ. كرىلوفنىڭ مەسەللىرى روسىيە ئەدەبىياتى رېئالىزمىنىڭ مۇقەددىمىسى دەپ تونۇلغان. ئۇنىڭ مەسەللىرىدە ئەزگۈچى سىنىپلارغا لەنەت، ئېزىلگۈچىلەرگە مەدھىيە ئوقۇلغان. بۇ مەسەللەردە روسىيە خەلقىنىڭ ئەقىل - پاراستى ۋە تۇرمۇش تەجرىبىلىرى كۆزگە يارقىن تاشلىنىپ تۇرىدۇ. بۇ مەسەللەردىن روسىيىدىكى ھەر قايسى قاتلام كىشىلىرىنىڭ ھەر خىل ئىدىيە، ھېسسىيات، مۇرەككەپ خاراكتېرى ۋە خۇسۇسىيەتلىرىنىڭ توغرا، ھەقىقىي، ئەينەن قىياپىتىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

بۇ كىتابقا كرىلوفنىڭ پۈتۈن ھاياتىدا يازغان بارلىق مەسەللىرى كىرگۈزۈلگەن. بۇ مەسەللەر ئەسلىدە شېئىرىي شەكىلدە يېزىلغان. ۋۇ يەن ئەپەندى بۇنى خەنزۇ تىلىغا ئىنگلىزچىدىن تەرجىمە قىلغان. ئىنگلىزچە تەرجىمىسىمۇ ئەسلىي شېئىرىي نۇسخا ئىكەن. لېكىن، خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنغاندا، ئەسەرنىڭ ئومۇمىي روھىنى تولۇق ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىش مەقسىتىدە نەسرىي شەكىل قوللىنىلغان. ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىنغاندا، بۇ نۇقتا ئالاھىدە كۆزدە تۇتۇلۇپ، سۆزلەر بىر قەدەر ئەينەن ئېلىندى، جۈملىلەر بەك ئەركىن، يۇمشاق ئىشلىنىپ كەتكىنى يوق. ئارىدا ئىنگلىزچە،

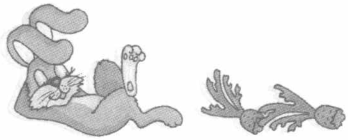

خەنزۇچە ئىككى تىل كۆۋرۈك قىلىنغانلىقى ئۈچۈن، بۇ تەرجىمە كرىلوف ئىجادىيىتىنىڭ ئەسلىي قىياپىتىدىن خېلى يىراقلىشىپ كەتكەن بولۇشى مۇمكىن. بۇ نۇقسانىنىڭ كەلگۈسىدە ئەسلىي رۇسچىدىن قىلىنغان تەرجىمىسى بىلەن تېخىمۇ تولۇقلىنىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن.

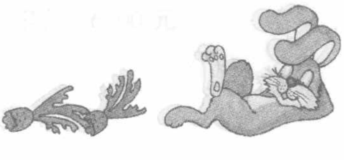

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitab.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

مۇندەرىجە

قازان بىلەن كوزا.........1

ياۋا ئۆچكە.........3

بۇلبۇل.........5

سۇپۇرگە.........7

دېھقان بىلەن قوي.........8

دۇنياخور.........10

شائىر بىلەن زەردار.........12

بۆرە بىلەن چاشقان.........14

ئىككى سەھرالىق.........16

مۇشۇك بىلەن جىگدىچى قۇش.........18

ئىككى ئىت.........20

مۇشۇك بىلەن بۇلبۇل.........22

بېلىقلارنىڭ ئۇسسۇلى.........24

باشقا بىر دىنىي رايوندىن كەلگەن ئادەم.........27

قاغا.........29

شىر قېرىدى.........32

شىر، بۆكەن ۋە تۈلكە.........33

دېھقان بىلەن ئات.........35

چاقنى ئايلىنىپ يۈگۈرگەن تىيىن.........37

قىزىل بارراكۇدا بېلىقى.........39

كاككۇك بىلەن سۇمۇرغ.........41

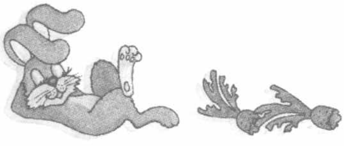

ئۇستىرا 42
قارچىغا بىلەن مىتە 44
يوقسۇل باي 45
قىلىچ 48
سودىگەر 50
زەمبىرەك بىلەن يەلكەن 51
ئېشەك ۋە ئۇنىڭ كولدۇرمىسى 53
مىرون 55
دېھقان بىلەن تۈلكە 57
ئىت بىلەن ئات 58
ھۇۋقۇش بىلەن ئېشەك 59
يىلان 61
بۆرە بىلەن مۈشۈك 63
قىزىل كاراس بېلىقى 65
شارقىراتما بىلەن ئارشاڭ 66
شىر پادىشاھنىڭ كارىۋىتى 67
ئۈچ سەھرالىق 69
پادىچى 71
تىيىن 73
چاشقان 75
تۈلكە 77
بۆرە بىلەن قوي 79
دېھقان بىلەن ئىت 81

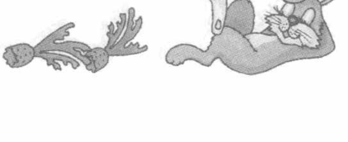

كرىلوف مەسەللىرى

ئىككى بالا 83
بۇلاڭچى بىلەن هارۋىكەش 85
شىر بىلەن چاشقان 87
خوراز بىلەن كاككۇك 89
ۋالىي 91
شىر بىلەن ئادەم 93
چىپار قوي 95
زىياپەت 97
مىشكانىڭ زىياپىتى 99

www.uyghurkitap.com

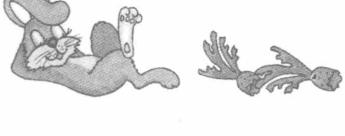

قازان بىلەن كوزا

قازان بىلەن كوزا دوست بوپتۇ. كوزا قازاننى ئىچ - ئىچىدىن ياخشى كۆرىدىكەن. قازاننىڭ ئەسلىي زاتى كوزىدىن ئېسىل بولسىمۇ دوستلار ئارىسىدا بۇنداق ئىشنى سۈرۈشتۈرۈپ ئولتۇرۇشنىڭ نېمە زۆرۈرىيىتى بار دەيسىلەر. قازان كوزىنى ھېچكىمگە بوزەك قىلدۇرمايدىكەن، كوزا بولسا قازانغا ھەرگىز بىۋاپالىق قىلماسلىقتا ئەھدە قىلغانىكەن. بۇ ئىككى دوست بىر - بىرىدىن ئايرىلىشقا زادى چىدىمايدىكەن، دائىم ئەتىگەندىن - كەچكىچە بىللە بولىدىكەن، ئوتقا قويغاندا ئايرىلىش توغرا كېلىپ قالسا ئىككىسىلا ھەسرەت چېكىدىكەن، شۇنداقتىمۇ ئوچاقنىڭ ئۈستىدە ھەر ھالدا يېقىن تۇرۇشقا تىرىشىدىكەن.

بىر كۈنى قازان سەپەرگە چىقماقچى بولۇپ دوستى كوزىنىڭمۇ ئۆزى بىلەن بىللە مېڭىشىنى ئىلتىماس قىپتۇ. كوزا بۇ ئىلتىماسنى خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىپتۇ ۋە ھارۋىغا چىقىپ قازاننىڭ قېشىدىن ئورۇن ئاپتۇ. ھارۋا بۇ ئىككى بەختلىك دوستنى ئېلىپ ئېگىز - پەس، شېغىللىق يوللاردا تاراقشىپ چايقىلىپ مېڭىپتۇ. يولنىڭ ئېگىز - پەسلىكى قازان ئۈچۈن قىزىقارلىق ئويۇن بولغان بولسا، كوزا ئۈچۈن سىلكىنىشتىن سۇنۇپ كېتىش خەۋپىنى تۇغدۇرۇپتۇ. ھارۋا يولدا ھەر بىر سىلكىنگەندە، قورقىنىدىن كوزىنىڭ يۈرەكلىرى سېلىپ كېتىدىكەن. ھېچقىسى يوق، رۇسلىنىپ ئولتۇرسىلا بولىدىغۇ، قازاننىڭ ئۆزىگە شۇ قەدەر يېقىنلىقىنى

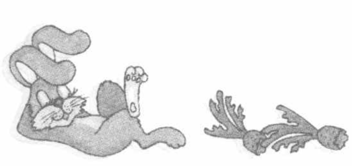

ئويلىغاندا كوزىنىڭ يۈركى يايراپمۇ قالىدىكەن.

ئۇلارنىڭ نەلەرنى سەپەر قىلغانلىقىنى بىلمەيمەن. مېنىڭ باش قاتۇرۇپ ھەل قىلماقچى بولغان مەسىلەم بىرلا ـ ئۇنداق قىلىپ ئۇلار قايتىپ كەلگەن چاغدا، قازان ناھايىتى ساغلام ۋە روھلۇق، كوزا بولسا پارچە ـ پارچە بولۇپ ئۆزىنىڭ كوزىلىق ھالىتىنى پۈتۈنلەي يوقاتقانىكەن.

※ ※

بۇ مەسەل ئارقىلىق نىمە دېمەكچى بولغانلىقىمنى ھەممە ئادەم چۈشىنەلەيدۇ: مۇھەببەت ۋە دوستلۇقتا خىلى خىلىغا كەلمىسە بولمايدىغانلىقىنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالماسلىق كېرەك.

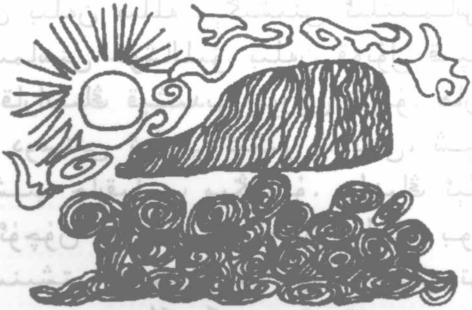

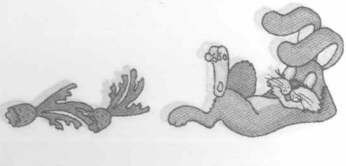

ياۋا ئۆچكە

قىش كۈنلىرى ئىكەن. مالچى ئۆڭكۈردە بىر نەچچە ياۋا ئۆچكىنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ بەك خۇش بولۇپ كېتىپتۇ ۋە كۆزلىرىگە ئىسسىق ياش ئالغان هالدا خۇداغا شۈكۈر ئېيتىپتۇ. «ۋاھ، بۇ نېمىدېگەن ياخشى ئىش دەپ !» ئويلاپتۇ ئۇ، «بايلىق دېگەن شۇ، ئەمدى قويلىرىم بىر ھەسسە كۆپىيىدىغان بولدى. مەن بۇلارنى قويلىرىم بىلەن بىللە يايلىيالايدىغان قىلغۇچە، ئاز ئۇخلاپ، ئاز يەپ، بۇلارنىڭ ھالىدىن كۆپرەك خەۋەر ئېلىشىم كېرەك. بۇ بەرىكەتلىك ئورماندا مېنىڭ بايلىقىم بەگىنىڭكىدىنمۇ ئېشىپ كېتىدىغان بولدى. مېنىڭ پاددىلىرىم بېگىمنىڭ ئېكىنزارىغا ئوخشاش كۆپىيىدۇ، ئەمدى ماۋا ھەدىيە دېگەن ياغىدۇ، ئىرىمچىك، سېرىق مايلار تاغدەك دۆۋىلىنىپ كېتىدۇ، قوي دېگەننى خالىغاندا سويىمەن. مالغا يەم ـ خەشەك بولسىلا بولغىنى، ۋەھالەنكى مەن قىشقا دەپ ئوت ـ چۆپنى تەخ قىلىپ قويىمەن.»

مالچى ئۆز قويلىرىنىڭ ئوت ـ چۆپىنى قىسىپ ياۋا ئۆچكىلەرگە بېرىپتۇ، ئۇلارغا ناھايىتى كۆيۈنۈپتۇ، غەمخورلۇق قىپتۇ، ئۇلارنى ھەتتا كۈنگە ئەللىك قېتىملاپ كۈتۈپتۇ، ھەر خىل چارىلەر بىلەن ئۇلارنى كۆندۈرۈۋالماقچى بوپتۇ.

بۇنداق قىلىۋەرگەندە قويلىرىنىڭ يەيدىغىنى ئازلايدۇ ـ دە. خوش، شۇنداق بولسىمۇ نېمە بوپتۇ؟ ئۆز قويىنىڭ ئىشى دېگەن ئوڭاي، ھەر بىرىگە ئازراق پاخال تاشلاپ بەرسە كۇپايە. ئەگەر جىق يەيمىز دەپ تۇرۇۋالسا، تولا ئەدەپسىزلىك قىلـ-

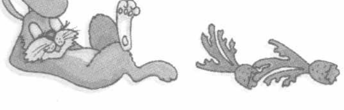

ماڭلار، دەپ قولىقىنى تارتىپ قويغۇلۇق.

لېكىن، يامان بولغىنى ئەتىياز كەلگەندە، بۇقا، ياۋا ئۆچ-كىلەرنىڭ ھەممىسى تاغقا قېچىپ كېتىپتۇ. چۈنكى قىيا تاشسىز تۇرمۇشقا ياۋا ئۆچكىلەر ھەرگىز كۆنمەيدىكەن. ئەمدى قويلارغا كەلسەك، ئۇلارمۇ تۈگىشىپتۇ، ھايات قالغان بىر نەچچىسىنىمۇ كېيىنچە ساقلاپ قالغىلى بولماپتۇ. قويلىرىدىن ئايرىلغان مالچى ئەمدى ھېچنېمىسى يوق ئەھۋالغا چۈشۈپ قاپتۇ. ئۇ تېخى بۇ يىل ئەتىياز قالتىس بېيىيدىغان بولدۇم، دەپ ئويلىغان ئەمەسمىدى.

ھەي مالچى ! مەن ساڭا گېپىمنى دەۋالاي، سەن ياۋا ئۆچكىگە يەم - خەشەكنى ئىسراپ قىلماستىن، ئەسلىدە قويلىرىڭنىڭ غېمىنى قىلىشىڭ كېرەك ئىدى.

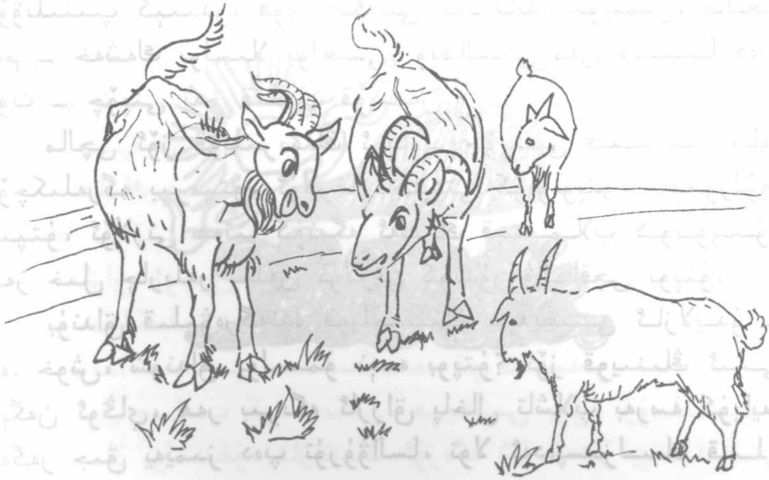

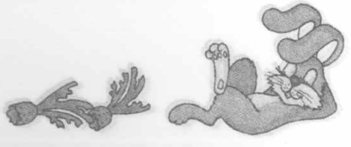

بۇلبۇل

باھارنىڭ بىر كۈنى بىر ئادەم بىر نەچچە بۇلبۇلنى قىلتاققا چۈشۈرۈۋاپتۇ ۋە ئۇلارنى، ئۆيگە ئەكىلىپ قەپەسكە سولاپتۇ. بۇلبۇللار تۇتقۇنلۇقتا يىتىپ ناخشا ئېيتىشقا باشلاپتۇ، لېكىن ناخشىلىرى ئورماندا ئەركىن ـ ئازادە يايراپ يۈرگەن چېغىدىكىدەك چىقماپتۇ. قەپەستە ناخشا ئېيتىشتىن بۆلەك ئەرمەك بولغۇدەك نېمە ئىش بولسۇن؟ ئۇلار زېرىكىش ۋە ئىچى سىقىلىش تۈپەيلى ناخشا ئېيتىشقا مەجبۇر ئىكەن.

بۇ بۇلبۇللارنىڭ بىرى ئۆزىنىڭ مۇشۇنداق ئېچىنىشلىق ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىغا قاتتىق قايغۇرىدىكەن. چۈنكى، ئۇ سۆيگىنىدىن ئايرىلىپ قالغانىكەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە تۇتقۇن قىلىنىشىنىڭ دەردىمۇ يامان ـ دە، ئۇ خېلى كۈنلەرگىچە ھەتتا ئوزۇقىنىمۇ تەرك ئېتىپ، يىغان چېكىپ يۈرۈپتۇ. ۋەھالەنكى، ئۇنىڭ بۇ روھىي ھالىتى ئۆزۈنغا بارماپتۇ.

«روھىمنى كۆتۈرۈشۈم كېرەك» دەپتۇ ئۇ ئۆز ـ ئۆزىگە، «بۇنداق غەمگە پېتىپ يۈرۈشتىن ھېچقاچان ياخشى ئاقىۋەت چىقمايدۇ. ئەخمەقلەرلا مۇشەققەت ئالدىدا كۆزيېشى قىلىدۇ، دانا ئەقىل ئىشلىتىپ بېشىغا كەلگەن مۇشكۈلاتتىن قۇتۇلىدۇ. مەنمۇ بېشىمغا كەلگەن قىسمەتتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئوبدان ئامال ئويلاپ قويدۇم. ئۇلار بىزنى بۇ يەرگە ئۆلتۈرۈپ يېيىش ئۈچۈن تۇتۇپ كەلگىنى يوق. خوجايىنىنىڭ يېقىملىق كۈي ئاڭلاشنى مەقسەت قىلغانلىقى كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ. شۇڭا، ناخشام ئۇنىڭ قۇلىقىغا يېقىپ قالسا، ئۇ چوقۇم ئىچ ئاغرىـ

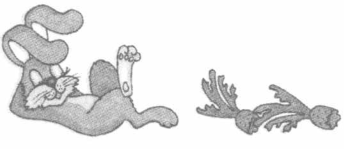

تىپ، بېشىمغا كەلگەن شەپقەتسىز تەقدىرنى بىكار قىلماسمۇ، قەپەسنى ئېچىۋېتىپ ماڭا سالغان ئازاب ـ ئوقۇبەتكە خاتىمە بەرمەسمۇ؟»

ئۇ ئەنە شۇنداق بىمەنە ئويلاپتۇ ۋە قانداقتۇر بىر ئۇلۇغ مىدۋارلىق بىلەن كەچكى قۇياشنىڭ رەڭدار جىلۋىسىنى، تاڭ قۇياشىنىڭ نۇرانىلىكىنى كۈيلەپ ناخشا ئېيتقىلى تۇرۇپتۇ. لېكىن، ئۇ مۇشۇنداق قىلىپ ئۆز مەقسىتىگە يېتىپتىمۇ؟

ياق! بۇنداق قىلغانسېرى ئۇ تېخىمۇ دەھشەتلىك، ئازابلىق كۈنگە قاپتۇ. ئەلەم يۇتۇپ ناخشا ئېيتالماي يۈرگەن بۇلبۇللارنى خوجايىن ئۆزۈن ئۆتمەيلا قويۇۋېتىپتۇ. بىزنىڭ بىچارە بۇلبۇلىمىزنى بولسا ئۇنداق قىلماپتۇ. ئۇ ناخشىنى قانچىلىك يېقىملىق ئېيتقانسېرى خوجايىن ئۇنىڭغا شۇنچىلىك يېپىشىۋاپتۇ.

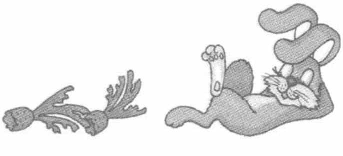

سۆپۈرگە

پاسكىنا سۆپۈرگىنىڭ مەرتىۋىسى ئۆسۈپ قاپتۇ. خىزمەتكارلار ئۇنىڭ بىلەن ئاشخانىنىڭ ئاستىنى سۈپۈرمەي، بەلكى خوجايىنىنىڭ چاپان - چۇرىلىرىنى تازىلايدىغان بوپتۇ (چۈنكى خىزمەتكارلار قاتتىق مەست بولۇپ قالغانىكەن).

سۆپۈرگە ھاۋادا پىرقىراپ كېلىپ خوجايىنىنىڭ كىيىمىگە شۇنداق ئۇرۇلىدىكەنكى، ئاۋازىدىن زالمۇ ياڭراپ كېتىدىكەن، ئاندىن كېيىن، كىيىم - كېچەكلەرگە قوناق سوققاندەك، قاتتىق تېگىشلىرىمۇ بار ئىكەن. قىسقىسى، ئۇ بۇ خىزمەتنى پۈتۈن قىزغىنلىقى بىلەن ئىشلەيدىكەن.

لېكىن، چاتاق نەدىكەن دېسەڭلار، سۆپۈرگىنىڭ ئۆزىدە ئىكەن. ئۆزى شۇنداق ماي يۇقى، پاسكىنا، لاي تۇرسا، ئۇنىڭ قانچىلىك ياخشى ئىش قىلالىشى مانا مەن دەپ كۆرۈنۈپلا تۇرامدۇ! ئۇ كىيىمنى قانچە تازىلىغانسېرى كىيىم شۇنچە مەينەتلىشىدىكەن.

※ ※

قىلچە بەدىئىي دىتى بولمىغان ئەخمەقلەر بىز ئالىملارنىڭ ئەسەرلىرىگە تۈزىتىش پىكرى بېرەلەيمىز، دەپ ساراڭدەك ھۇجۇم قىلىدۇ. كېسىپ ئېيتالايمەنكى، ئۇلارنىڭ قىلغىنىمۇ شۇ پاسكىنا سۆپۈرگىدىن قېلىشمايدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

دېھقان بىلەن قوي

دېھقان قوينىڭ ئۈستىدىن ئەرزگە كەپتۇ. تۈلكە باشچىلىق قىلىدىكى سوت كوللېگىيىسى سۈرلۈك سورۇن تۈزۈپ، بۇ دەۋانى بىر ياقلىق قىلماقچى بوپتۇ، دەۋاگەرنىڭ دەلىل - ئىسپاتلىرىنىمۇ، جاۋابكارنىڭ ئۆزىنى ئاقلىشىنىمۇ ئاڭلاپتۇ. ئىككى تەرەپ ۋەقەنىڭ جەريانىنى تەپسىلىي سۆزلەپ، دەلىل - ئىسپاتلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ھەقىقىي ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈپتۇ.

— بەشىنچى ئاينىڭ ئونىنچى كۈنى، — دەپتۇ دېھقان، — سىرتقا بىر ئىش بىلەن چىقىپ كېتىپ كەلسەم ئىككى توخام يوق تۇرىدۇ، توخۇنىڭ پەيلىرى، ئۇستىخانلىرى يەردە. ئۇ كۈنى قورۇدا پەقەت مۇشۇ قويلا قالغانىدى.

— مەن شۇ كۈنى كەچتە ئۇخلىغان، — دەپتۇ قوي، — بولمىسا، قولۇم - قوشنىلىرىمنى چاقىرىپ سوراپ بېقىڭلار، مېنىڭ ئەزەلدىن ئوغرىلىق قىلمايدىغانلىقىمغا شۇلارمۇ گۇۋاھ، ئۇچار - قانات ھايۋاناتنىڭ گۆشىنى يەيدىغان ئادەت مەندە ئەزەلدىن يوق.

تۈلكە بۇ ئىشقا مۇنداق ھۆكۈم چىقىرىپتۇ:

— بىزنىڭ قارىشىمىزچە، قوينىڭ ئۆزىنى ئاقلىشى پۇت تىرەپ تۇرالمايدۇ. چۈنكى، جىنايىتىنى ئۇستىلىق بىلەن يوشۇرۇش، جىنايىتى چېكىدىن ئاشقان ئەبلەخلەرنىڭ ئادەتلەنگەن ھۈنىرى. پاكىتلار شۇنى ئىسپاتلايدۇكى، بەشىنچى ئاينىڭ ئونىنچى كۈنى قوي بىلەن توخۇ ئەسلا بىر - بىرىدىن يىراق

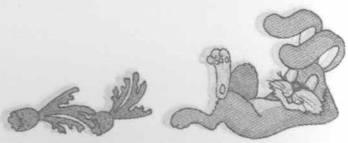

كرىلوف مەسەللىرى

تۇرغان ئەمەس، ئۇنىڭ ئۈستىگە توخۇ گۆشى ناھايىتى مەززى-لىك، پۇرسەتمۇ ناھايىتى ئوڭىدىن كەلگەن. شۇڭا، مەن ۋىجدانىم بويىچە شۇنداق ھۆكۈم قىلىمەنكى، يۇقىرىقى ئەھۋاللارغا ئاساسلانغاندا، قوي توخۇنى ھەرگىز بوش قويما-غان.

قوي ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىنىپ، جازا دەرھال ئىجرا قىلىنسۇن!

قوينىڭ گۆشى سوت تەرىپىدىن مۇسادىرە قىلىنسۇن، تېرىسى دەۋاگەرگە تاپشۇرۇلسۇن!

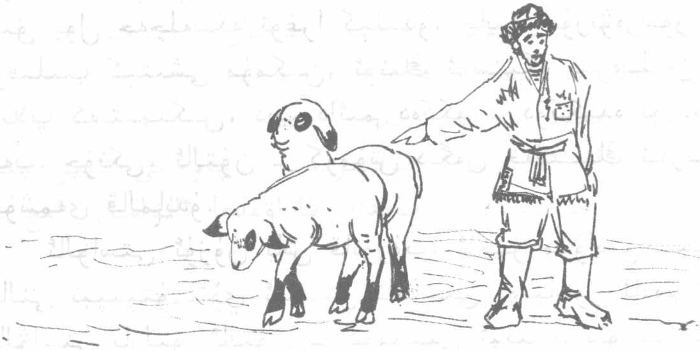

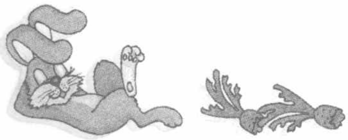

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

دۇنياخور

بىر ئالۋاستى نورغۇن ئالتۇن - كۈمۈش، بايلىقنى يەر ئاستىغا كۆمۈپ قويغانىكەن. بىر كۈنى ئۇ ئالۋاستىلارنىڭ پادىشاھىدىن دەرھال جاھاننىڭ ئۇ چېتىدىن - بۇ چېتىگە بېرىش توغرىسىدا بىر پەرمان تاپشۇرۇۋاپتۇ. بۇ دېگەن پەرمان، مەيلى ئۇ خالىسۇن - خالىمىسۇن، ئىجرا قىلماي بولمايدۇ - دە. بىزنىڭ بۇ ئالۋاستىمىز قانداق قىلىشنى بىلەلمەي ئېغىر غەم ئىچىدە قاپتۇ. ماقۇل، ئۇغۇ ماڭسۇن، لېكىن بۇ بايلىقلارنى قانداق ساقلاش كېرەك؟ كىم بۇ نەرسىلەرنى قىلچە زىيان - زەخمەتسىز ساقلاپ بېرەلىشى مۇمكىن؟ ئۇنى ساندۇقلارغا قاچىلاپ مەخسۇس قاراۋۇل ياللىۋالسىچۇ؟ ئۇنىڭغا جىق پۇل خەجلەشكە توغرا كېلىدۇ. جايىدا تۇرىۋەرسۇن دېسە يوقىلىپ كېتىشى مۇمكىن. ئۇنىڭ ئۈستىگە بىرەيلەن ئوغرىلاپ كەتتىمىكىن، دەپ دائىم دەككە - دۈككىدە يۈرىدىغان گەپ. چۈنكى، ئالتۇن - كۈمۈش دېگەن خەقنىڭ نەزىرىگە چۈشمەي قالمايدۇ.

ئالۋاستى ئۇزۇن باش قاتۇرۇپ، ئاخىر مۇۋاپىق بىر ئادەمنى تېپىپتۇ. ئۆي ئىگىسى ناھايىتى دۇنياخور ئادەم ئىكەن. ئالۋاستى بارلىق ئالتۇن - كۈمۈشنى ئېلىپ، شۇ دۇنياخورنىڭ ئالدىغا بېرىپ مۇنداق دەپتۇ:

— قەدىرلىك خوجايىن، مەن ئۆيىنى تاشلاپ، سىرتقا چىقىپ كېتىدىغان بولۇپ قالدىم. ئىككىمىز نەچچە ۋاقىتتىن بۇيان ناھايىتى ئوبدان ئۆتتۇق، ئەمدى ئايرىلىش ئالدىدا تو-

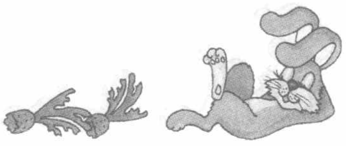

رىمىز، شۇڭا بىر ئاز سوۋغات ئەكىلىۋىدىم، لايىقلىرىدا بولسىمۇ كۆڭلۈمنى قايتۇرمىغايلا. بۇ بايلىق سىلى قانداق ئىشلەتسىلىمۇ يېتىدۇ، قانداق يەپ ـ ئىچىپ بۇزۇۋەتسىلىمۇ ئۆزلىرىنىڭ ئىختىيارى. ئىشقىلىپ كۆڭۈللىرىنى خۇش قىلسىلا بولىۋېرىدۇ. مېنىڭ پەقەت بىرلا تەلىپىم بار: ئەجەل سىلىنىڭ بۇ دۇنيادىكى ئازابلىق كۈنلىرىنى ئاياغلاشتۇرغان چاغدا، مەن سىلىگە بىردىنبىر مىراسخور بولسامىلا بولدى، شۇنداقتىمۇ مەن سىلىنىڭ قىيامەت قايۇم بولغۇچە ئۆمۈر كۆرۈشلىرىنى ئۈمىد قىلىمەن.

ئالۋاستى ئاشۇ گەپلەر قىلىپ بولۇپ، بايلىقنى ئۇنىڭغا تاپشۇرۇپ سەپەرگە ئاتلىنىپتۇ. ئارىدىن ئون يىل، يەنە ئون يىل ئۆتۈپتۇ. ئالۋاستى ۋەزىپىسىنى تاماملاپ، ئۆزىنىڭ ئېسىل زېمىنىغا، راھەتلىك ماكانىغا قايتىپ كەپتۇ.

ئۇ كېلىپ قانداق ئېسىل مەنزىرىنى كۆرۈپتۇ دېمەمسىز؟ بارلىق ئالتۇن ـ كۈمۈشى شۇ پېتى تۇرغان؛ دۇنياخور بولسا ئالتۇن ساندۇققا يۆلەنگەن ھالدا ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كەتكەن، چاڭگىلىدا مەھكەم سىقىمدىۋالغان ئاچقۇچىمۇ بار تېخى ! ئالۋاستى ئۇنىڭ تارىشىدەك قوللىرىدىن ئاچقۇچنى ئاپتۇ. بىر سىنت پۇل خەجلىمەيدىغان مۇنداق قاراۋۇلغا ئالۋاستى ئىچ ـ ئىچىدىن سۆيۈنمەيدۇ دەمسىز !

※ ※

ئەگەر دۇنياخور ئويغاق ۋاقتىدىمۇ، ئۇخلاۋاتقاندىمۇ ئالتۇننى ھېچكىمگە تۇتقۇزمايدىغان ئادەم بولمىغان بولسا، ئالۋاستى بايلىقنى ھەرگىزمۇ ئۇنىڭغا ساقلاشقا بەرمىگەن بولاتتى.

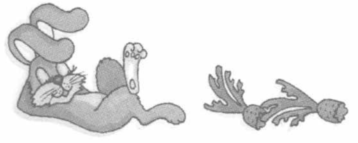

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

شائىر ۋە زەردار

شائىر زەردار ئۆستىدىن ئەرز قىلىپ كېلىپ، تەڭرى زېۋىستىن ئۆزىگە يار ـ يۆلەك بولۇشنى ئىلتىماس قىپتۇ. زېۋىس ئىككى دەۋاگەرنى چاقىرتىپ ئۇلارنىڭ دەۋاسىنى سورىماق بوپتۇ.

ئۇ ئىككىسى يېتىپ كەپتۇ. شائىر ئۆزى ناھايىتى ئورۇق، كىيىملىرى جۇل ـ جۇل، ئاياغلىرى پاسكىنا ئادەم ئىكەن. زەردار بولسا دۆلىتى زىيادە، ئۆزى ناھايىتى تەكەببۇر ئادەم ئىكەن.

— ھەي تەڭرىلەرنىڭ پادىشاھى، ئولۇمپۇس تاغلىرىنىڭ ھاكىمى، بۇلۇتلارنى ئىختىيارىچە تىزگىنىدە تۇتۇپ، چاقماقلارنى مەيلىچە ياندۇرالايدىغان ئۇلۇغ زېۋىس! ماڭا رەھىم ـ شەپقەت قىلغايسەن، — دەپ يالۋۇرۇپتۇ شائىر، — مەن زادى نېمە گۇناھ قىلغان، دەپ باققىنا، كىچىكىمدىن تارتىپ تا ھازىرغىچە، جاپا ـ مۇشەققەت، قىيىنچىلىق ئىچىدە زارلىنىپ يۈرۈپتىمەن، ئوت ياقاي دېسەم ئوتۇنۇم يوق، ئەقەللىي قوشۇق چاغلىق نەرسىگىمۇ ئىگە ئەمەسمەن. پەقەت خىياللارلا ماڭا بايلىق بولۇپ كەلدى! مېنىڭ بۇ رەقىبىمنىڭ ئەھۋالىمۇ شۇنداقمۇ؟ ياق! گەرچە قورچاقچىلىك ئەقىل ـ پاراسىتى بولمىسىمۇ، ئۇ ھەر كۈنى ھۇزۇر ـ ھالاۋەت ئىچىدە ياشاۋاتىدۇ، ھەممە ئادەم ئۇنىڭ چاپىنىنى كۆتۈرىدۇ، ئۇ ئۇنىڭدا يېتىپ يەۋېرىپ ماڭالمىغۇدەك دەرىجىدە سەمرىپ كەتتى.

— سېنىڭ شېئىرلىرىڭ، — دەپتۇ زېۋىس، — ھازىردىن

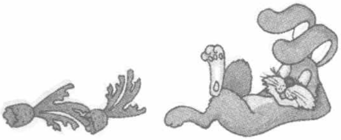

كىرىلوف مەسەللىرى

تارتىپ بىر نەچچە يۈز يىلغىچە تارقىلىپ يۈرسە، بۇ سەن ئۈچۈن يەنە قىممىتى يوق ئىشمۇ؟ ئۈچۈ، ئۇ ئۆلىدۇ، كۆمۈ- لىدۇ (ئۇنىڭ كېيىنكى ئەۋلادىنى قويۇپ تۇرايلى)، شۇ زامان نەۋرىلىرىمۇ ئۇنى ئۇنتۇيدۇ. ئۆزۈڭ ئويلاپ باق، سېنىڭ تال- لىۋالغىنىڭ ئۇلۇغ نام ـ شۆھرەت ئەمەسمىدى. مەن بۇ جا- ھاننىڭ راھىتىنى ئۇنىڭغا بەرگەن، ئەگەر ئۇ شۇ كاللىسىنى ئىشلىتىپ، بۇنى پەرق قىلالىغان بولسا ئىدى، ئۇ چاغدا ئۇ ئۆزىنىڭ نەقەدەر بىچارە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغان، ئۆز تەق- دىرىگە سەندىن بەتتەر زارلانغان بولاتتى.

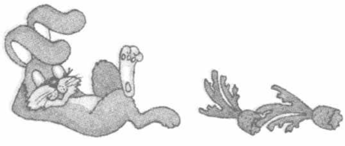

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.cn
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بۆرە بىلەن چاشقان

بىر كۈنى كۆل رەڭ بۆرە بىر قوينى سۆرەپ چەت بىر بۇلۇڭغا ئاپىرىپتۇ. ئەپسۇسكى ئۇنىڭ بۇ قوينى تەڭ تالىشىپ يېگۈدەك بىرمۇ يېقىن ئاغىنىسى يوق ئىكەن. بۆرە ئۇ بىچارە جانىۋارنىڭ قارنىنى يېرىپتۇ - دە، ناھايىتى ئاچ كۆزلۈك بىلەن گۆشكە ھۇجۇم باشلاپتۇ، ئۇستىخانلىرىنى غىرسىلدىتىپ چايناپتۇ، لېكىن ھەر قانچە ئاچ كۆزلۈك قىلسىمۇ بۇ قوينى يەپ بولالماپتۇ. ئاخىر ئاشقان گۆشنى بىر چەتكە قويۇپ قويۇپ، تاماقنى بولۇشىغا يەپ ئۆرە تۇرالماي قالغان كېڭەش ئەزاسىدەك، ئۆزىنى تاشلاپ دۇم يېتىپتۇ.

يېقىن ئەتراپتىكى بىر چاشقان گۆشنىڭ ھىدىنى پۇراپ ئۇۋىسىدىن چىقىپتۇ - دە، چوڭمولە ئۇۋىسىنى دەسسەپ، موخ ۋە دەرەخلەرنىڭ ئارىسىدىن ئاستا ئۆتۈپتۇ، ئاندىن كىچىك بىر پارچە گۆشنى چىشلەپ ئۈزۈپ، ھايت - ھۇيت دېگۈچە ئۇۋىسىغا قېچىپ كىرىۋاپتۇ. بۆرە بۇ ئوغرىنى كۆرۈپ:

— ۋاي ئوغرى ! ساقچىلار، تېز كېلىڭلار ! ئوغرىنى تۇتۇڭلار ! ۋاي، مېنى ۋەيران قىلدى، پۈتۈن مال - دۇنيايىمنى بۇلاپ كەتتى ! — دەپ ۋارقىراپ ئورماننى بېشىغا كىيىپتۇ.

※ ※

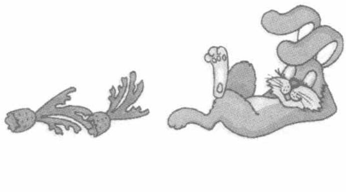

كرىلوف مەسەللىرى

مەن شەھەردىمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش بىر ئىشنى كۆردۇم: بىر يانچۇقچى ئامانلىق ساقلاش ئەمەلدارى بولغان بىر كاتتا ئەربابنىڭ سائىتىنى ئوغرىلاپ كەتكەنىكەن، ئۇ ئەربابمۇ:

— ۋۇي، ئوغرىنى تۇتۇڭلار ! ۋۇي، مېنى قۇتۇلدۇرۇڭلار ! ۋۇي، ساقچى ! — دەپ ۋارقىرىغىنىچە تۇردى.

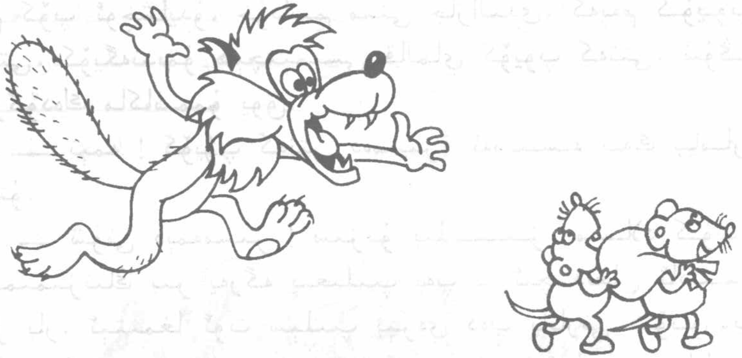

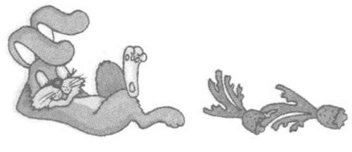

ئۇيغۇر كىتاب تورپىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ئىككى سەھرالىق

— ياخشىمۇ سىز، فادېيېۋ قۇدام!

— ياخشىمۇ سىز، ئىگور قۇدام!

— ھە، قەدىردانىم، يېقىندىن بۇيان ھال - ئەھۋالىڭىز قانداقراق؟

— ھەي، بۇرادەر، بەلكىم بېشىمغا كەلگەن بەختسىزلىكتىن خەۋەر تاپمىغان بولۇشىڭىز مۇمكىن. قىلغان گۇناھلىرىم كۆپ ئوخشايدۇ، خۇدايىم مېنى جازالىدى، كەپەم كۆيۈپ كەتتى، كۆيگەندىمۇ ھېچنېمىسى قالماي كۆيۈپ كەتتى، شۇڭا كىرگۇدەك ماكانىممۇ يوق.

— نېمە! كۆيۈپ كەتتى دەمسىز؟ ئەمىسە بەك يامان بوپتۇ.

— شۇنى دېمەمسىز! سىزمۇ بىلىسىز، مىلاد كۈنى ھەممىمىزنىڭ بىر يەرگە يىغىلىپ يەپ - ئىچىدىغان ئادىتىمىز بار. ئېتىمغا ئوت سېلىپ بىرەي دەپ پانارنى كۆتۈرۈپ مېڭىپتىكەنمەن، غەرق مەستچىلىكتە بېشىم ئايلىنىپ پانارنى قولۇمدىن چۈشۈرۈۋېتىپتىمەن. ئۆزۈمغۇ جېنىمنى ئېلىپ قاچتىم، بىراق ئۆيۈم بىلەن ئېغىلىم پۈتۈنلەي كۆيۈپ كەتتى. خوش، ئۆزىڭىزنىڭ ئەھۋالىچۇ؟

— ھەي، فادېيېۋ، مېنىڭمۇ گۇناھىم توشقان بولسا كېرەك، خۇدايىم جازالىدى. مەنمۇ ئارانلا يۈرۈپتىمەن. قاراڭ، پۈتۈممۇ ناكا بولدى، مانا. ھايات قالغىنىمغا ئۆزۈممۇ ھەيران، بۇ ئىشمۇ ئاشۇ مىلاد كۈنى بولغان. پىۋا ئالىمەن دەپ چى-

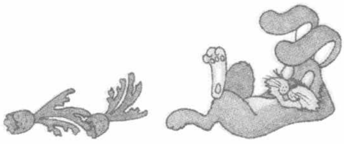

قىپتىمەن. ئاغىنىلەر بىلەن قاتتىق ئىچىۋەتكىنىمگە ئۆزۈممۇ ئىقرار، غەرق مەست ھالەتتە پانار كۆتۈرۈپ يۈرۈش خەتەرلىك-قۇ دەپ ئويلاپ، ئۆزۈمچە پانارنى ئۆچۈرۈۋېتىپتىمەن. بۇنداق بولۇشىنى نەدىن بىلەي، قاراڭغۇدا نېمىكىن، ھەقىچان جىنغۇ دەيمەن، گەمىگە كىرىپ كېتىۋاتسام شۇنداق بىر پۇتلىغاندەك قىلدى، گۇپپىدە يىقىلىپتىمەن، شۇنىڭ بىلەن ئۆرە بولالمىدىم. مانا قاراڭ، شۇنىڭدىن بېرى پۇتۇم كارغا كەلمەيدۇ.

— بەس، — دەپتۇ ستېپان ئۇلارنىڭ سۆزىنى بۆلۈپ، — سىلەر ھاراقتىن بېرى بولالمىغاندىكىن گۇناھنى ئۆزۈڭلارغا قويساڭلار بولغۇدەك. ئىككىڭلار ئوخشاش زىيان تارتىپسىلەر: بىرىڭلار ئۆيۈڭلارنى كۆيدۈرۈپسىلەر، يەنە بىرىڭلار بولسا ھاسا تاياقنى قارغاپ يۈرىسىلەر، ماڭا بۇ قىلچىمۇ ئەجەبلىنەرلىك بىلىنگىنى يوق. مەست ئادەم پانار بىلەن ھەپىلەشسە بېشىغا بالا تېرىيدۇ، قاراڭغۇدا ئۇنىڭغا تېخىمۇ پېشكەلچىلىك تۇغۇلىدۇ، دېگىنە.

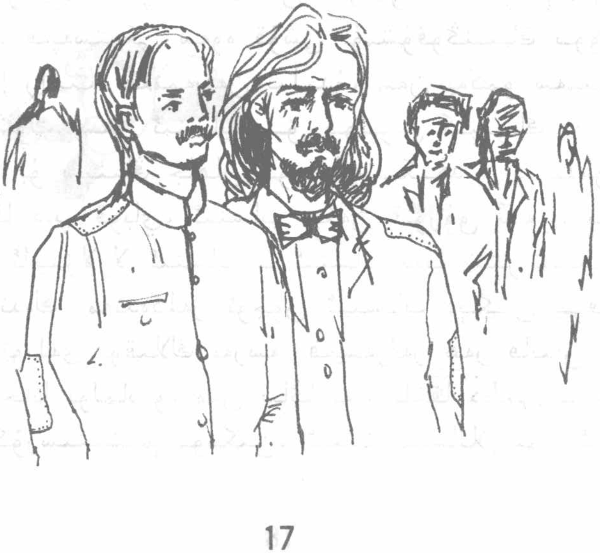

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىگانە ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

مۈشۈك بىلەن جىگدىچى قۇش

قەپەستە بىر جىگدىچى قۇش بار ئىكەن. ئۇ ناخشىدا تا-يىنلىق بولغىنى بىلەن، مۇتەپەككۇرلۇقتا خېلى - خېلى ئۇ-لۇغلاردىن قېلىشمايدىكەن. جىگدىچى قۇش بىر مۈشۈك بىلەن ناھايىتى يېقىن ئۆتىدىكەن. بۇ مۈشۈك رەسمىي چوڭ مۈشۈك بولۇپ، ئۆزى ناھايىتى مۇلايىم ۋە ئېغىر - بېسىق ئىكەن.

بىر كۈنى، ئىگىسى مۈشۈككە تاماق بېرىشنى ئۇنتۇپ قاپتۇ. بىچارە مۈشۈك ئاچقان قورسىقىنى بەزلەش ئۈچۈن، ئۇ-ياقتىن - بۇياققا مېڭىپتۇ. مويلۇق قۇيرۇقىنى شىپاڭشىتىپ، زارلىنىپ مىياڭلاپتۇ. بۇ جىگدىچى قۇشقا ۋەز ئوقۇيدىغان تازا ئوبدان پۇرسەت بوپتۇ.

— دوستۇم، — دەپتۇ ئۇ، — يەيدىغان نەرسە يوق دەپ مۈشۈنداقمۇ تولغىنىپ كېتەمسەن، تازىمۇ كالتە پەم مۈشۈك ئىكەنسەن. قەپەستىكى سەۋە قۇشى تومشۇقۇڭنىڭ تۇۋىدىلا تۇرمامدۇ! راست، ھەممەيلەن بىلىدۇ، سەن بەكمۇ سەممىي، ياۋاش مۈشۈك. سەن ئىنساپلىق بولۇش كېرەك دەيسەن، شۇنداقمۇ؟ بۇ سېنىڭ جاھان كۆرمىگەنلىكىڭدىن دېيىلىۋاتقان گەپ. ساڭا دەپ قوياي، ئىنساپ دېگەن قۇرۇق گەپ. پەقەت ئىرادىسى ئاجىزلارلا ئىنساپ - ئىنساپ دەپ تىترىشىپ كې-تىدۇ. سەندەك، مەندەكلەر ئۈچۈن ئىنساپ دېگەن يوقىلاڭ نەرسە، پۈتۈنلەي يوقىلاڭ نەرسە. قەيسەرلەر ھەر قانداق ئىش قىلسىمۇ خاتا بولمايدۇ، مەن ساڭا يەنە باشقا دەلىل - ئىس-پاتلارنى كۆرسىتىشىم مۇمكىن، ئېنىق مىساللارنىمۇ ئېلىپ

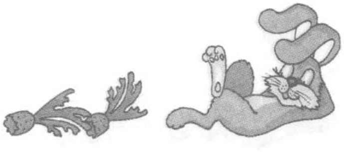

بىرەلەيمەن.

جىگدىچى قۇش ئۆزىنىڭ دىگەنلىرىنى جانلىق ۋە كۇچلۇك
دەلىلەش ئۇچۇن، قەدىمكىلەرنىڭ ھىكمەتلىك سۆزلىرىدىنمۇ
بىر تالاي نەقىل كەلتۇرۇپتۇ. ئاچ مۇشۇك ئۇنىڭ پەند - نە-
سىھەتلىرىنى زور ئىشتىياق بىلەن ئاڭلاپ، ئاخىر سەۋە قۇ-
شىنى يەۋېتىپتۇ. بۇ تائام گەرچە مۇشۇككە ناھايىتى تېتىغان
بولسىمۇ، لېكىن قورساق ئاچلىقىنى ھەل قىلالماپتۇ، ئەكسى-
چە ئۇنىڭ ئىشتىھايىنى تېخىمۇ ئېچىۋېتىپتۇ. مۇشۇك جىگ-
دىچى قۇشنىڭ تەلىمىنى كاللىسىدا يەنە بىر قېتىم مۇلاھىزە
قىپتۇ، لېكىن بۇ قېتىم ئۇنىڭ مۇلاھىزىسى ناھايىتى چوڭ-
قۇر بوپتۇ، ئۇ جىگدىچى قۇشقا:

— دەر ھەقىقەت، ناھايىتى توغرا دەپتىكەنسەن، سېنىڭ
تەلىمىڭنى ئەمدى تېگى - تەكتىدىن چۈشەنگەن ئوخشايمەن، —
دەپتۇ - دە، قەپەسنى چېقىپ، ئۆزىنىڭ كۆيۈمچان ئۇستازى-
نىمۇ بىراقلا يەۋېتىپتۇ.

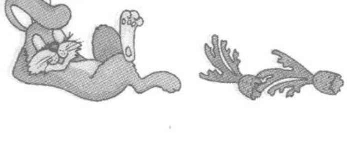

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىككى ئىت

ئۆمۈر بويى خوجايىنىنىڭ ھويلىسىغا قاراپ، تىرىشىپ خىزمەت قىلىپ كېلىۋاتقان ۋاپادار ئىت بىر كۈنى ئۇزۇن ۋاقىتلاردىن بۇيان كۆرۈشمىگەن دوستىنى ئۇچرىتىپ قېلىپ ناھايىتى خۇشال بوپتۇ. ئۇنىڭ دوستى بۇدۇر يۇڭلۇق پىستە ئىكەن. ھويلا ئىتى ئۇنى دېرىزە ئالدىدىكى يۇمشاق چۆشەكتە كۆرۈپ، خۇددى بىر تۇغقان ھەمشىرىسىنى كۆرگەندەك، شادلىنىپ كۆزىگە ياش ئاپتۇ، غىڭشىپ بوش قاۋاپتۇ، تامغا ئېسىلىپ - يامىشىپ، قۇيرۇقىنى شىپاڭشىتىپ كېتىپتۇ.

— ھەي، قەدىرلىك دوستۇم، — دەپتۇ ئۇ، — خوجايىن سېنى قەسىرىگە ئەكىرىپ كەتكەندىن بۇيان، سەن ئۇنىڭ بىلەن بىللە ناھايىتى ياخشى تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتقانسەن - ھە؟ بىز بولساق خۇددى سەن كۆرگەندىكىدەك، ھويلىدا ئېچىرقاپ يۈرۈپتىمىز، ھازىر سېنىڭ ئىش - ئوقىتىڭ نېمە بولۇۋاتىدۇ؟

— ئەھۋالىمدىن زارلانسام كۇپۇرلۇق بولىدۇ، — دەپتۇ پىستە جاۋاب بېرىپ، — مەن خوجايىنىمنىڭ بىردىنبىر ئەتىۋارلىقى. باياشاتچىلىق ئىچىدە ياشاپ يۈرۈپتىمەن، يالاقلىرىمۇ كۈمۈشتىن. خوجايىنىمنىڭ تىزىدىن چۈشمەي ئوينايمەن، زېرىكسەم ساپادا، پولدا ئېغىنايمەن، شۇنىڭ ئۆزىمۇ قالتىس راھەت. خوش، ئۆزۈڭنىڭ كۈنلىرى قانداق ئۆتۈۋاتىدۇ؟

— مېنىڭمۇ؟ — دەپتۇ ۋاپادار ئىت قۇيرۇقى سالپايغان، تۇمشۇقى يەرگە تىرىلىپ قالغان ھالدا، — ئىككىمىز-

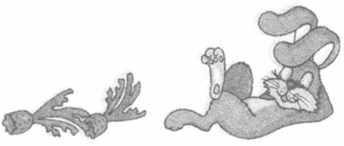

كرىلوف مەسەللىرى

نىڭ كىچىك ۋاقتىدىكىگە ئوخشاشلا ئاچ - توق قېلىپ، توڭۇپ - تىترەپ يۈرۈپتىمەن، ئىشىم يەنە خوجايىنىمنىڭ هويلىسىنى ساقلاش. هويلىدا ئوچۇقچىلىقتا ياتىمەن، يامغۇر ئۇستۇۋېشىمنى چۈپ - چۈپ سۇ قىلىۋېتىدۇ، بەزىدە قاۋاپ قويسام يا پەشۋا، يا توقماق كاللامدا تەييار ! ئۆزۈڭنىڭ جۇغىمۇ كىچىك هەم ئاجىز، پەۋقۇلئاددە بىر تەرىپىڭمۇ يوق، شۇنداق تۇرۇقلۇق ئەرشىئەلادىكىدەك ياشاۋاتىسەن، مەن بولسام جېنىمنىڭ بارىچە ئىشلەۋاتىمەن، جاپانىمۇ تارتىۋاتىمەن، لېكىن مەن كۆرىدىغان راهەت نەدە؟ بولدىلا، ئۆزۈڭنىڭ ئىش - ئوقىتىڭ زادى نېمە بولىۋاتىدۇ؟

— مېنىڭ ئىش - ئوقىتىممۇ؟ — دەپتۇ پىستە ئۇنى مەسخىرە قىلغاندەك، چىشلىرىنى كۆرسىتىپ هىجىيىپ قويۇپ، — قالتىس ! ئېنىقىنى دەپ بېرەيمۇ، مېنىڭ ئىش - ئوقىتىم كەينى پۇت بىلەن مېڭىش !

نۇرغۇن ئادەملەرنىڭ راهەت - پاراغەت ئىچىدە ياشايدىغانلىقىنىڭ سەۋەبى باشقا ئەمەس، ئۇلار پەقەت ئاشۇ ئىتقا ئوخشاش كۇچۇكلىنىشنىلا بىلىدۇ.

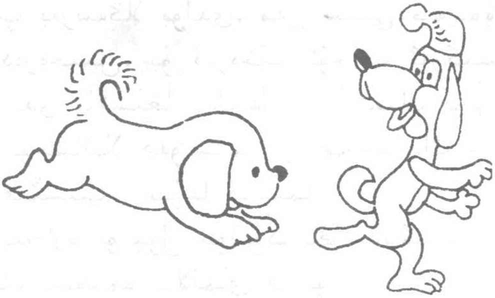

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرلىكى ئادرېسى

مۇشۇك بىلەن بۇلبۇل

بۇ مەسەل ئەينى ۋاقىتتىكى كىتاب - ژۇرنال تەكشۈرۈش ئىشلىرىنى مەسخىرە قىلىش يۈزىسىدىن يېزىلغان.

مۇشۇك بۇلبۇلنى تۇتۇۋېلىپ چاڭگىلىدا شۇنداق سىقانىكەن، بىچارە قۇش قورقىنىدىن غۇژمەكلا بولۇپ قاپتۇ.

— ئەي قەدىرلىك قۇشۇم، — دەپتۇ ئۇ بۇلبۇلنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ، — ئاڭلىسام ھەممە ئادەم سېنىڭ ناخشاڭنى ماختايدىكەن، سېنىڭ ناخشاڭ ئەڭ ئېسىل كۈي - ناۋادىنمۇ قېلىشماسمىش. قەدىنىسىم تۈلكىنىڭ گېپى ئاساسسىز بولمىسا كېرەك. ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، سېنىڭ ئاۋازىڭ تۇغما ياخشى ھەم يېقىملىق، ھەم مۇڭلۇق دەيدۇ، ئادەملەر يېقىملىق ناخشاڭنى ئاڭلىسا، مەيلى پادىچى بولامدۇ، مەيلى چوپان قىز بولامدۇ، ھەممىسىلا مەپتۇن بولۇپ، ئەس - ھوشىنى يوقىتىپ قويارمىش. ناخشاڭنى مېنىڭمۇ بەك ئاڭلىغۇم بار. تىترىمە دوستۇم، مەقسىتىمنى خاتا چۈشىنىپ قالما ! سەن مېنى يەۋېتىدىغان بولدى دەپ ئويلاۋاتامسەن؟ ئۇنداق ئىش يوق. ماڭا ناخشا ئېيتىپ بەرسەڭلا بولدى. مەن سېنى قويۇۋېتىمەن، ئورماندا ئۇ دەرەختىن، بۇ دەرەخكە ئۇچۇپ ئەركىن ئويناپ يۈرسەن ! ئەمدى ناخشىغا كەلسەك، بىلىشىڭ كېرەككى، مېنىڭمۇ ساڭا ئوخشاشلا ھەۋىسىم بار، مەنمۇ دائىملا ئەللەي ناخشىسىنى غىڭشىپ ئۇيقۇغا كېتىمەن.

بىراق، بىچارە بۇلبۇل مۇشۇكنىڭ چاڭگىلىدا غال - غال تىترەپ، ھەتتا نەپەسمۇ ئالالماي قاپتۇ.

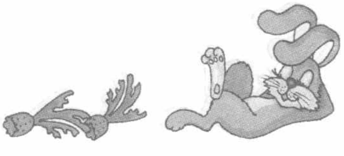

ــ هەي، مەن ساقلاپ تۇراي، قىنى، ــ دەپتۇ مۇشۇك،
ــ ۋۇي، نىمە بولدۇڭ؟ ئېيتقىن، سۆيۈملۈكۈم، قىسقىراقىدىن بولسىمۇ بىرەرىنى ئېيتىپ بەر.

بىراق، بۇلبۇل ۋەھىمىگە چۈشۈپ قالغانلىقتىن ناخشا ئېيتالماي چىرىلداپ كېتىپتۇ.

ــ سەن تېخى مۇشۇنداق سەت چىرىلدىشىڭ بىلەن پۈتكۈل ئورماننى ئاغزىمغا قارىتىمەن دەپ ئويلامسەن؟ ــ دەپتۇ مۇشۇك مەسخىرىلىك كۈلۈپ، ــ خەقلەر ئۇنداق ياڭراق، مۇنداق سۇزۇك دەپ ماختاپ كەتكەن ئاۋازىڭ قىنى؟ مەن ئەقەللىي ئاسلانىڭمۇ مۇنداق سەت چىرقىرىشىغا چىداپ تۇرالمايمەن! سىنى ئاغزىمغا سېلىپ باقسام تەمىڭ قانداقراق بولاركىن، سىناپ باقاي.

شۇنداق قىلىپ، بىزنىڭ ئۇ بىچارە ناخشىچىمىز مۇشۇك-كە پاك - پاكىز يەم بوپتۇ.

يېقىنراق كېلىڭلار، ئۇنىڭ گالغا كىرىپ كېتىۋاتقان چاغدا پىچىرلاپ ئېيتقان سۆزىنى ئاڭلىۋالايلى: «مۇشۇكنىڭ چاڭگىلىدىكى بۇلبۇل ھەرگىز سايرىيالمايدۇ».

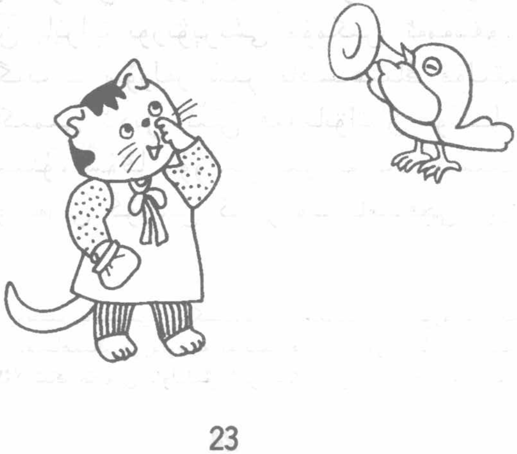

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بېلىقلارنىڭ ئۇسسۇلى

ئورمانلارغىمۇ، كۆل ـ دەريالارغىمۇ ھۆكۈمرانلىق قىلىدىغان شىر پادىشاھ ھايۋانات ئەھلىنىڭ ھەممىسىنى چاقىرىپ، بېلىقلارغا ھاكىم سايلىماقچى بوپتۇ. قانۇن بويىچە ھەممە ھايۋانات سايلامغا بېلەت تاشلاپ، نەتىجىدە تۈلكىنىڭ بېلىتى ئەڭ كۆپ بولۇپ چىقىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن تۈلكە بېلىقلارنىڭ ھاكىمى بولۇپ، ئۇنىڭغا تېخىمۇ سەمرىپ تىقىلىدىغان پۇرسەت كەپتۇ.

تۈلكىنىڭ ئىشەنچلىك بىر دوستى بار بولۇپ، ئۇ بىر سەھرالىق نادان كىشى ئىكەن. ئۇ ئىككىسى مەسلىھەتلىشىپ بىر پىلان تۈزۈپتۇ، تۈلكە مۇنبەرگە چىقىپ ھۆكۈم ئېلان قىلىۋاتقان چاغدا، دوستى بىر چەتتە بېلىقلارنى ئالداپ قارماققا ئىلىندۇرماقچى، ئاندىن ئىككىسى غەنىيمەتنى تەڭ بۆلۈشمەكچى بوپتۇ.

ۋەھالەنكى، مۇنداق كاززاپلارنىڭ قانۇننىڭ جازاسىغا تارتىلماي ئەركىن يايراپ يۈرۈۋېرىشى مۇمكىن ئەمەسقۇ. ئاخىر بەزى غەلىتە گەپ ـ سۆزلەر شىر پادىشاھنىڭ قۇلىقىغا يېتىپتۇ. ئۇ ھاكىمنى ئادىل ئىش قىلمايۋاتقان بولسا كېرەك دەپ گۇمانلىنىپتۇ، شۇڭا مۇۋاپىق بىر پەيتنى تېپىپ، شەخسەن ئۆزى شۇ يەرنى كۆزدىن كەچۈرۈپ باقماقچى بوپتۇ.

* بۇ مەسەل چارروسىيە پادىشاھى ئالېكساندىر I خىزمەت تەكشۈرۈشكە چىققان ۋاقىتتا يېزىلغان، بۇنىڭدا پادىشاھنىڭ كۆرۈنۈشتە يەرلىك ھۆكۈمەتلەرنى نازارەت قىلىپ قويغان بولۇپ، ئەمەلىيەتتە ئۇلارنىڭ خەلقنى داۋاملىق ئېزىشىگە يول قويىدىغانلىقى پاش قىلىنغان.

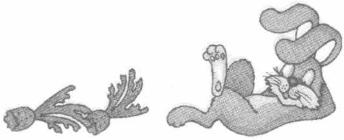

كرىلوف مەسەللىرى

شىر پادىشاھ قىرغاق بويلاپ كېلىۋاتقان چاغدا ھېلىقى نادان سەھرالىق بىر مۇنچە بېلىقلارنى دۆۋىلەپ، ئۆزى بىلەن تۇلكىگە زىياپەت راسلاش ئۈچۈن ئوتنى ئۇلۇغ يېقىپ ئولتۇرغانىكەن. قازانغا سېلىنغان بېلىقلار ھەدەپ سەكرەپ - تېپىرچەكلەيدىكەن، باشقا بېلىقلارمۇ ئۆز كۈنىنىڭ ئاز قالغانلىقىغا كۆزى يېتىپ كۆزلىرىنى چەكچەيتكىنىچە تىپىرلىشىدىكەن.

— ئۇ كىم؟ سەن نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟ — دەپ ھۆركىرەپتۇ شىر تۇلكىگە قاراپ.

— ھەي، شەپقەتلىك پادىشاھىم، — دەپ تۇلكە ئالدىراپ جاۋاب بەرگىلى تۇرۇپتۇ (تۇلكە دېگەن ھەر قانداق جىددىي ئەھۋالدىمۇ كاللا ئىشلىتىپ بىر ھىيلە - مىكىر تاپالايدىغان نەرسىغۇ)، — شاپائەتلىك شاھىم، ئۇ مېنىڭ مۇدىر كاتىپىم بولىدۇ. ئۇ ناھايىتى ھالال ۋە لىللا بولغاچقا، جامائەتنىڭ مەدھىيىلىشىگە سازاۋەر بولغان. ئاۋۇ كىچىك كارپ بېلىقلىرى كۆلنىڭ ئاھالىلىرى بولىدۇ. بىز ھەممىمىز بۈگۈن شاھ ھەزرەتلىرىنى قارشى ئالغىلى چىققان، چۈنكى ئۆزلىرىنى كېلىپ قالارمىكىن دەپ ئويلىۋىدۇق.

— قانداق، پۇقرالىرىم رازىمۇ؟ يۇرتنى ئادىل سوراۋاتقاندە-سەن؟

— ھەي، شەپقەتلىك شاھىم، ئۇلارنىڭ ھەممىسى جەننەتتىكىدەك ياشاۋاتىمىز دېيىشىدۇ، ئۇلار پەقەت شاھ ھەزرەتلىرىنىڭ تۈمەن مىڭ يىل ئۆمۈر كۆرۈشىنىلا ئارزۇ قىلىدۇ.

بۇ چاغدا قازاندىكى بېلىقلار بەك سەكرىشىپ كېتىپتۇ.

— ئۇلار باش - قۇيرۇقلىرىنى نېمانداق غەلىتە پۇلاڭلىتىدۇ؟

— ئەي، دانا پادىشاھىم، — دەپتۇ تۇلكە، — ئۇلار

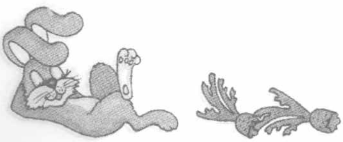

ئۇسسۇل ئويناۋاتىدۇ، چۈنكى ئۇلار ئۆزلىرى قىزغىن سۆيۈند-
غان شاھ ھەزرىتىمنى كۆرۈپ، خۇشاللىقىدىن قىن ـ قىنىغا
پاتماي قالدى.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ شىر پادىشاھ ئىلتىپات كۆرسەتكەنلىك
ھاكىمنىڭ مەيدىسىنى يالاپ قويۇپتۇ ـ دە، ئاندىن بېلىقلارنىڭ
ئۇسسۇلىغا بىر قاراپ قويۇپ كەينىگە بۇرۇلۇپ كېتىپ قاپتۇ①.

① بۇ ئاخىرقى ئابزاس ئىنگلىزچە تەرجىمە نۇسخىسىدا مۇنداق ئېلىنغان: «نومۇسسىز-لىق بىلەن قىلىنغان بۇ يالغانچىلىققا شىر پادىشاھ پەقەت تاقەت قىلالماپتۇ. بېلىقلارنىڭ تېخىمۇ ئوبدان ئۇسسۇل ئوينىشىغا تەڭكەش قىلىپ بېرىش ئۈچۈن ھاكىم بىلەن كاتىپنىڭ گېلىدىن بوغۇپ، ئۇلارنى مۇڭلۇق ناخشا ئېيتىشقا مەجبۇر قىلىپتۇ.» بۇ ئەينى ۋاقىتتا سېنزور تەرىپىدىن ئۆزگەرتىلگەن مەزمۇن بولۇپ، كرىلوفنىڭ بۇ مەسەلنى يېزىشتىكى مۇد-دىئاسىغا تامامەن زىت.

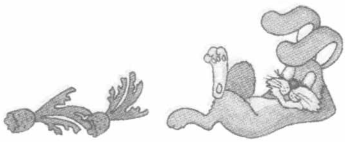

باشقا بىر دىنىي رايوندىن كەلگەن ئادەم

بەزى تەنقىدچىلەر بار، ئەگەر ئۇلار سىنىڭ دوستۇڭ بولسا، سەن ئۇلارنىڭ نەزەرىدە بەدىئىي زوق بېغىشلايدىغان ئۇلۇغ تالانت ئىگىسىگە ئايلىنىسەن. لېكىن، شۇنداقمۇ شائىرلار باركى، مەيلى سەن ناخشىنى ھەرقانچە ياخشى ئېيتقان تەقدىردىمۇ، ئۇلاردىن شۆھرەت گۈل تاجىسى تەقدىم قىلارمىكىن دەپ تەمە قىلمىساڭ بولىدۇ، ئۇلار ھەتتا سىنىڭ ماختىنىغۇدەك قابىلىيىتىڭ بارلىقىنى ئېتىراپ قىلىشتىنمۇ قورقىدۇ.

مېنىڭ تەنقىدچىلەردىن ئەمگىكىمنى ماختاپ قويارمىكىن دەيدىغان تەمەيىم يوق، ئەكسىچە بۇ مەسەلىمدە ئۇلارغا بولغان كۆز قارىشىمنى شەرھلەپ ئۆتمەكچىمەن.

بىر پوپ بار ئىكەن (زۇۋاندارلىقتا ھەقىقەتەنمۇ ئەپلاتۇننىڭ شاگىرتى دېيىشكە ئەرزىگۇدەك كىشى ئىكەن). بىر كۈنى ئۇ چېركاۋدا ئۆزىنىڭ جامائىتىگە رەھىمدىللىق، ھالاللىق ۋە گۈزەل پەزىلەت توغرىسىدا ۋەز ئوقۇپتۇ. ئۇنىڭ ھەر بىر سۆزى ھەسەلدەك لەززەتلىك ئىكەن، ئابىھاياتتەك جانغا جان قوشىدىكەن. ئۇنىڭ يىپقا ئۆتكۈزۈلگەن مارجاندەك دانە ـ دانە قىلىپ سۆزلىگەن ھېكمەتلىرى جامائەتكە خۇددى جەننەتتىن كېلىۋاتقان ۋەھىيدەك ئاڭلىنىدىكەن. ئۇ پانىي ئالەمنىڭ پاسىقلىقى ۋە بارلىق خام خىياللارنىڭ بىھۇدىلىكىنى ئىزھار

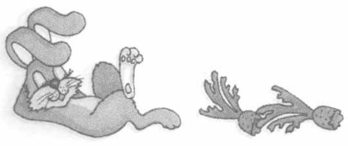

قىلىپ ئۆتۈپتۇ. ئۇنىڭ ۋەزى ئاياغلاشقاندا جامائەت يەنە سۆز تۈگىمىگەندەك شۈك تۇرۇشۇپتۇ، قەلبى خۇداغا تەلپۈنۈپ تۇرغانلىقتىن ناھايىتى تەسىرلىنىپ كۆز يېشىمۇ قىلىشىپتۇ.

جامائەت چېركاۋدىن كەلكۈن سۈدەك دەۋرەپ چىقىۋاتقاندا، ئۆزلىرىنى خۇددى خۇدانىڭ ئۆيىدىن چىقىۋاتقاندەك ھېس قىلىشىپتۇ ۋە يولدا كېتىۋېتىپ بىر - بىرىگە: «ۋاھ، نېمىدېگەن سۆزگە ئۇستا ئادەم، سۆزلىرى نېمىدېگەن پاساھەتلىك، نېمىدېگەن قىزغىن!» دېيىشىپتۇ.

— ئۇ ھەممىمىزنىڭ قەلبىگە دىيانەت ئۇرۇقىنى سالدى، — دەپتۇ بىر كىشى، — لېكىن سەن، قوشنام، غەلىتىلىغۇ، يۈرىكىڭ تاشمۇ نېمە، باشتىن - ئاخىر كۆزۈڭدىن بىر تامچىمۇ ياش چىقمىدى، چۈشەنمىدىڭمۇ يا؟

ئەلۋەتتە، چۈشەندىم. لېكىن، مەن شۇ پوپ ئۈچۈن يىغلايمەنمۇ؟ ياق، ھەرگىز يىغلىمايمەن، چۈنكى مەن باشقا بىر دىنىي رايوندىن كەلگەن.

قاغا

ئەگەر تەنھالىقنىڭ دەردىنى تارتىپ قالماي دېسەڭ، يۇقى-
رىغا ياماشماي ئۆز مەرتىۋەڭگە شۈكۈر قىل. ئەگەر سەن ئەس-
لىدىلا پاكار تۇغۇلغانىكەنسەن، بولدى، ئېگىزلەرنىڭ قاتارىغا
قوشۇلۇپ ئۆزۈڭنى ئېگىز كۆرسىتىمەن دېيىشىڭنىڭ ھاجىتى
يوق.

※ ※

بىر قاغا قۇيرۇقىغا گۈزەل توز پەيلىرىنى قاداپ، گىدەي-
گەن ھالدا توزلارنىڭ ئالدىغا بېرىپتۇ. ئۇ ئۇرۇق - تۇغقان،
دوست - بۇرادەرلىرىمنى ئالداپ كېتەلەيمەن، ئۇلار گۈزەل
پەيلىرىمدىن كۆزلىرىنى ئالالماي قالىدۇ، دەپ ئويلىغانىكەن،
تېخى توزلاردىن ئۆزىنى يېڭى تېپىۋالغان ھەمشىرىسى ئورنىدا
كۆرۈپ، ھەتتا ئۆيۈمگىچە ئۇزىتىپ قويىدۇ، دېگەن تەمەنىمۇ
قىلغانىكەن، قىسقىسى، ئەمدى ئۇ ئۆزىنى ئۇلۇغ خان ئوردى-
سىغا لايىق مەرتىۋىگە يەتتىم دەپ ئويلاپتۇ.
لېكىن، ئۇنىڭ شۆھرەتۋازلىق بىلەن تولغان بۇ بىمەنە
خىياللىرى نېمە ئاقىۋەت ئېلىپ كەپتۇ دېمەمسىلەر؟
توزلار تۇشمۇ تۇشتىن يوپۇرۇلۇپ كېلىپ، ئۇنىڭ تې-
رىۋالغان ئېسىل نەرسىلىرىنى تارتىۋاپتۇ؛ ئۇ چوقۇۋاتقان
توزلارنىڭ ئارىسىدىن قېچىپ چىققاندا، قادىۋالغان ھېلىقى
توز پەيلىرى بىر ياقتا تۇرسۇن، ھەتتا ئۆزىنىڭ تۈكلىرىمۇ
يۇلۇنۇپ بىر يەرگە بارغانىكەن.

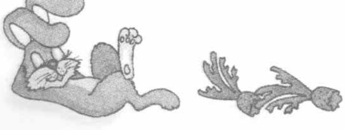

www.uyghurkitap.com

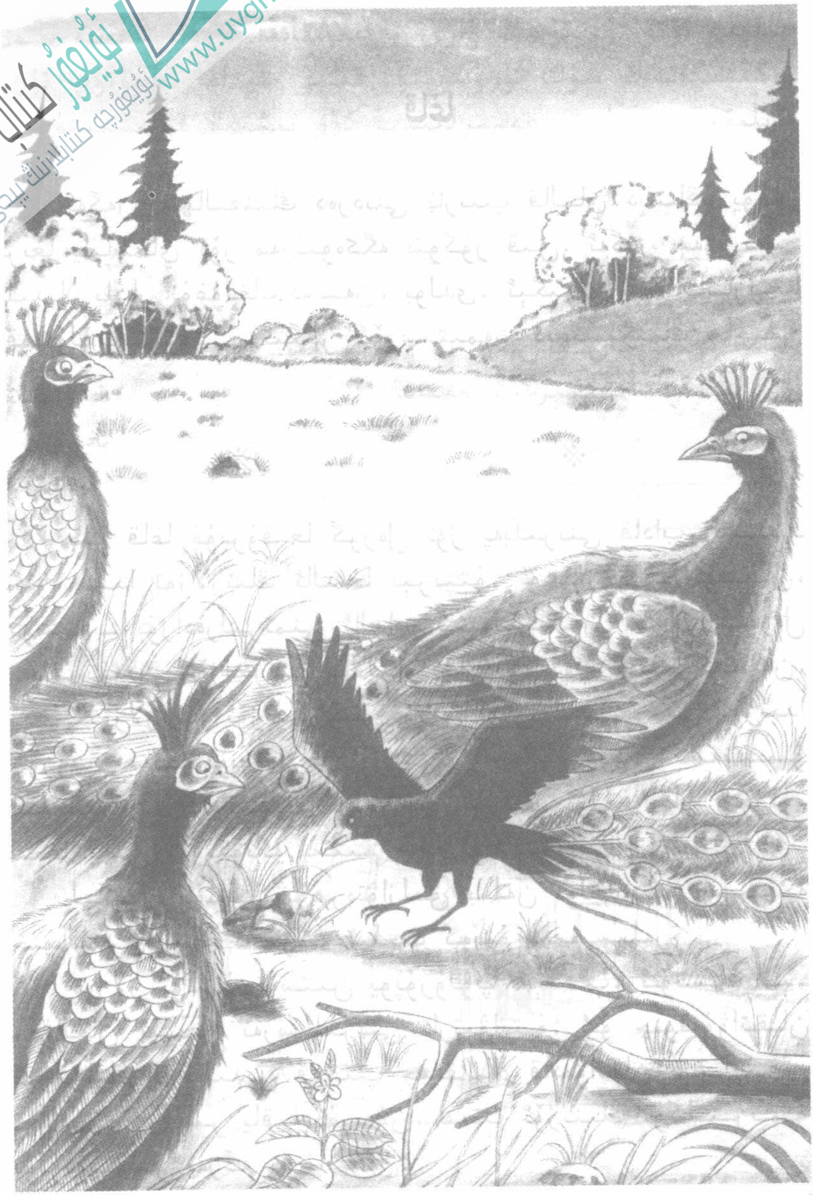

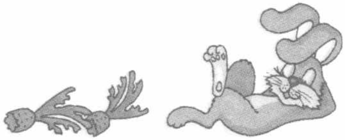

كىرىلوف مەسەللىرى

ئۇ ئەمدى قاغىلارنىڭ قاتارىغا قوشۇلاي دەپتىكەن، قىيا-
پىتى غەلىتە بولۇپ كەتكەچكە، قاغىلار ئۇنى تونۇماپتۇ، ئارى-
غىمۇ ئالماپتۇ، ھەتتا قېپقالغان بىر نەچچە تال پېيىنىمۇ
چوقۇپ يۇلۇۋېتىپتۇ. ئەمدى بۇ قاغا قانداق قىلسۇن، مانا بۇ
نادانلىقنىڭ ئاقىۋىتى! ئۇ ئەمدى قاغىمۇ بولالمايدىغان بولۇپ
قاپتۇ؛ ئەمىسە توز بولامدۇ؟ ياق، ھەرگىز بولالمايدۇ!

※ ※

مەن مۇشۇ مەسەلنى تېخىمۇ يورۇتۇپ بېرىدىغان بىر
كىچىك ھېكايىنى دەپ بېرەي: مىلىچمالچىنىڭ قىزى ماتىلد-
نا: «بەش يۈز مىڭ دوللار دېگەن جىق پۇل، مۇشۇنچە پۇللۇق
قىزلىق بىسات بىلەن بارىمەن دېسەم، ئاق سۆڭەكلەردىن مېنى
ئالىدىغانلار جىق چىقامدۇ!» دەپ، ئۆزىچە بىر پىلان تۈزۈپتۇ
ۋە بىر ئاق سۆڭەككە ياتلىقمۇ بوپتۇ. لېكىن، ئاقىۋىتىچۇ؟
ئېرىنىڭ ئۇرۇق - تۇغقان، دوست - بۇرادەرلىرى ئۇنى: «سەن
دېگەن ياماق سېسىقى پۇرايدىغان چاكىنا ئېلىپساتارنىڭ
قىزى!» دەپ مازاق قىپتۇ. ئىگىچە - سىڭىللىرى بولسا ئۇ-
نى پۇل - مالنى كۆزلەپ ئېگىز دەرەخكە ياماشتى دەپ ئەيىب-
لەپتۇ. بىچارە ساددا ماتىلىنامۇ ئاشۇنداق يا توز، يا قاغا
بولالمايدىغان ئاقىۋەتكە چۈشۈپ قاپتۇ.

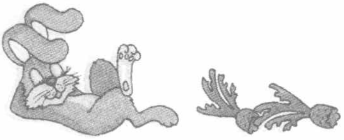

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

شىر قېرىدى

ئۇرمانىنى زىلزىلىگە سالىدىغان شىر پادىشاھ قېرىپ كۈچ - مادارى قالماپتۇ، قوللىرى بىر نىمە تۇتالماس بولۇپ قاپتۇ، ئۆتكۈر چىشلىرى چۈشۈپ كېتىپتۇ، پۇتلىرى تىترەپ يول ماڭالمايدىغان ھالەتكە چۈشۈپتۇ. ھەممىدىن يامان بولغىنى قولۇم - قوشنىلىرى (ئەمدى شىرنىڭ غەزىپىدىن قىلچە قورقماي) بۇرۇن ئۇنىڭدىن تارتقان ئەلەمنىڭ ئۆچىنى ئېلىش ئۈچۈن، تۇشمۇتۇشتىن غەزەپ بىلەن كېلىپ ئۇنى ئەدەپلىگىلى تۇرۇپتۇ.

ئات كېلىپ ئۇنى غەزەپ بىلەن تېپىپتۇ، بۆرە كېلىپ چىشلەپتۇ، كالا كېلىپ ئۆتكۈر مۈڭگۈزى بىلەن نەلىرىگىدۇر ئۈسۈپتۇ.

بىچارە شىر پادىشاھ غەزەپكە كەلسىمۇ ئۇلارغا تەڭ كېلەلمەي، بېشىغا كېلىۋاتقان بالايىئاپەتنىڭ ئەمدى بىر يولىلا ئاياغلىشىشىنى كۈتۈپ، پىغان بىلەن ئىڭراپ پەرياد ئۇرۇپتۇ. شۇ چاغدا ئېشەك مەيدىسىنى كېرىپ كېلىپ ئۇنىڭ ئەجەللىك يېرىگە تەپمەكچى بولۇپ تۇرغانىكەن، شىر نالە قىلىپ:

— ئاھ، خۇدا! مۇشۇ ھاقارەتلىك پەشۋا ئۆلۈمگە يۈزلەنگەن تېنىمگە تەگكۈچە، ماڭا شىرلارغا خاس مەردانە ئۆلۈمنى ئاتا قىلغايسەن، ئەزرائىل ئۆزى كېلىپ ئەڭ دەھشەتلىك ئۇسۇل بىلەن جېنىمنى ئالسىمۇ مەيلى. ئېشەكنىڭ خورلىشى ماڭا ئۆلۈمدىنمۇ ئېغىر! — دەپتۇ.

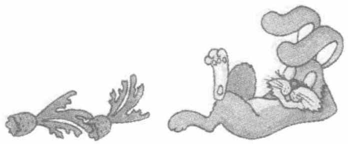

شىر، بۆكەن ۋە تۈلكە

شىر توقايلىقتا بۆكەننى قوغلاپ تۇتۇۋالاي دەپ قاپتۇ، ئۇ ئاچ كۆزلىرىنى بۆكەنگە تىككىنىچە ئەمدى راسا مەززىلىك تا- ئامغا ئېرىشىدىغان بولدۇم، دەپ ئويلاپتۇ.

بۆكەنمۇ ئەمدى ئۆلىدىغان ئوخشايمەن، دەپ ئويلاپتۇ، چۈنكى ئۇ ئاغزىنى يوغان ئېچىپ تۇرغان ھاڭنىڭ گىرۋىكىگە كېلىپ قالغانىكەن. لېكىن، بۇ چەبدەس بۆكەن جېنىنىڭ با- رىچە بىر سەكرەپتىكەن، خۇددى ساداقتىن ئاجرىغان ئوقتەك، ۋىژژىدە قىلىپ نېرىقى قاتقا ئۆتۈپ قاپتۇ، ئاندىن ئۇ كەينىگە بۇرۇلۇپ دۈشمىنىگە قاراپ قويۇپتۇ.

شىر ئەمدى قوغلاشنى توختىتىپتۇ، بۇ چاغدا ئۇنىڭ بىر دوستى ئەتراپتا پىرقىراپ يۈرگەنىكەن، ئۇنىڭ بۇ دوستى تۈلكە ئىكەن.

— بۇ نېمە ئىش ! — دەپتۇ تۈلكە، — شۇنداق قۇد- رەتلىك، چاققان، چەبدەس تۇرۇپ ئاشۇ ئاجىز بۆكەننىڭ كۆل- كىسىگە قالدىڭمۇ ! قىلايلا دېسەڭ، ھەر قانداق چاغدا نى - نى ئىشلارنى قىلىۋېتەلەيتتىڭغۇ؟ ! ھاڭ يوغان بولغان بىلەن، ئۆتمەن دېسەڭ، بىر سەكرەپلا ئۆتۈپ كېتەلەيسەن. ئۆزۈڭ بىلىسەن، مەن ساڭا ئاغىنە، راست گەپ قىلىمەن. ئەگەر سې- نىڭ شۇ قەدەر قۇدرەتلىكىڭنى، چاققانلىقىڭنى بىلمىگەن بولسام، سېنى ھەرگىزمۇ بۇ تەۋەككۇلچىلىككە دەۋەت قىلمى- غان بولاتتىم.

تەئەددىمۇ، خۇشامەتمۇ يېغىپ تۇرغان بۇ سۆزلەردىن كال-

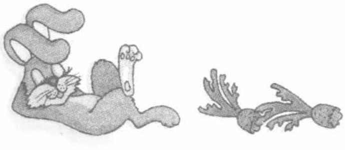

لىسى قوداڭشىغان شىر پۈتۈن كۈچىنى يىغىپ ھاڭدىن سەكرەپتۇ. ئەپسۇسكى ! بۇ ھاڭ ئۇ سەكرەپ ئۆتەلەيدىغان ھاڭ ئەمەس ئىكەن، شۇڭا ئۇ بىراقلا ھاڭغا غۇلاپ ئۇستىخانلىرى پارە - پارە بولۇپ كېتىپتۇ.

شىرنىڭ ئىشەنگەن دوستى نىمە قىپتۇ دېمەمسىلەر؟ ئاۋايلاپ تاغدىن چۈشۈپتۇ. ھەر قانداق چاغدا شىر پادىشاھتىن ھەزەر ئەيلىمىسە بولمايدىغانلىقىنى بىلىدىغان تۈلكىگە ئەمدى ھېچقانداق توسالغۇ بولماپتۇ، ھېچكىممۇ ئۇنىڭغا دىققەت قىلماپتۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ شىرنىڭ ئىشىنى توغرىلاپتۇ، بىر ئايغا قالمايلا ئۇنى پاك - پاكىز يەپ تۈگىتىپتۇ.

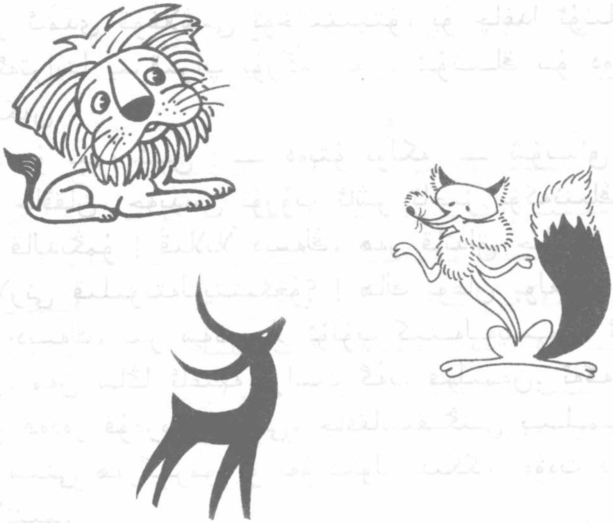

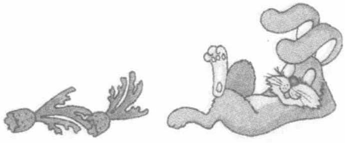

دېھقان بىلەن ئات

دېھقان ئېتىزىغا سۇلۇ ئورۇقى چېچىۋاتقانىكەن، بىر قۇلۇن ئات ئۇنىڭغا قاراپ نارازىلىق بىلەن سۆزلەپتۇ:

— ئەپەندىم، قولىڭىزدا شۇنچە جىق سۇلۇنىڭ تۇرغانلىقىنىڭ ئۆزىمۇ ياخشى ئىشقۇ! ئادەملەرنى ئاتتىن كۆپ ئەقىللىق دېيىشىدىكەن، بىراق دۇنيادا بۇنىڭدىن بەتتەر ئەخمەقانە ئىش بولمايدىغۇ!؟ كۈن بويى تەرلەپ - پىشىپ ئىشلەپ يەرنى ئاغدۇردىڭىز، ئەمدى سۇلۇ ئورۇقىنى قارىغۇلارچە يەرگە چېچىۋاتىسىز. ئۇنىڭدىن كۆرە شۇ سۇلۇنى ماڭا ياكى تورۇق ئاتقا بەرسىڭىز ياخشى بولماسمىدى! ھېچبولمىغاندا مېكىيانغا بەرسىڭىزمۇ كاشكى، ئۇ ھالدا ئىش جايىدا بولدى، دەپ ئېتىراپ قىلغان بولاتتىم. ئەگەر، ئۇنداق قىلماي سۇلۇنى ئامبارغا قاچىلىۋالغان بولسىڭىز، سىزنى پەسلىك قىلدى دېيىشكە بولاتتى. ۋەھالەنكى، سىز سۇلۇنى يەرگە چاچقىلى تۇردىڭىز، مەن مۇنداق ئەخمەقانىلىكنى كۆرۈپ باقماپتىكەنمەن.

كۈز كەپتۇ، چېچىلغان سۇلۇ ئورۇقلىرى مول ھوسۇل بېرىپتۇ. دېھقان ئېتىنى مۇشۇ سۇلۇلار بىلەن بېقىشقا باشلاپتۇ.

※ ※

شەك - شۈبھىسىزكى، كىتابخانلىرىمىزنىڭ ھەممىسى ئاتنىڭ كۆز قارىشىنى رەت قىلىدۇ. ۋەھالەنكى، نادانلىق تۇپەيلىدىن بەزى كىشىلەر ياراتقۇچىنىڭ مەقسىتىنى، نىيەت -

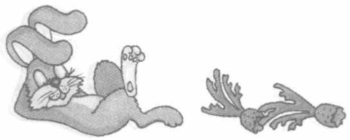

ئىقبالىنى، دانا تەدبىرىنى چۈشەنمەي كېلىۋاتىدۇ، قەدىمدىن تارتىپ بىزنىڭ زامانىمىزغىچە بۇنداق ئىشلارنى زادىلا قىلىدىغان ئىشلار تېخى تۈگىگىنى يوق.

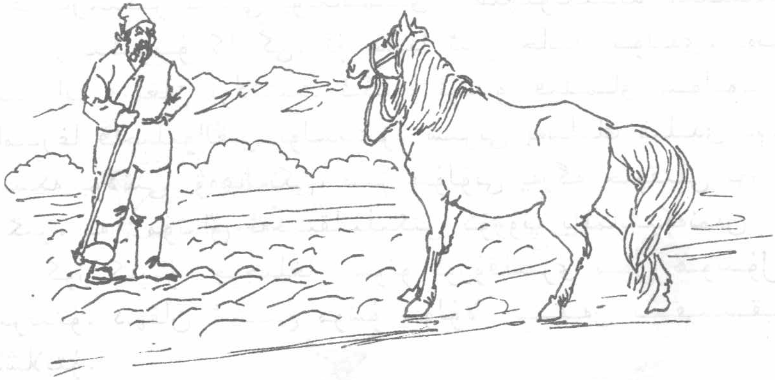

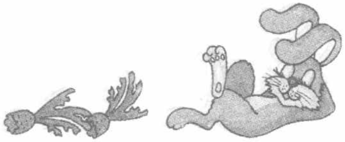

چاقنى ئايلىنىپ يۈگۈرگەن تىيىن

يەكشەنبە كۈنى، يېزىلىقلار زېمىندارنىڭ دېرىزىسى تۈۋىدە چاقنى ئايلىنىپ پىرقىراۋاتقان تىيىننىڭ تاماشىسىنى كۆرۈپتۇ. بۇ چاغدا بىر سۇرەتقاشمۇ شۇ يەردىكى ئاق قېيىننىڭ ئۈستىدە تاماشا كۆرۈپ تۇرغانىكەن. تىيىن تۈكلۈك قۇيرۇقىنى شىپاڭشىتىپ، ئاياغلىرىنى شۈنچىلىك تېز يۆتكەپتۇكى، سۇرئىتىگە شامالمۇ تەڭ كېلەلمەپتۇ.

— بۇرادەر، — دەپتۇ ئۈنىڭغا سۇرەتقاش، — نېمىگە مۇنچە تېنەپ كېتىۋاتىسەن؟

— نېمىگە تېنەيتتىم دەيسەن، ئوبدان دوستۇم، ماڭا بېگىمگە چاپارمەنلىك قىلىدىغان خىزمەت تېگىپتىكەن، بىر نېمە يەۋېلىشقىمۇ ۋاقىت چىقىرالماي، ئارامىمۇ ئالالماي مۇشۇنداق ئالدىراپ ئىشلەپ يۈرۈپتىمەن! — تىيىن گېپىنى تۈگىتىپتۇ - دە، سۇرئىتىنى تېخىمۇ تېزلىتىپ، يېڭىۋاشتىن يۈگۈرۈشكە چۈشۈپتۇ. سۇرەتقاش كېتىدىغان چېغىدا تىيىنغا مۇنداق دەپتۇ:

— كۆردۈق، يۈگۈرۈيسەن - يۈگۈرۈيسەن، لېكىن دېرىزە تۈۋىدىن نېرى كېتەلمەيسەن!

※ ※

كۆپچىلىك، دىققەت قىلىپ قويۇڭلار، شۇنداقمۇ تېجىمەل

* بۇ ئەسەر 9 - جىلدتىكى ئىككىنچى ئەسەر ئىكەن. ئىنگلىزچە تەرجىمە قىلغۇچىنىڭ ئىزاھاتىغا ئاساسەن سەككىزىنچى جىلدتىكى تۆتىنچى ئەسەر قىلىپ ئۆزگەرتىلدى.

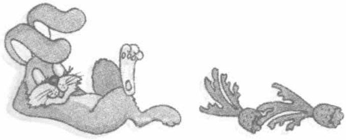

ئەخمەقلەر بار، تېخى ئۇلار ئۆزلىرىنى كاتتا سەرباپ چاغلىشى-دۇ. بىرەر ئىشقا ئۆزلىرىچە ئالدىراپ كېتىدىغان بولسا، ئالام-ئېلىشنى زادىلا بىلمەي قالىدۇ. ئۇياقتىن ـ بۇياققا تولغىنىپ كېتىشلىرى بەئەينى يىلانبېلىقنىلا ئوخشايدۇ. لېكىن، چاققان-كى تىيىنغا ئوخشاش، ئۇلارنىڭ جايىدا پىرقىراپ يۇرگىنى يۇرگەن.

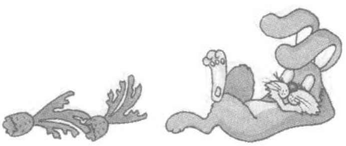

قىزىل بارراكۇدا بېلىقى

قىزىل بارراكۇدا بېلىقى پۈتكۈل بېلىقلارغا زىيان سال-غۇچى دەپ ئەيىبلىنىپتۇ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن يېزىلغان ئەرز-لەرنىڭ ھەممىسىنى يىغسا بىر ھارۋا توشقۇدەك قەغەز چىقى-دىكەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ سوتقا تۇزۇم بويىچە تۇڭگىنىڭ ئى-چىگە سېلىپ ئېلىپ كېلىنگەنىكەن.

سودىيەلەر ئەتراپتىكى ئېتىزلىقتا يىغىلىپ ئوت يەۋاتقا-نىكەن. ھۆججەتكە پۈتۈلگەن سودىيەلەرنىڭ ئىسمى — زاتىدىن مەلۇم بولۇشىچە، ئۇلار ئىككى ئېشەك، ئۈچ ئۆچكە، شۇنىڭ-دەك قېرىپ كاردىن چىققان ئىككى ئات ئىكەن. جازانىڭ قىلچىمۇ خاتا كېتىپ قالماسلىقى ئۈچۈن سوت تۈلكىنى مۇ-پەتتىشلىككە ئالايىتەن بەلگىلىگەنىكەن. ھالبۇكى، قىزىل بارراكۇدا بېلىقى ئۆز ۋاقتىدا تۈلكە دوكتورغا يېمەك ئۈچۈن بېلىقلارنى جۆندەپ بەرگەنىكەن.

قىزىل بارراكۇدا بېلىقنىڭ جىنايى پاكىتلىرى ئېنىق بولغاچقا ئۆزىمۇ تېنىۋالالمايدىكەن، شۇڭا ھېچكىممۇ بۇ قې-تىمقى ھۆكۈمنى ئادالەتسىز بولدى دەپ قارىمايدىكەن. شۇنداق قىلىپ، ئاخىرقى سوراقتىن كېيىن ھۆكۈم بېكىتىلىپ، باش-قىلارغا ئىبرەت قىلىش ئۈچۈن، ئۇنى دەرەخكە ئېسىپ ئۆلتۈ-رۈپ سازايى قىلىشىدىغان بوپتۇ. دەل شۇچاغدا تۈلكە مۇنداق دەپ سۆز قىستۇرۇپتۇ:

— ھۆرمەتلىك سودىيەلەر، ئۇنىڭغا بۇ جازا ناھايىتى يەڭگىل بولۇپ قالىدۇ. مەن ئۇنىڭغا ھېچكىم ئاڭلاپ باقمى-

www.uyghurkitap.com

غان، ئاجايىپ ئېغىر جازا بېرىشنى تەكلىپ قىلىمەن! بۇ يېڭى جازانى كۆرگەندە ھەر قانداق جىنايەتچى قورقۇپ غالـ-غال تىترەيدىغان بولسۇن، ئۇنى دەرياغا تالاپ غەرق قىلىۋېـ-تەيلى!

— بۇ ناھايىتى جايىدا جازا ئىكەن! — دېيىشىپتۇ سودىيەلەر. كۆپچىلىك قوشۇلغانلىقى ئۈچۈن قىزىل بارراكۇدا بېلىقنى دەرياغا تاشلىنىپتۇ.

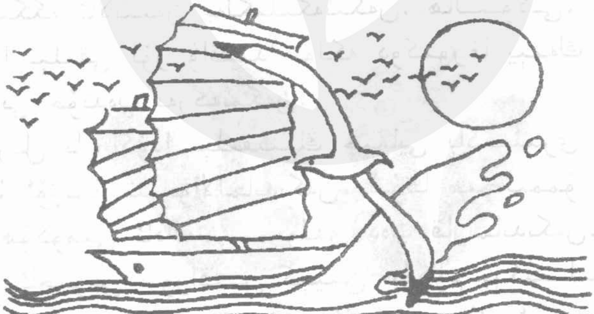

كاككۇك بىلەن سۇمۇرغ

كاككۇكقا بۇلبۇلنىڭ رولىغا چىقىدىغان خىزمەت تاپشۇرۇلۇپتۇ. ئۇ يېڭى ئىش ئورنى بويىچە بىر دەرەخكە جايلىشىپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ قابىلىيىتىنى كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈن جىلغىدىكى ھەممە قۇش يىغىلغان سورۇندا ناخشا ئېيتىپتۇ. بىر ئازدىن كېيىن قارىسا، قۇشلارنىڭ بەزىلىرى كېتىپ قالغان، بەزىلىرى دىمىغىدا كۈلگەن، بەزىلىرى ئۇنى تېخى ئۇچۇقتىن - ئوچۇق زاڭلىق قىلىشىۋاتقان. كاككۇك ئەلىمدىنى ئىچىگە سىغدۇرالماي سۇمۇرغ پادىشاھنىڭ ئالدىغا بېرىپ:

— شاھىم، — دەپتۇ ئۇ، — ئۆزلىرىگە ئەرز - دادىمنى ئېيتىشقا رۇخسەت قىلغايلا. سىلى مېنى ئورمانىنىڭ بۇلبۇلى بولۇشقا بۇيرۇغانىدىلە، لېكىن ئۇچار قۇشلار مېنى مازاق قىلدى.

— بۇرادەر، — دەپتۇ سۇمۇرغ پادىشاھ جاۋاب بېرىپ، — مەن قۇشلارنىڭ پادىشاھى بولغىنىم بىلەن، ياراتقۇچى ئەمەسمەن. شۇڭا، مەن بۇ جەھەتتە ساڭا ھېچ ئىش قىلىپ بېرەلمەيمەن. قۇشلارنى سېنى بۇلبۇل دېيىشكە مەجبۇرلىيالىشىم مۇمكىن، لېكىن كاككۇكنى بۇلبۇلغا ئايلاندۇرۇش قولۇمدىن كەلمەيدۇ.

www.uyghurkitap.com

ئۈستىرا

پوچتا ئىتى مىنىپ سەپەرگە چىققىنىمدا، بىر بۇرادەر بىلەن تونۇشۇپ قالدىم. كەچتە بىز بىر مېھمانخانىغا چۈشتۇق. ئەتىسى ئەتىگەندە ئويغانغان چېغىمدا نېمە كۆردۈم دېمەمسىلەر؟ ئاغىنەم ۋاي - ۋايلاپ قاپتۇ. كەچتە بىز كۈلكە - چاقچاق قىلىشىپ، بىر - بىرىمىزگە خەيرلىك كەچ تىلەشتۇق. شۇ چاغدا ئۇنىڭ ھەرىكىتىگە دىققەت قىلدىم، ئۇنىڭ ھەرىكىتى تازا قاملاشمىغاندەك تۇراتتى، ئۇلۇغ - كىچىك تىناتتى، خورسىناتتى، ئاندىن بوش ئاۋازدا زارلىناتتى.

— نېمە بولۇۋاتىسەن؟ — دېدىم ئەجەبلىنىپ، — كېسەل بولۇپ قالمىغانسەن؟

— كېسەل بولۇپ قالغىنىم يوق، ساقىلىمنى ئېلىۋاتىمەن!

— ھە، پەقەت شۇ ئىشمىدى؟ — دېدىم مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ.

ئۇ ئاغىنەم ناھايىتى پەرىشان ھالدا ئەينەكنىڭ ئالدىدا زارلىنىۋاتاتتى. چىرايىنى خۇددى بىرى يۈزىنىڭ تېرىسىنى سويۇۋاتقاندەك پۈرۈشتۈرۈۋاتاتتى. مەن ئاخىر نېمە ئىش بولۇۋاتقانلىقىنى بىلدىم.

— ۋوي، سەن ئۆز - ئۆزۈڭنى خاراب قىلغىلى تۇرۇپسەنغۇ! — دېدىم مەن، — نېمانداق قىينىلىدىكىن دېسەم، مۇنداق ئىش ئىكەن - دە! قولۇڭدىكىسى ئۈستىرا ئەمەس، ئورغاقتۇ. ئۇنى ساقىلىڭغا سالما، يۈزۈڭنى كاردىن چىقىرىسەن.

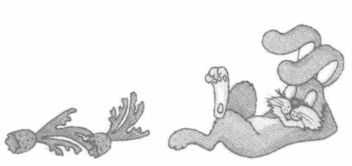

— راست، ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ، ئۇستىرام ناھايىد-تى گال ! مەن يۈزۈم كېسىلىپ كەتمىسۇن دەيمەن. ئۇستىرا گال بولغاندا بۇنىڭغا كاپالەتلىك قىلغىلى بولىدۇ ئەمەسمۇ؟

— دوستۇم، مەن ناھايىتى ئەدەپلىك ھالدا ساڭا شۇنى ئەسكەرتىپ قوياي، گال ئۇستىرا يۈزنى ئوڭاي كېسىۋېتىدۇ، ئىتتىك ئۇستىرا ساقىلىڭنى پاكىز ئالىدۇ. سەن مۇھىمى ئۇستىرا ئىشلىتىشنى ئۆگىنىۋېلىشىڭ كېرەك.

※ ※

ئۇرغۇن ئادەملەر ئادەم ئىشلىتىشتە مۇشۇنداق ئۇسۇل بىلەن ئىش تۇتىدۇ. ئۇلار ھەقىقىي يارامىلىق ئادەملەرنى ئىش-لىتىشكە جۈرئەت قىلالماي، ساپلا كارغا كەلمەيدىغان ئەخمەق-لەرنى يىغىۋالىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

قارچىغا بىلەن قۇرت

قۇرت پىكوس دەرىخىنىڭ ئېگىز شېخىغا يېپىشىۋېلىپ شامالدا لەپەڭشىپ تۇرغانىكەن. قارچىغا دەرەخنىڭ ئۈچىدىن ئۇچۇپ كېتىۋېتىپ ئۇنى مازاق قىپتۇ:

— ھەي بىچارە ! تازىمۇ جاپا تارتىۋاتقانسەن - ھە ! ساڭا نېمە جاپا؟ مۇنچە ئېگىزگە چىقىۋېلىپ نېمە پايدا تاپارسەن؟ يا ئۆزۈڭگە ئۆزۈڭ ئىگە بولالمايدىكەنسەن، خالىغىنىڭنى قىلىمەن دەپمۇ قىلالمايدىكەنسەن، شاختا مۇنداق لەپەڭشىپ يۈرسەڭ شامال سېنى ئۇچۇرۇۋېتىشى مۇمكىنغۇ.

— شۇنداق، — دەپتۇ قۇرت ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ، — مېنى زاڭلىق قىلىشىڭ تەبىئىي، چۈنكى سەن ناھايىتى ئەركىن پەرۋاز قىلىپ ئۇچالايسەن. سېنى ئاشۇنداق پەرۋاز قىلالايدىغان كۈچلۈك قانىتىڭنىڭ خاسىيىتى. ماڭا ياراتقۇچى ئىگەم باشقا بىر خاسىيەتنى ئاتا قىلغان. مېنىڭ بۇ يەردە تۇرمىقىم ناھايىتى مۇشكۈل، بۇنىڭغا مەن ئىقرار. ماڭا مۇشۇ يەردە مەھكەم يېپىشىپ تۇرغۇدەك چىدام - تاقەتنى بەرگىنىدىگە خۇداغا مىڭ - مىڭ شۈكرى !

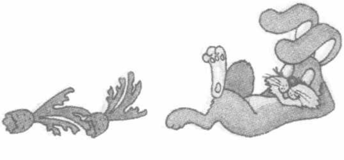

يوقسۇل باي

— ياخشى يەپ - ئىچمىگەن ئادەمنىمۇ باي بولدى دېگىلى بولامدۇ؟ قۇرۇق ئالتۇن تەڭگىنى جىرىڭشىتىپ يۈرگەننىڭ نېمە پايدىسى؟ پۇل دېگەننى ئادەم گۆرىگە ئەكەتمەيدىغۇ. پىخسىقلىق قىلسا، ئادەم ئۆز - ئۆزىنى خاراب قىلىدۇ، ئاخىر خەسىس دېگەن سەت نامىلا قالىدۇ، خالاس. ئەگەر ماڭا بايلىق بەرگەن بولسا، ھەرگىزمۇ پىخسىقلىق قىلمىغان بولاتتىم، پۇل دېگەننى ۋاش - ۋاش خەجلەپ باياشات تۇرمۇش كەچۈرەتتىم، داستىخاننى يوغان - يوغان سېلىپ، جاھاندىكى ھەممە ئادەمنىڭ ئاغزىغا چىققان بولاتتىم. تېخى قولۇم - قوشنىلىرىمغىمۇ ساخاۋەتلىك ئىشلارنى قىلاتتىم. بېخىللىنىڭ تۇرمۇشى دوزاخنىڭ تۇرمۇشى دېگەن گەپ.

ۋەيرانە ئۆيدە بىر كەمبەغەل كارىۋات ئورنىدا ئىشلىتىۋاتقان ئۇزۇن ئورۇندۇقىدا يېتىپ ئۆز - ئۆزىگە ئەنە شۇنداق سۆزلەۋاتقانىكەن، ياستۇقىنىڭ يېنىدا بىرەيلەن: بەزىلەر ئۇنى جادۇگەر دېيىشىدۇ، بەزىلەر ئالۋاستى دېيىشىدۇ، بەلكىم ئالۋاستى دېگىنى توغرىدۇ، ئىشقىلىپ ئۇنىڭ كىملىكىنى تۆۋەندە بىلىمىز — ئۇنىڭغا مۇنداق دەپتۇ:

— گېپىڭگە قارىغاندا، ساڭا پۇل لازىمدەك قىلىدۇ. ماقۇل، ساڭا دوست ئورنىدا ياردەم قىلاي. مانا ساڭا ھەميان. بۇنىڭ ئىچىدە بىر تىللا، پەقەت بىر تىللالا بار. لېكىن، ھەمياندىن بىر تىللانى ئالساڭ، ئورنىدا يەنە بىر تىللا پەيدا بولۇپ تۇرىدۇ. دوستۇم، ئۆزۈڭ كۆرۈپ تۇرۇپسەن، ئەمدى

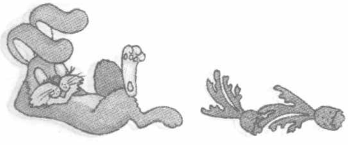

قانچىلىك باي بولمەن دېسەڭ ئۆزۈڭنىڭ ئىشى. قېنى، بۇ ھەميانىنى ئال ! قانچىلىك پۇل لازىم بولسا، شۇنچىلىك چىقىرىۋال. ئىشقىلىپ كۆڭلۈڭ قانائەت تاپسۇن. بىر ۋاق شۇ ئېسىڭدە بولسۇنكى، ھەميانىنى دەرياغا تاشلىۋەتمىگۈچە بىر تىللانىمۇ خەجلىشىڭگە بولمايدۇ.

كەمبەغەل ھەميانىنى قولغا ئالغان چاغدا، ئۆيدە ئۆزىنى يالغۇز ھالەتتە كۆرۈپتۇ، دەسلەپتە خۇشال بولغانلىقىدىن ئەقلىدىن ئازغىلى تاس قاپتۇ، كېيىن ئېسىنى تېپىپ ھەمياندىن پارقىراپ تۇرغان تىللانى ئاپتۇ، بۇ چاغدىمۇ ئۆزىنى چۈش كۆرۈۋاتقاندەك ھېس قىپتۇ، ھەميانىنى يەنە سىلاپ بېقىپتىكەن، قولىغا يەنە بىر تىللا ئۇرۇلۇپتۇ.

«ئەگەر» دەپ ئويلاپتۇ بۇ كەمبەغەل دوستىمىز، «كېچىچە چىراغنى يېقىپ قويۇپ بۇنىڭدىكى تىللالارنى چىقارغىلى تۇرسام، ئەتىگىچە قالتىس باي بولۇپ كېتىدىكەنمەن، يا ھەزرەت ! ئۇ چاغدا كارامەت باياشاتچىلىق ئىچىدە ياشايمەن ــ دە !»

ئەتىسى ئەتىگەندە، ئۇ يەنە پىلانىنى ئۆزگەرتىپتۇ. «خېلى ئوبدان ئىش بولدى» دەپتۇ ئۇ ئىچىدە، «ئەمدى باي بولدۇم، لېكىن تېخىمۇ باي بولسام نېمىشقا بولمايدىكەن؟ يەنە مۇشۇنداق تىللالارنى جەملەۋەرسەم ماڭا ھېچبىر توسالغۇ يوققۇ. ئۆزۈممۇ ھورۇن ئەمەس، بۈگۈن يەنە بىر كارامەت بىلەن ھەپىلىشەي. بۇ پۇللارغۇ ئۆي، ماشىنا، داچا سېتىۋېلىشىمغىمۇ يېتىدۇ، لېكىن ئەگىلىك يارىتىش ئۈچۈن پۇل كېرەككۇ. بۇنداق ياخشى پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويۇشنىڭ ئۆزى ساراڭلىق ! ياق، بۇ خاسىيەتلىك ھەميانىنى تاشلىۋەتمەسلىكىم كېرەك ! دېمەك، ماڭا بۈگۈنچە ئاچ يۈرمەكتىن باشقا ئامال يوق. ئۇنىڭ نېمە يامىنى بولسۇن، ئاخىرقى ھېسابتا مېنى

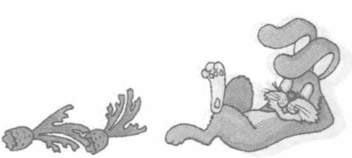

راھەت - پاراغەتلىك تۇرمۇش كۈتۈپ تۇرۇپتىغۇ».
كۈنلەر شۇ تەقلىدتە ئىلگىرىلەپ، ھەپتە ئۆتۈپتۇ، ئاي
ئۆتۈپتۇ، يىلمۇ ئۆتۈپتۇ. تاغدەك دۆۋىلىنىپ كەتكەن تىللالار-
نى، ھەتتا ساناشقىمۇ مۇمكىن بولماي قاپتۇ. ئۇ بولسا كۈنلىرى-
نى يېمەي - ئىچمەي دېگۈدەك ئۆتكۈزۈشكە باشلاپتۇ. بىر
خىلدا كېتىۋاتقان بۇ ئىش تاڭ ئاتا - ئاتمايلا ئۇنى يەنە چا-
قىرىدىكەن، ئۇ ئەتىگەندىن - كەچكىچە ھەميان بىلەن ھەپى-
لىشىدىكەن، لېكىن ئۇ يەنىمۇ باي بولۇش كويىدىن نېرى
بولمايدىكەن. بەزىدە ئۇ ھەميانىنى ئېلىپ دەريا تەرەپكىمۇ ما-
ڭىدىكەن، لېكىن تېنىنى تويۇقسىز تىترەك بېسىپ، يەنە
كەينىگە بۇرۇلۇپ قايتىپ كېلىدىكەن. ئىشقىلىپ ئۇ ھەميانىنى
تاشلىۋېتىشكە قىيالماپتۇ.

«بۇنىڭدىن تىللا دېگەن تۈگىمەي چىقىپ تۇرسا» دەپتۇ
ئۇ ئۆز - ئۆزىگە، «قانداقمۇ تاشلىۋېتەلىشىم مۇمكىن».

بۇ ئوي ئاخىر ئۇنىڭ چاچلىرىنى تۈگەل ئاقارتىۋېتىپتۇ.
بىچارە ئادەم ئورۇقلاپ تۈگىشىپ كېتىپتۇ، چىرايىمۇ تىللا-
سىنىڭ رەڭگىدەك سارغىيىپتۇ. ئۇ ئەمدى راھەت - پاراغەت-
لىك تۇرمۇش كەچۈرۈش خىيالىنىمۇ بىر ياقلارغا چۆرۈۋېتىپ-
تۇ، ئۇ سالامەتلىكىنىمۇ، كۆڭۈل ئارامىنىمۇ بىراقلا يوقى-
تىپ، نىمجان بوۋايدەكلا بولۇپ قاپتۇ، شۇنداقتىمۇ ھالسىز،
تىترەك قوللىرى بىلەن ھەمياندىن تىللا ئېلىشنى ھەرگىز
توختاتماپتۇ. ئۇ ئۆز ئىختىيارىنى يوقاتقان ھالدا ئالىدىكەن،
ئالىدىكەن، تا ئۆمرى ئاياغلاشقۇچە بۇ ئىشتىن قولىنى تارت-
ماپتۇ. ئاخىر ئۇ بىچارە خەسىس تىللالار بىلەن توشۇپ كەت-
كەن ھېلىقى ئۇزۇن ئورۇندۇقىدا ئۆلۈپ قاپتۇ. بۇ چاغدا ئۇ-
نىڭ ئالغان تىللالىرى توققۇز مىليوندىن ئېشىپ كەتكەنىكەن.

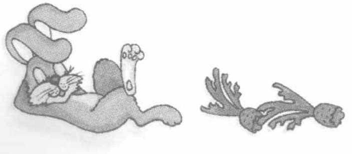

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىنبىر ئادرېسى

قىلىچ

ئۆز ۋاقتىدا بىسى تەڭداشسىز ئۆتكۈر بىر قىلىچ تۆمۈر تەسەك دۆۋىسى ئىچىدە تۇرغانىكەن، بىرەيلەن ئۇنى تېپىۋېلىپ، بازارغا ئاچىقىپ بىر سەھرالىققا سېتىپتۇ.

بۇ سەھرالىق ئاغىنىمىز ئېلىپساتار بولمىغاچقا سېتىۋالغان قىلىچنى لازىملىق ئىشلىرىغا سالماقچى بوپتۇ، ئاۋۋال يېزىلىقلارنىڭ ئۇسۇلى بويىچە ئۇنىڭغا ساپ بېكىتىپتۇ، ئاندىن ئۇنىڭ بىلەن دەرەخ قوۋزىقىنى سويۇۋېلىپ، سەھرالىقلار پەدىسىدە گوجەي ياساپتۇ، ئۇ قىلىچتا ئوتۇن كەسلەپتۇ، شاخ پۇتاپتۇ، باددا ياكى قوزۇق ياساپتۇ. شۇنداق قىلىپ، بىر يىلغا بارمايلا قىلىچ گاللىشىپ ھەرە چىشىدەك بولۇپ كېتىپتۇ، يۈزىمۇ داتلىشىپتۇ، ئەمدى ئۇنى بالىلار ئات قىلىپ ئوينايدىغان بوپتۇ.

بىر تۈپ پەلەكنىڭ ئاستىدا ياتقان كىرپە (بۇ چاغدا قىلىچمۇ پەلەكنىڭ تۈۋىگە تاشلىۋېتىلگەنىكەن) بىر كۈنى كەچتە قىلىچقا مۇنداق دەپتۇ:

— ئەگەر قىلىچ شۆھرەتكە سازاۋەر ئىدى دېيىلىدىغان بولسا، بۈگۈن سېنىڭ سەھرالىقنىڭ ئىرادىسى بويىچە قوزۇق ئۇچلاپ، ئوتۇن كەسلەپ، ئاخىر بىر نەچچە بالىنىڭ ئويۇنچۇقىغا ئايلىنىپ قالغىنىڭ بەكمۇ نومۇس ئىش بوپتۇ.

— ئەگەر مەن، — دەپتۇ قىلىچ جاۋاب بېرىپ، — يارامىلىق ئەسكەرنىڭ قولىدا بولغان بولسام دۈشمەننى ئالدىمدا تىز پۈكتۈرەتتىم، لېكىن بۇ يەردە مەن «باتۇرغا ماھارەت

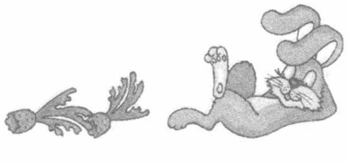

كۆرستىدىغان سورۇن يوق» دېگەندەك ئەھۋالدا تۇرۇپتىمەن. ئۇلار مېنى ھەر قانچە پەسكەش ئىشلارغا سالسىمۇ ماڭا ئامال يوق. مېنى قانداق ئىشقا سېلىش كېرەكلىكىنى بىلمىگەندە-كىن ھەممە گۇناھ شۇلاردا.

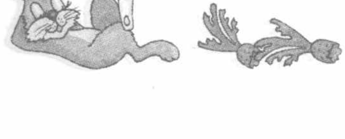

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

سودىگەر

— ۋۇي بالام، مەيەرگە كەل. نەدە يۈرسەن؟ دەرھال مەيەرگە كەل دەيمەن. تاغاڭنىڭ ئۇقىتى خېلى جايىدا جۇمۇ! سەنمۇ مەندەك ئېلىپساتارلىقنى ئۆگىنىۋالغان بولساڭ قالتىس ئىش بولاتتى. بىلەمسەن، پولشانىڭ ھېلىقى ئەسكى، نەم تارتىپ قالغان، كۆيە چۈشكەن رەختىنى نەچچە يىلدىن بۇيان بىرەرمۇ ئادەم سوراپ قويمىغانىدى، مانا شۇنى ھازىر ئۆتكۈزۈۋەتتىم، ئۇنى ئەنگلىيە رەختى دېۋىدىم، خېرىدار قارماققا ئىلىندى! بىردەمنىڭ ئىچىدىلا يۈز تەڭگە يانچۇققا كىردى. ئۇ راست كالۋا نېمىكەن!

— توغرا دەيسىز، — دەپتۇ جىيەنى دۇكاندار تاغىسىغا، — لېكىن زادى كىمنىڭ راست كالۋالىقىنى تازا بىلەلمەي تۇرىمەن، قاراڭ، ئۇنىڭ سىزگە بەرگىنى يالغان پۇل ئىكەنغۇ!

※ ※

ئالدىنىش، ئالداش تىجارەتچىلىكتە ئەجەبلىنەرلىك ئىش ئەمەس. سەن نەزىرىڭنى دۇكاندىن ۋە دۇكاندارلاردىن يۆتكەپ، يۇقىرى تەبىقىدىكى كاتتا بايلارغا قاراپ باقە، شۇ چاغدا بايقايسەنكى، ئۇ يەرمۇ ئوخشاش، ھەممىلا ئادەم دېگۈدەك ھىيلە ئىشلىتىدۇ، كىمكى يالغانچىلىقنى ئەڭ قاملاشتۇرسا، ئۇ كىشىلەر شۇنچىلىك سىرلىق كۆرۈنىدۇ.

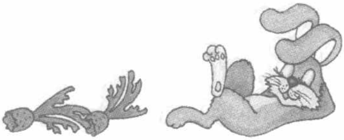

زەمبىرەك بىلەن يەلكەن

بىر كېمىدىكى زەمبىرەك بىلەن يەلكەن قاتتىق قىزىر-
شىپ قاپتۇ. زەمبىرەك شۇنچىلىك غەزەپلىنىپتۇكى، ھەتتا
ئۇزۇن بۇرنىمۇ تىكلىشىپ كېتىپتۇ.

— ئەي ئىلاھلار، — دەپتۇ زەمبىرەك ئەلىمىنى يۇتال-
مىغان ھالدا، — سىلەر مۇنداق ئىشنى كۆرۈپ باققانمۇ، ماۋۇ
يىرتىق لاتىلار ئۆزلىرىچە مەمەدانلىق قىلىپ بىزدىن ئابرۇي
تالىشىۋاتىدۇ. بىز شۇنداق جاپا تارتىپ يۈرگەندە بۇلار نېمە
ئىش قىپتىكەن ! پەقەت شامال چىققاندىلا كۆكرەكلىرىنى
كېرىپ، قورساقلىرىنى پومپايتىپ قويۇشىدۇ ! تېخى ئۆزلىر-
رىنى بەگدەك چاغلىشىپ، سىلەرنى دېڭىزدىن ئۆتكۈزىدىغان
بىز دەپ كېتىشلىرىچۇ ! ئۇلارنىڭ دەۋاتقىنى پو گەپ ! ئو-
رۇشتا نەرە تارتىپ چىقىدىغىنى مانا بىز، كېمىمىزنى دېڭىزدا
ئۆز بەگ - ئۆز خان قىلغانمۇ مانا بىز، دۈشمەنگە ئۆلۈم ۋە
ۋەھىمە ياغدۇرۇۋاتقانمۇ مانا بىز. ئەمدى بۇ يەلكەن بىلەن
بىللە تۇرۇشقا زادى رايىمىز قالمىدى، بىزمۇ ئۆزىمىزنىڭ ھا-
لىدىن ئۆزىمىز خەۋەر ئالساق. ئەي كۈچلۈك بوران ئىلاھى،
بىزگە بىر ياردەم قىلىپ، دەھشىتىڭ بىلەن ئاشۇ يەلكەننى
يىرتىپ پارچە - پارچە قىلىۋەتكىن !

زەمبىرەكنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، بوران ئىلاھى دەھشەت
ياغدۇرۇپ، دېڭىزنى زۇلمەتكە چۈمكەپتۇ، سۇرلۇك ئاسماننى
قويۇق قارا بۇلۇتلار قاپلاپتۇ، دولقۇنلار تاغدەك - تاغدەك ئې-
گىز كۆتۈرۈلۈپ شاۋقۇن ياساپتۇ، گۈلدۈرماما قۇلاقنى يارغۇ-

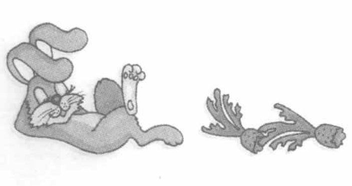

دەك گۇلدۇرلەپتۇ، چاقماق چېقىپ كۆزلەرىنىمۇ ئاچقىلى قويـ-
ماپتۇ. بوران ئىلاھى دەھشەت بىلەن يوپۇرۇلۇپ ئاخىرى يەلكەنـ-
نى يىرتىپ جۇل - جۇل قىلىۋېتىپتۇ.

بوران ئىشنى تۇگەتكەندىن كېيىن غايىب بوپتۇ. ئەمدى
يەلكەنسىز قالغان كېمىگە كەلسەك، ئۇنى دولقۇنلار ئۇز مەـ-
لىچە سەكرىتىپ خۇددى ھېچنېمىسى قالمىغان بىر تال يا-
غاچتەك ئاققۇزۇپ يۈرۈپتۇ. ئاخىر ئۇنىڭغا دۇشمەن كېمىسى
ۋەھىمە ۋە ھالاكەتنىڭ ئوقلىرىنى ئاتقىلى تۇرغاندا، ئۇ جايـ-
دىن قىمىر قىلالماي ئۈتمىتۈشۈك بولۇپ، ھېلىقى زەمبىرەكـ-
لىرى بىلەن دېڭىزنىڭ قەھرىگە تاشتەك چۆكۈپ كېتىپتۇ.

※ ※

مۇكەممەل ۋە قۇدرەتلىك دۆلەت خۇددى زور مېخانىزمغا
ئوخشايدۇ، ئۇنىڭدا كېرەكسىز بىرمۇ زاپچاس بولمايدۇ. ئۇنىڭ
ئارمىيىسىنىڭ مۇقەددەس زېمىننى خەقنىڭ تاجاۋۇزىدىن
ساقلاپ قىلىش - قالماسلىقى دۆلەتنىڭ تۈپكى سىياسەت يۈ-
نىلىشىدىن ئىبارەت بولغان مۇشۇ يەلكەنگە باغلىق.

ئېشەك ۋە ئۇنىڭ كولدۇرمىسى

بىر دېھقاننىڭ بىر ئېشىكى بار ئىكەن. ئۇ ئېشەكنىڭ قىلىدىغان ئىشى شۇنداق قالتىس ئىكەنكى، خوجايىنى ھەتتا ئۇنى تەربىيلەشكە سۆز تاپالماي قالىدىكەن. خوجايىنى ئۇنى جاڭگالدا يوقاپ كەتمىسۇن دەپ ئەنسىرەپ، ئاپتاپلىق كۇنلەر-نىڭ بىرىدە ئۇنىڭ بويىنىغا كولدۇرما ئېسىپ قويۇپتۇ.

بىزنىڭ بۇ ئېشىكىمىز مەغرۇرلىنىپ، ئۆز - ئۆزىگە تە-مەننا قويۇشقا باشلاپتۇ (شۇنىمۇ بىلىپ قويۇڭكى، ئۇ ئې-شەكنىڭ تېخى مېدال دېگەندەك نەرسىلەردىنمۇ خەۋىرى بار ئىكەن)، ئۆزىنى ئەمدى قەدىر - قىممىتىم يۇز ھەسسىلەپ ئاشتى دەپ ئويلاپتۇ. ئۆزىنىڭ ئادەملەرگە ئوخشاش يۇقىرى تەبىقىدىن ئورۇن ئېلىش كېرەكلىكىنى ئويلىغاندا، خۇشال بولۇپ، ئاجايىپ مۇرەككەپ، نازۇك تۇيغۇلارغا چۆمۈلۈپتۇ (غەيرىي ئېشەك تېپىدىكى ئادەملەرنىڭ تۇيغۇسىمۇ ئۇنىڭكىدىن جىق پەرقلەنمىسە كېرەك).

سىلەرگە شۇنىمۇ ئېيتىپ قويايكى، ئاشۇ كۇندىن بۇرۇن ئېشەك ھېچكىمنىڭمۇ دىققىتىگە چۈشمىگەنىكەن. بويىنىغا كولدۇرما ئېسىلىشتىن بۇرۇن، ئۆزىمۇ ھېچنېمىدىن زارلانمايدىكەن. بۇرۇن سۇلۇ، قارا بۇغداي ئېتىزلىرىنى، ھەت-تا كۆكتاتلىقلارنىمۇ دەسسەپ - چەيلەپ، قورسىقىنى تويغۇ-زۇۋېلىپ غىپپىدە چىقىپ كېتەتتىكەن، لېكىن بويىنىغا كولدۇرما ئېسىلغاندىن كېيىن ئىش چاتاق بوپتۇ. بۇ نامى چىققان بىچارە ئېشىكىمىزنىڭ كۇنىگە نېمە دېگۈلۈك ! ئۇ

بىر نەچچە قەدەم ماڭغا ـ ماڭمايلا بويىندىكى «مېدالى» كولدۇ-رۇڭ ـ كولدۇرۇڭ قىلىپ كېتىدىكەن. شۇنىڭ ئۈچۈن بىر مىنۇتقا قالمايلا دېھقان كالتەكنى كۆتۈرۈپ، ئۇنى ئېتىزلىق-تىن سۈر ـ توقاي قىلىپ قوغلاپ چىقىرىدىكەن. يەنە بىر قوشنىسىمۇ كولدۇرمىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپلا قولىغا چىققان نەرسىنى ئېلىپ، ئېتىزلىقىغا يۈگۈرۈپ بارغىنىچە ئۇنىڭ بې-قىنىغا كومشىتىپ سالغىلى تۇرىدىكەن.

شۇڭا، بىزنىڭ بۇ داڭدار بىچارىمىز كۆز كېلىشى بىلەنلا تۈگىشىپتۇ، قاقشال سۆڭەك بولۇپ، ئېشەك دېگۈچىلىكىمۇ قالماپتۇ.

ئىجتىمائىي تۇرمۇشتا بىز دائىم كۆرۈپ تۇرىدىغان لۈك-چەكلەر بۇ نۇقتىغا قاتتىق دىققەت قىلىشى كېرەك! ئۇ ئەر-زىمەس ئورۇندىكى چاغدا خەقلەرنىڭ دىققىتىدىن ئۆزىنى چەت-كە ئالالىشى مۇمكىن، لېكىن ئۇ شۆھرەت قازانغان ھامان خۇددى بويىنغا كولدۇرما ئېسىلغان ئېشەكنىڭ كۈنىگە قالى-دۇ. قانچە ئاتاق چىقارغانسېرى ئەيت ـ بەشىرىسى شۇنچە ئاشكارىلىنىدۇ.

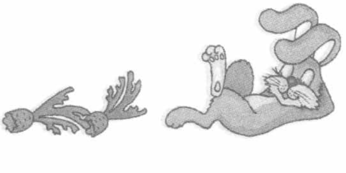

مىرون

بۇرۇن بىر شەھەردە بىر باي بار ئىكەن، ئۇنىڭ ئىسمى مىرون ئىكەن — بىز ئۇنى مىليونغا قاپىيداش قىلىپ مىرون دەۋالغىنىمىز يوق، ئىشقىلىپ، بىزنىڭ بۇنداق ئادەمنى مىرون دەپ ئاتىغانلىقىمىزنىڭ ئۆزى چوڭ ئىش. قىسقىسى، بۇ مىرون توغرىسىدا سۆز - چۆچەكلەر ناھايىتى كۆپ ئىكەن، يەنە كېلىپ بۇ گەپلەر ئۇنىڭ ئىشلىرىنى كۆرگەن، ئاڭلىغان ئەل - يۇرتتىن چىققانىكەن. خەقلەر ئۇنىڭ ساندۇقىدا مىليونلاپ پۇلى بار، لېكىن ئالدىغا ھاجەتمەن بولۇپ بارغانلارغا بىر تىيىنمۇ ياردەم قىلمايدۇ، دېيىشىدىكەن.

لېكىن، كىمنىڭمۇ ياخشى ئاتاققا ئېرىشكۇسى كەلمەيدۇ دەيسلەر؟ بۇ مىرونمۇ خەقنىڭ ئۆزىگە بولغان كۆز قارىشىنى تۈپتىن ئۆزگەرتىش ئۈچۈن، ھەر شەنبە كۈنى كەمبەغەللەرگە سەدىقە بېرىدىغانلىقىنى جاكارلاپتۇ.

دەرھەقىقەت، ئۇنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا بارغان ئادەمنى ھېچكىم توسماپتۇ. خەقلەر بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، ئۇ ساۋابلىق ئىش قىلىمەن، دەپ ئەمدى تاپقان - تۈككىنىنى تۈگىتىدىغان بولدى، دېيىشىپتۇ.

ياق، ئۇ تۈگەشكىنى يوق. بىزنىڭ بۇ بېخىلىمىزنىڭ ئەپچىل بىر چارىسى بار ئىكەن: ھەر شەنبە كۈنى غالجىر ئىتلىرىنى باغلاقتىن بوشىتىۋېتىدىكەن. ئۇنىڭ ھويلىسىغا كىرگەن تىلەمچىلەر يەيدىغان بىر نىمە ئالماق تۈگۈل، ئۆزىنى ئىتقا چىشلەتمەي قېچىپ چىقالىسا شۇنىڭ ئۆزى چوڭ ئىش

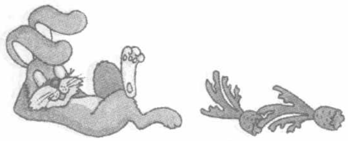

ئىكەن، شۇنداقتىمۇ خەقلەر بۇ مىرون ئەپەندىنى رەھىمدىل كۆرۈپ ناھايىتى ھۆرمەتلەيدىكەن.

— مىروننى دەمسىلەر، — دەيدىكەن ئۇلار، — سۇبىتاق ئادەم ئاز تېپىلىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ خاتالىقى بار دېسەك، پەقەت بىرلا خاتالىقى بار، ئۇ بولسىمۇ ھېلىقى غالجىر ئىتلارنى باققانلىقىدا، ئۇنىڭغا ئادەمنى يېقىن كەلتۈرمەيدىغىنى ئاشۇ ئىتلار. ئۇنىڭ ئۆزىگە كەلسەك، ئۇ بىر تىيىن پۇلى بولسىمۇ خەق بىلەن تەڭ بەھرىمەن بولۇشنى خالايدۇ !

※ ※

مۇنداق ئىشلار كۆپ. مىنىڭچە ئامبال مەھكىمىسىگە كىرىشنىڭ تەسلىكى دەرۋازىغا قارايدىغان غالچىلارنىڭ ئەسكىلىكىدە، مىرون بېگىم بولسا «قالتىس مۇلايىم».

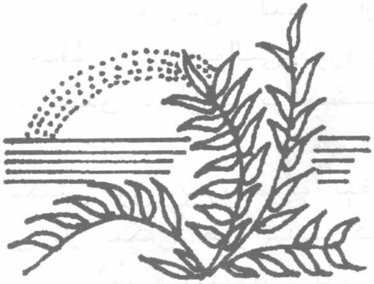

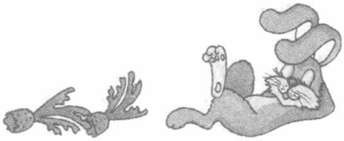

دېھقان بىلەن تۈلكە

— قوشنام، — دەپتۇ تۈلكە دېھقانغا، — ئېيتقىنا، سىنىڭ ئات بىلەن شۇنچە يېقىن ئۆتۈشۈڭنىڭ سەۋەبى نېمە؟ قارىسام، ئۇ سەن بىلەن دائىم بىللە يۈرىدۇ، سەن ئۇنى سىلاپ، تاراپ شۇنداق ئوبدان تۇتىسەن، ئۇنىڭغا يەيدىغاننىمۇ ناھايىتى جىق بېرىسەن. ئۇ سەن بىلەن يولدىمۇ بىللە، يەر ئاغدۇرساڭمۇ بىللە. لېكىن، ئېتىراپ قىلىشىڭ كېرەككى، ئۇ باشقا ھايۋانلارغا قارىغاندا، كاللىسى ئەڭ ئىشلىمەيدىغان ھايۋان !

— بۇ گېپىڭ دۇرۇس ئەمەس، قوشنام، — دەپتۇ دېھقان ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ، — ماڭا ئۇنىڭ كاللىسى كېرەك ئەمەس، ئۇنىڭغا مېنىڭ ھاجىتىم ئاز چۈشىدۇ، ئۇنىڭ كاللىسىنى ئىشلىتەي دەيدىغان مەقسىتىممۇ يوق، پەقەت ئۇنىڭغا مىنسەم، ئۇ تىزگىنىمگە بويسۇنسىلا بولغىنى.

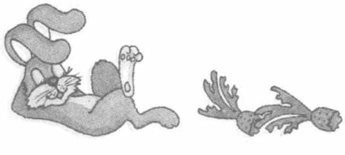

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ئىت بىلەن ئات

بىر كۈنى ئىت بىلەن ئات ئېتىزلىقتا ئىشلەپتۇ. ئىت ئۆزىنىڭ ئىشى بىلەن ئاتنىڭ قىلغان ئىشىنى سېلىشتۇرۇپ ئاتقا مۇنداق دەپتۇ:

— ھەي، چىرايلىق، ئېسىلزادە ئاغىچام، مېنىڭچە بولغاندا، خوجايىن سېنى قوغلاپ چىقىرىشى كېرەك ئىدى. ھارۋا سۆرەش، ساپان تارتىش چاغلىق ئىشقۇ! كېسىپ ئېيتالايمەنكى، سېنىڭ قىلىدىغىنىڭ ئاشۇلا! مېنىڭ قىلغان ئىشىمغا سېنىڭكىنى ھەرگىز تەڭلەشتۈرگىلى بولمايدۇ. پۈتۈن كۈندۈز مەنمۇ ئىشلەيمەن، لېكىن كېچىسى يەنە ئىشلەيمەن! كۈندۈزى ئوتلاقتا قويغا قارايمەن، كېچىچە يەنە قورۇ ساقلايمەن.

— ئەلۋەتتە، ناھايىتى توغرا دەيسەن، — دەپتۇ ئات، — لېكىن شۇنى بىلىشىڭ كېرەككى، ئەگەر مەن جاپالىق ئىشلەپ يەر تېرىمىسام، ساڭا قارايدىغانغا ھېچنېمە چىقمايدۇ.

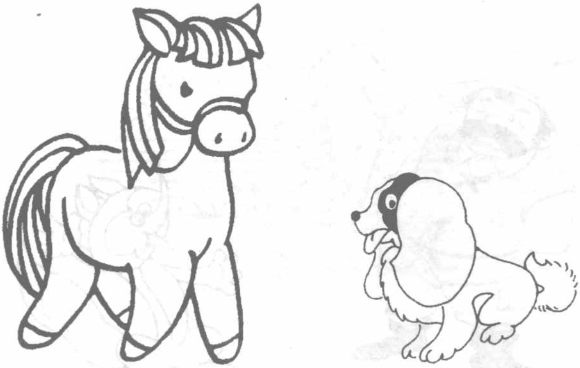

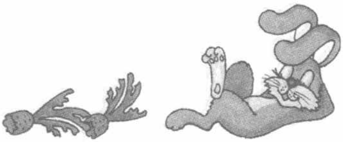

ھۆۋقۇش بىلەن ئېشەك

يەكچەشمە ئېشەك — بىزنىڭ بۇ ئەخمەقمىز دۇنيانى ئايلانماقچى بولۇپ يولغا چىققانىكەن، كېچىدە بىر قويۇق ئورمانلىققا كىرىپ ئادىشىپ قېلىپ بىر قەدەممۇ ئىلگىرىلەيەلمەي قاپتۇ. بۇ ئورمانلىقتا ھېلىغۇ ئۇ ئىكەن، كۆزى ئۆتكۈر ئادەملەرمۇ ئېزىپ قالىدىكەن.

ھېلىمۇ ئېشەكنىڭ تەلىيى ئوڭ ئىكەن، ئۇنىڭغا ھۆۋقۇش ئۇچرىشىپ قاپتۇ ۋە ئۇنىڭغا يول كۆرسىتىپ مېڭىپتۇ. ھەممىمىزگە مەلۇم، ھۆۋقۇشنىڭ كۆزى غەلىتە بولىدۇ، كېچىسى ئۇ قەيەرنىڭ ئېگىز، قەيەرنىڭ پەس، قەيەرنىڭ دۆڭ، قەيەرنىڭ ئويمان ئىكەنلىكىنى ئېنىق ئاڭقىرالايدۇ، ھەتتا ئايدىڭ بولمىسا تېخىمۇ ئېنىق كۆرەلەيدۇ. شۇڭا، تاڭ يورۇغان چاغدا ئېشەك بىلەن ھۆۋقۇش ئىككىسى تۈز يولغا چىقىپتۇ.

مۇنداق يارامىلىق يول باشلىغۇچىدىن قانداقمۇ ئايرىلغىلى بولسۇن؟ ئېشەك ئۇنىڭدىن ئۆزى بىلەن بىللە جاھان ئايلىنىشنى ئىلتىماس قىپتۇ. ئېشەكنىڭ دۈمبىسىگە قونۇۋېلىپ مېڭىش ھۆۋقۇشقىمۇ خۇشياققانىكەن، شۇڭا ئۇلار بىرلىكتە يولغا ئاتلىنىپتۇ.

لېكىن، ئۇلارنىڭ سەپىرى ئۇتۇقلۇق بوپتىمۇ؟ ياق.

قۇياش شەرق ئاسمىنىنى يورۇتقان چاغدا، ھۆۋقۇشنىڭ كۆز ئالدى قاراڭغۇلىشىپتۇ، قاراڭغۇلاشقاندىمۇ ئەڭ زۇلمەتلىك كېچىدىنمۇ بەتتەر قاراڭغۇلىشىپتۇ. لېكىن، ھۆۋقۇش ناھايىتى ئۆزۈمچى ئىكەن، ئۇ ھە دەپ ئېشەككە قارىسىغا يول

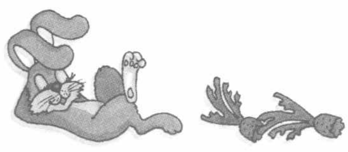

كۆرسىتىۋېرىپتۇ.

— ھېزى بول ! — دەپتۇ ئۇ، — ئوڭ تەرىپىدە كۆل بار ! — ئەمەلىيەتتە ئوڭ تەرەپتە كۆل يوق، ئەكسىچە سولدا تەرەپتە يار بار ئىكەن، — سولغا ! ھە سولغا، يەنە بىر ئاز سولغا !

شۇنىڭ بىلەن، ھۇۋقۇش ۋە ئېشەك ئىككىسى بىراقلا تاغدىن غۇلاپ چۈشۈپ كېتىپتۇ.

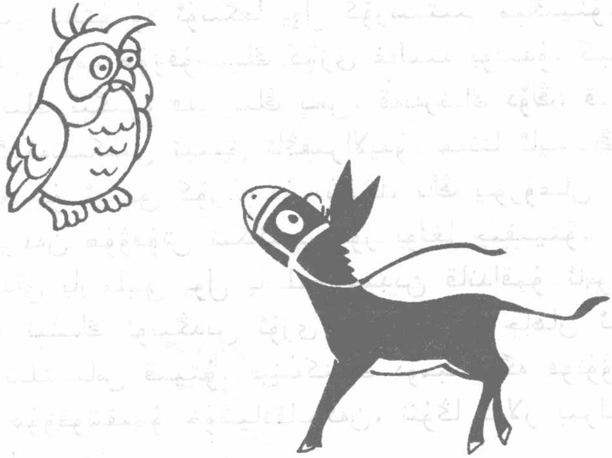

يىلان

يىلان خۇدادىن ئۆزىگە بۇلبۇلنىڭكىدەك ئاۋاز ئاتا قىلىشىنى تەلەپ قىپتۇ.

— ئەگەر بۇ تەلىپىمنى ھەل قىلىپ بەرمىسەڭ، — دەپتۇ ئۇ، — ماڭا بۇ تۇرمۇشنىڭ قىلچە لەززىتى قالمايدۇ. نەگىلا بارسام، ئاجىزلار مېنى كۆرسە بەش كۈنلۈك يەرگە قاچىدۇ. كۈچلۈكلەرنىڭ قولىدىن قېچىپ قۇتۇلالمىسام، ماڭا شۇنىڭ ئۆزى چوڭ بەخت ! مەن بۇنداق تۇرمۇشتىن تويدۇم، ئەمدى چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى ! ناۋادا بۇلبۇلغا ئوخشاش ئورماندا سايراپ يۈرگەن بولسام، ھەممەيلەن مېنى ماختاپ ئۆز قوينىغا ئالغان بولاتتى، ئۇلار كۆڭۈللۈك پاراڭلىشىپ ئولتۇرغان چاغلىرىدا، ھە دېسە مېنىڭ گېپىمنى قىلغان بولاتتى !

ئۇلۇغ خۇدايىم رازىمەنلىك بىلەن ئۇنىڭ تەلىپىنى ئىجابەت قىپتۇ، شۇنىڭ بىلەن يىلاننىڭ سۈرلۈك ۋىژىلداشلىرى يوقاپتۇ.

يىلان يېقىن ئەتراپتىكى بىر تۈپ تېرەككە يامىشىپ چىقىپ، بۇلبۇلدەك خۇش ئاۋاز بىلەن يېقىملىق ناخشا ئېيتقىلى تۇرۇپتىكەن، ئەتراپتىكى قۇشلار بۇ ناخشىنى ئاڭلاپ تۇرۇپلا قاپتۇ. لېكىن، ئۇلار ناخشىنى كىمنىڭ ئېيتىۋاتقانلىقىنى بىلىپ، بىرىمۇ قالماي ھەممىسى ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

مۇنداق مۇئامىلىگە كىممۇ ئاشىق دەيسىلەر؟

— بۇ نېمە ئىش ! — دەپ ۋارقىراپ كېتىپتۇ يىلان

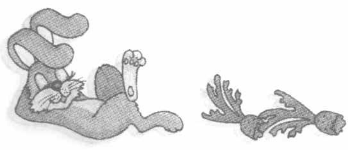

چىرايى ئۆڭگەن هالدا، ــ مېنىڭ ناخشام شۇنچىلىك يېقىمسىزمىكەن؟

ــ ياق ! ــ دەپتۇ قارلىغاچ ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ، ــ ناخشاڭ ناهايىتى يېقىملىق، خۇددى بۇلبۇلنىڭكىدەكلا چىرايلىق ئىكەن. لېكىن، شۇنى ئىقرار قىلىشىمىز كېرەككى، سەن زەهەرلىك، سەت چىشلىرىڭنى چىقارغاندا، بىزنىڭ يۈرىكىمىز تىترەپ كېتىدىكەن، ساڭا يېقىن كېلىشتىن قورقىدىكەنمىز، شۇڭا سەن خاپا بولمىساڭ. ئەگەر بىزنى ناخشاڭدىن ھوزۇرلانسۇن دېسەڭ، بىزدىن بىرەر يۈز مېتىر يىراقتا تۇرۇپ ئېيتساڭ قانداق؟

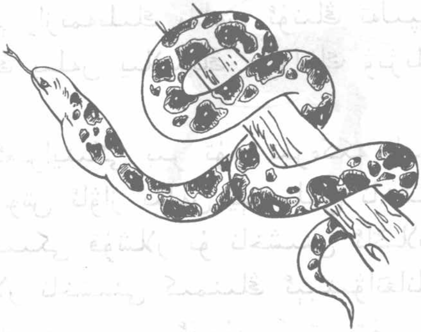

بۆرە بىلەن مۈشۈك

بۆرە توقايلىقتىن ئېتىلىپ چىقىپ كەنتكە قاراپ يۈگۈرۈپتۇ. بۇ ئۇنىڭ تاماشا قىلىپ يۈگۈرۈۋاتقىنى ئەمەس، بەلكى ئۇنى ۋەھىمە ئاشۇنداق يۈگۈرتۈۋاتقانىكەن. ئوۋچى بىلەن تايغانلار قوغلاپ كېلىۋاتقاچقا، ئۇ جېنىنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن، ئاشۇنداق ساراسىمە ئىچىدە قېچىپ كېلىۋاتقانىكەن.

ئەگەر بىرەر ھويلىغا كىرىپ يوشۇرۇنۇۋالغان بولسا، ئۇنىڭ كۆڭلى ئارامىغا چۈشكەن بولاتتىكەن، لېكىن يامان بولغىنى ھەممە ئۆينىڭ دەرۋازىسى تاقاقلىق ئىكەن. ئۇ بىر ئۆگزىدە مۈشۈكنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا يالۋۇرۇپتۇ:

— سۆيۈملۈك پاسكا، ماڭا دەپ بەرگىنە، بۇ يەردىكى دېھقانلارنىڭ قايسىسى ئەڭ رەھىمدىل؟ كىم مېنى ياۋۇز دۈشمەندىن پاناھىغا ئالالايدۇ؟ ئىشىم چاتاق ! ئاۋۇ قورقۇنچلۇق بۇرغا ئاۋازىنى، ئىتلارنىڭ ھاۋشىشىنى ئاڭلاۋاتامسەن، ئۇلار مېنى قوغلاپ كېلىۋاتىدۇ !

— ئەگەر مەن سېنىڭ ئورنۇڭدا بولغان بولسام، ستېپاننىڭ ئالدىغا ياردەم سوراپ بارغان بولاتتىم، ئۇنىڭدەك رەھىمدىل ئادەم يوق؛ توغرا، ستېپان ساڭا چوقۇم ياردەم قىلىدۇ !

— شۇنداقمۇ؟ لېكىن، مەن بۇرۇن ئۇنىڭ بىر قويىنى ئوغرىلاپ قويغانىدىم.

— ئەمىسە، دېمياننىڭ ئالدىغا بېرىپ باق.

— دېمياننىڭمۇ ماڭا غەزىپى بار، بۇرۇن بىر چاغلاردا مەن ئۇنىڭ ئۆچكىسىنى ئوغرىلىۋالغان.

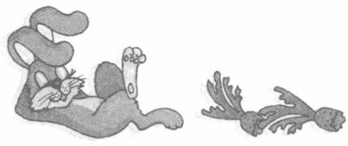

— ئەمىسە، دەرھال ئاۋۇ يەردىكى تروفىمنىڭ قېشىغا بار.

— تروفىمنىڭ قېشىغىما؟ ياق ! بارالمايمەن، ئۇنى كۆرسەملا مېنى تىترەك بېسىپ كېتىدۇ. بۇلتۇر ئەتىيازدىن بېرى ئۇ قوزامنى تۆلەپ بەر دەپ، كەينىمدىن قوغلاپ يۈرىدۇ.

— ئۇنداق بولسا چاتاق بوپتۇ ! لېكىن، توختا ! بولمىسا كلىمنىڭ ئالدىغا بېرىپ تەلىيىڭنى سىناپ باقمامسەن.

— ھەي، پاسكا، مەن كلىمنىڭ كالىسىنى ئوغرىلاپ يەپ قويغانىدىم.

— دوستۇم، — دەپتۇ پاسكا تىترەپ تۇرغان بۆرىگە قاراپ، — سەن زىيان سالمىغان بىرمۇ ئۆي قالماپتۇ. شۇنداق ئەمەسمۇ؟ سەن بۇ يەردە ئۆزۈڭگە ھىمايە تاپالمىغۇدەكسەن ! بىزنىڭ دېھقانلىرىمىز ئۆزىگە زىيان سالغانلارنى قۇتۇلدۇرۇۋا-لىدىغان ھاماقەتلەردىن ئەمەس. ئۇلارغا سېنى قۇتۇلدۇرىمەن دەپ نىمە جاپا؟ ھەممە گۇناھ ئۆزۈڭدە ئىكەن. بۇ دۇنيادا ياخشىلىققا ياخشىلىق، يامانلىققا يامانلىق قايتىدۇ، ئۆز ۋاقتىدا يامانلىق قىپتىكەنسەن، ئەمدى ئاقىۋىتىڭ مۇشۇ بو-لىدۇ !

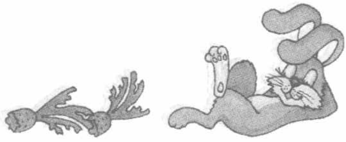

قىزىل كاراس بېلىقى

ئاقسۆڭەك غوجامنىڭ بېغىدىكى فونتانلىق كۆلدە نۇرغۇن قىزىل كاراس بېلىقى بار ئىكەن. بۇ بېلىقلار ئادەتتە كۆلنىڭ چېتىدە ئۈزۈپ ئوينايدىكەن، كۆلدىن توغرا كېسىپ ئۆتكەن چاغدا قاسراقلىرى ۋال - ۋۇل يالتىراپ كېتىدىكەن. قىسقىسى، ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى شېرىن چۈشتەك ئۆتىدىكەن.

بىر كۈنى، ئۇلارنىڭ خوجايىنى قىزىل بارراكۇدا بېلىقىدىن ئەللىكنى كۆلگە قويۇپ بېرىپتۇ.

— ۋاي خۇدايىم ! — دەپ يۈگۈرۈپ كەپتۇ قوشنىسى بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، — توۋا، نېمە قىلىۋاتىدىغانسىز؟ قىزىل بارراكۇدا بېلىقى بىلەن قىزىل كاراس بېلىقىنى بىر يەردە باققىلى بولامدىغان ! بۇلار قىزىل كاراس بېلىقىنى پۈتۈنلەي يەپ قويامدۇ ! توۋا، سىز قىزىل بارراكۇدا بېلىقىنىڭ ۋەھشىيلىكىنى بىلمەمسىز؟

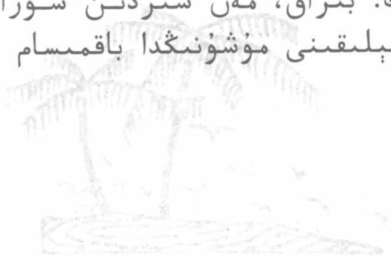

— بۇ گېپىڭىز ئارتۇقچىغۇ دەيمەن، — دەپتۇ ئاقسۆڭەك غوجام دىمىغىدا كۈلۈپ قويۇپ، — ئىش ھەقىقەتەن سىزنىڭ ئېيتقىنىڭىزدەك. بىراق، مەن سىزدىن سوراپ باقاي، مەن قىزىل كاراس بېلىقىنى مۈشۈنىڭدا باقمىسام نېمىدە باقىمەن؟

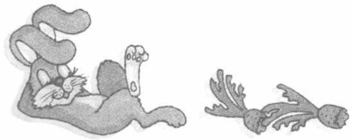

ئۇيغۇر كىتاب تورپېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بېكەت ئادرېسى

شارقىراتما بىلەن ئارىشاڭ

كۆپۈكلىنىپ چۈشۈۋاتقان شارقىراتما سۈيى قورام تاشقا ئۇرۇلۇپ چاچرىغىنىچە مەغرۇر ئاۋازى بىلەن ئارىشاڭنى تۇۋلاپتۇ. بۇ ئارىشاڭ تاغنىڭ ئاستىدىن سىرغىپ چىقىدىغان كىچىك ئارىشاڭ بولۇپ، سۈيى سالامەتلىككە پايدىلىق ئىكەن، شۇڭا ئۇنى ھەممە ئادەم بىلىدىكەن.

— نېمىدېگەن غەلىتە ئىش! — دەپتۇ شارقىراتما، — ئۆزۈڭ كىچىككىنە تۇرسەن (سۇلىرىڭمۇ ئېقىن ھاسىل قىلالمايدۇ)، لېكىن مەدەنىي ئادەملەر، پۇلدار ئادەملەرنىڭ ھەممىسى سېنىڭ ئالدىڭغا بارىدۇ. ئۇلار مېنىڭ ئالدىمغا كەلسىغۇ سەۋەبىنى ئۆزۈملا سورىغان بولاتتىم. ئېيتقىنا، ئۇلار زادى نېمە ئۈچۈن سېنىڭ ئالدىڭغا بارىدۇ؟

— سالامەتلىك ئۈچۈن، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ كىچىك ئارىشاڭ.

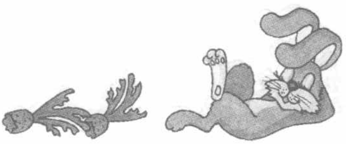

شىر پادىشاھنىڭ كارىۋىتى

شىر پادىشاھ ياشىنىپ قالغاچقا تاش كارىۋاتتا ياتسا ياخشى ئۇخلىيالمايدىغان، بىقىنى پىتىپ ئاغرىيدىغان، يەردە ياتسا توڭۇپ تىترەيدىغان بولۇپ قاپتۇ. شۇڭا، ئۇ ئورماندىكى ئېيىق، بۆرە دېگەندەك ئېسىلزادىلەرنى، مەيلى يۇمشاق يۇڭلۇق بولسۇن ياكى يىرىك تۈكلۈك بولسۇن، ھەممىسىنى يىغىپ، ئۇلارغا مۇنداق دەپتۇ:

— دوستلىرىم، مەن ياشىنىپ قالدىم، ماڭا كارىۋىتىم بەك قاتتىق بىلىنىدىغان بولۇپ كەتتى. سىلەر كەمبەغەللەرگىمۇ، بايلارغىمۇ زەخمەت يەتكۈزمەسلىك پرىنسىپى ئاساسىدا، ئازراق يۇڭ يىغىپ، ماڭا چۈشەك ھازىرلاپ بېرەلمەسسىلەرمۇ؟ تاشنىڭ ئۈستىدە يېتىش جېنىمغا بەك تېگىۋاتىدۇ.

— شانۇ شەۋكەتلىك شاھىم، — دېيىشىپتۇ ئېسىلزادىلەر تەڭلا جاۋاب بېرىپ، — ھەر قايسىمىزنىڭ سىلىدىن ئايايدىغان نېمىمىز بار؟ ھېلىغۇ يۇڭ ئىكەن، تېرىمىزنىمۇ بېرىشكە بىز تەييار. بىزدە پاخماق يۇڭلۇق ھايۋانلار ئازمىدى؟ جەرەن، بۆكەن، ئارقار، بۇغا دېگەنلەر ھەر يىلى ھېچقانداق باج - خىراج تۆلىمەيدۇ، ئۇلارنىڭ يۇڭىدىن بىر ئاز ئالساق تامامەن بولىدىغان گەپقۇ؟ ئۇلارنى مۇنچىلىك ئولپان تۆلىگىنىگە رەنجىپ قالارمىكىن دېمىسىلە، ئەكسىچە ئۇلار تېخىمۇ خۇش بولىدۇ!

ئۇلارنىڭ بۇ دانا مەسلىھەتى شۇ يەردىلا قوبۇل قىلىنىپتۇ. شىر پادىشاھ ئۇلارنىڭ ساداقىتىنى تەرىپلەشكە سۆز تا-

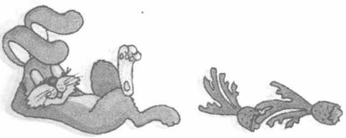

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورپىكتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىكى تادرىسى

پالماي قاپتۇ. بىراق، ئۇلار ساداقىتىنى ئەمەلدە قانداق كۆرسىتىپتۇ دېمەمسىلەر؟

بۇ ئېسىلزادىلەر بىچارە ھايۋانلاردىن نۇرغۇننى تۇتۇپ، تېرىسىنى سويۇپ، يۇڭلىرىنى يۇلۇۋاپتۇ. ئۆزلىرىنىڭ يۇڭلىرى ئۇلارنىڭكىدىن نەچچە ھەسسە جىق بولسىمۇ، لېكىن كۆرسەتكەن ساداقىتى بۇ ئېسىلزادىلەرنىڭ بىر تال تۈكىگىمۇ زىيان يەتكۈزمەپتۇ؛ بەلكى ئۇلار سۈنى لېيىتىپ بېلىق تۇتۇپ، ھەر بىرى بىر ئۇلۇشتىن نەرسە ئېلىۋېلىپ، ئۆزلىرىگە سوغۇقتا توڭدۇرمايدىغان چوشەك تەييارلىشىۋاپتۇ.

ئۈچ سەھرالىق

ئۈچ سەھرالىق يېزا سارىيىغا چۈشۈپتۇ. ئۇلار پايتەختتە هارۋىكەشلىك قىلىپ جىق جاھان كۆرگەن، پۇلمۇ تاپقان ھەم خەجلىگەن، مانا ئەمدىلىكتە ئۆز يۇرتىغا قايتىۋاتقانلار ئىكەن.

كۆچىنى ساتىدىغان ئادەملەر قورسىقى ئاچ بولسا ئۇخلى-يالمايدۇ. ئۇلار كەچلىك تاماق ئاپتۇ. ۋەھالەنكى يېزا سارىيىدا تاماق چەكلىك بولىدىكەن. قورساقلىرى ئېچىپ غولدۇرلاپ كەتكەن بۇ ئۈچ ئەزىمەتكە شۇ كۈنكى ئېشىپ قالغان تاماقتىن بىر قاچا گۆشسىز شورپا، ئازراق گاڭپەن، بىر ئاز بولكىلا قالغانىكەن. نېمىلا دېگەنبىلەن بۇ يەرنى پېتىربۇرگقا سېلىش-تۇرغىلى بولمايدۇ - دە، ھەر ھالدا بولمىغىنىدىن مۇشۇنچە-لىك بولسىمۇ تېپىلغىنى چوڭ ئىش. ئۇلار بۇنىڭغا شۈكۈر قىلىپ، تاماقنى تازا مەززە قىلىپ بىر پۇرىۋالغاندىن كېيىن يېمەكچى بولۇشۇپتۇ.

بۇ ئۈچىنىڭ ئارىسىدا ناھايىتى چاققان بىر يىگىت بار ئىكەن. ئۇ بۇنچىلىك تاماقنىڭ ھېچكىمنىڭ قورسىقىنى تويد-غۇزالمايدىغانلىقىغا كۆزى يېتىپ، بىر ئامال بىلەن ھەمراھ-لىرىنى ئەپلىمەكچى بوپتۇ (ئۇ كۈچ ئىشلىتىپ ئەمەس، بەلكى ھىيلە ئىشلىتىپ جايلىماقچى ئىكەن).

— سىلەر فوما دېگەن كىشىنى ئاڭلىغان بولغىيت-تىڭلار، — دەپتۇ ئۇ، — بىلەمسىلەر، — يېقىندا ئەسكەر ئېلىش باشلىنىپ، ئۇنىمۇ ئەسكەرلىككە ئېلىپ كېتىپتۇ.

— ئەسكەر ئېلىش باشلىنىپتىمۇ؟

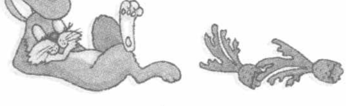

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

— سىلەر تېخى ئاڭلىمىدىڭلارمۇ؟ جۇڭگو بىلەن ئۇرۇش قىلىپ، جۇڭگونىڭ چېيىنى ئەمدى چار پادىشاھنىڭ قولىغا ئۆتكۈزىدىغان گەپ ئىكەن.

شۇنىڭ بىلەن، ئاڭلاپ ئولتۇرغان ئىككىيلەننىڭ ئوتتۇرىسىدا مۇنازىرە باشلىنىپتۇ (ئىككىسىلا گېزىتنى باشتىن ئاخىرغىچە تولۇق ئوقۇپ چىقىدىغان، بەزىدە تېخى ھۆكۈمەت ئاخباراتلىرىنى مۇلاھىزە قىلىپمۇ قويىدىغان ئادەملەر ئىكەن). ئۇلار ئۇرۇش زادى قانداق بولىدۇ؟ باش قوماندان كىم بولۇشى مۇمكىن دېگەندەك مەسىلىلەردە توختىلىپتۇ. بۇ گول ئادەملەر ھە دېسە پرىنسىپ، ئەقلى يەكۈن، پەرەز دېگەندەك ۋاستىلەرنى قوللىنىپ، ئۆزلىرىنىڭ پىشمىغان پىكىرلىرىنى شەرھلەيدىكەن. بۇلارنىڭ تالىشىشى بىزنىڭ ھېلىقى چېۋەر ئالدامچىمىزغا تازا پۇرسەت بولۇپ بېرىپتۇ. ئۇلار ھەربىي ئىشلار توغرىسىدا مۇنازىرىلىشىپ قىزىپ كېتىۋاتقان چاغدا، ئۇ بىر ئېغىزمۇ زۇۋان سۈرمەي ئۈستەلدىكى تاماقنىڭ ھەممىسىنى يەپ بوپتۇ.

كىشىلەر ئۆزلىرىگە قىلچە مۇناسىۋەتسىز ئىشلار توغرىسىدا پىكىر يۈرگۈزۈشكە ئامراق، مەسىلەن، ھىندىستاننىڭ تەقدىرى، ئۇلار قاچان، نېمە سەۋەبتىن شۇ ئەھۋالغا قالغان دېگەندەك مەسىلىلەرنى ئۇجۇر - بۇجۇرىغىچە تەھلىل قىلىشىپ كېتىدۇ. ۋەھالەنكى، بۇ چاغدا ئۆزلىرىنىڭ ئۆيىگە ئوت تۇتىشىپ كەتكىنىنىمۇ تۇيماي قالىدۇ.

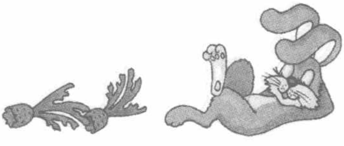

پادىچى

پومېشچىكنىڭ قويىنى باقىدىغان بىر پادىچى بار ئىكەن، ئۇنىڭ قاراۋاتقان قويلىرى كۈندىن - كۈنگە ئازىيىشقا باشلاپتۇ. بۇ بالايىقازادىن بۇ چىرايلىق يىگىت بەزىدە ھۆڭگىرەپ ئېتىپ يىغلاپمۇ كېتىدىكەن. بەزىدە خەقلەر ئۇنىڭ: «ۋاي، ئاغىنىلەر، ماۋۇ ياۋۇز بۆرە قويلىرىمنى تۈگەتكىلى تۇردى، ئوبدان قويۇمنى بۇردا - بۇردا قىلىۋەتتى» دەپ ۋارقىراۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ قالىدىكەن.

— بۇ شۇنداق بولىدۇ، — دەيدىكەن كىشىلەر، — يېقىن ئەتراپتا بۆرىلا بولىدىكەن، ھېچقانداق قوينىڭ ئامان تۇرۇشى مۇمكىن ئەمەس.

كۆپچىلىك بۇ ئەھۋالدىن قايغۇرۇپ دەرھال بۆرىنىڭ پېيىگە چۈشۈپتۇ.

بىراق، پادىچىنىڭ ئۆيىدىن بىردەم بۇغداي ئارىلاشتۇرۇپ قايىنىتىلىۋاتقان قوي بۆرىكىنىڭ، بىردەم قوي گۆشى شورپىسىنىڭ پۇرىقى كېلىدىكەن، بۇ نېمە ئىش؟ ئۇ ئۆز ۋاقتىدا ئاشپەزلىك قىلغان، لېكىن خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قويغاچقا، پومېشچىك ئۇنى پادىچىلىققا چىقىرىپ قويغان. شۇڭا، ئۇنىڭ تاماق ئېتىش ھۈنىرى بىزنىڭ ئاشپەزلەرنىڭكىدىن قېلىشمايدىكەن.

كۆپچىلىكنىڭ ھەممىسى ياۋۇز بۆرىگە لەنەت ياغدۇرۇپ، ئۇنى يوقىتىش ئۈچۈن پۈتۈن ئورماننى ئاختۇرۇپ چىقىپتۇ، لېكىن بۆرىنىڭ قارىسىنىمۇ ئۇچرىتالماپتۇ.

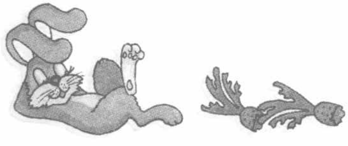

ھەي دوستلىرىم، سىلەر بىكار جاپا چەكتىڭلار، قويىنى بۆرە ئەكەتتى دېگەن يوق گەپ. قوينى كىم يېگەن؟ ئەلۋەتتە، ئاشۇ پادىچىنىڭ ئۆزى.

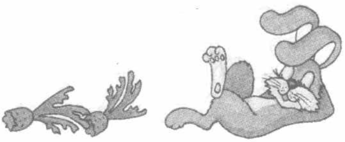

تىيىن

تىيىن شىرنىڭ خىزمەتكارى بوپتۇ. ئۇنىڭ نېمە ئىش قىلىدىغانلىقىنى سورۇشتۇرمىسىڭىزمۇ بولىدۇ. ئىشقىلىپ ئۇ شىرنىڭ كۆڭلىگە يېقىپتۇ. شۇنىڭغا ھۆددە قىلالايمەنكى، شىرنىڭ ياخشى كۆرۈشىگە سازاۋەر بولۇش ھەرگىزمۇ ئوڭاي ئىش ئەمەس.

تىيىنگە بىر ھارۋا ياڭاق بېرىشمەكچى بولغانىكەن، ۋەدىغۇ بېرىلىپتۇ، لېكىن ئارىدا ئۇزۇن ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىپتۇ. بىزنىڭ بۇ كىچىك جانىۋىرىمىز قورسىقى يېرىم ئاچ، يېرىم توق، بەزىدە چىشىنى چىشلەپ، بەزىدە زارلاپ دېگەندەك ئاشۇ پېشكەل كۈنلىرىنى ئۆتكۈزۈپتۇ.

ئۇ كۆزىنى ئاچسىلا دوستلىرىنىڭ دەرەختىن - دەرەخكە سەكرەپ يۈرۈشكىنىنى كۆرىدىكەن. تىيىن بىچارىلەرچە ئۇلارغا تەلمۈرۈپ قارايدىكەن، ئۇلار بولسا ياڭاقلارنى كاراسلىتىپ راسا راھەتلىنىپ يەيدىكەن. بىزنىڭ بۇ كىچىك تىيىنىمىز ئۇلارنىڭ قېشىغا باراي دېسە، ئۇلار: «بولمايدۇ، بۇنداق قىلساڭ ھەرگىز بولمايدۇ» دېيىشىپ، ئۇنى شىرغا چاي قۇيۇپ بېرىشكە ياكى ئۇنىڭ كەچلىك تاماقىدىن خەۋەر ئېلىشقا بۇيرۇيدىكەن.

شۇنداق قىلىپ، بىزنىڭ بۇ تىيىنىمىزمۇ ئاخىر قېرىپتۇ، ئىشتىنىمۇ چىقىپتۇ. شىر ئەمدى ئۇنىڭدىن بىزار بولۇپ، ئۇنى كەتكۈزۈۋېتىدىغان بولۇپ قاپتۇ. دەل شۇ چاغدا، ئۇ ئۆزىگە تېگىشلىك نەپىقىگە، يەنى ئۇلار بۇرۇن ۋەدە قىلغان ھې-

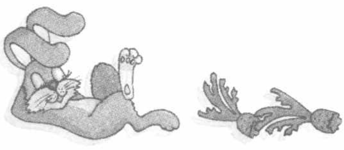

لىقى بىر ھارۋا ياڭاققا ئېرىشىپتۇ.

بۇ ياڭاقلار شۇنداق خىل ئىكەنكى، ئۇنىڭدەك ئېسىل يا-
ڭاقنى تاپقىلى بولمايدىكەن، بۇ ياڭاقلارنىڭ ئارىسىدا سۈرتتەك
ئۆتمەيدىغان بىرەرىمۇ يوق ئىكەن. لېكىن، بىردىنبىر ئەپ-
سۇسلىنارلىق يېرى شۇكى، بۇ چاغدا تىيىننىڭ ياڭاق يېگۈ-
دەك چىشى قالمىغانىكەن.

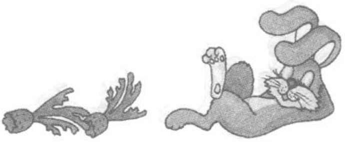

چاشقان

— بۇ قالتىس قورقۇنچلۇق ئىش، ئاچا! — دەپتۇ چاشقان ئۆزى بىلەن بىر كېمىدىكى يەنە بىر چاشقانغا، — سىنىڭ تېخى خەۋىرىڭ يوققۇ دەيمەن، كېمىدىن دەز چىقىپ كېتىپ قالدى، ئاستىدىن خېلى جىق سۇ ئېقىپ كىرىۋاتىدۇ، بېشىمغا يېتەي دەپ قالدى (ئەمەلىيەتتە بۇ چاغدا سۇ ئۇنىڭ پۇتىنى ئاران نەم قىلغانىكەن). بۇنىڭدىكى چاتاق نەدە دېسەڭ، كېمە باشلىقى بۇ قېتىمقى سەپەردە غەرق مەستلا ياكى مەستلىكنى يېشەلمەي يۈرىدۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە كېمىچىلەر، بىر - بىرىدىن ھۇرۇن. بۇ كېمىدە تەرتىپ - تۈزۈم دېگەن نېمە يوق، پۈتۈنلەي قالايمىقانچىلىق! بايا كۆپچىلىكنى خەۋەرلەندۈرۈش ئۈچۈن كېمە چۆكۈپ كېتىدىغان بولدى، دەپ ۋارقىرىدىم. لېكىن، نېمە پايدىسى بولدى دەيسەن، ئاڭلايدىغان ھېچكىم يوق. خۇددى مەن يالغان دەۋاتقاندەك، بىمەنە جۆيلۈۋاتقاندەك! كېمىنىڭ ئاستىغا قاراپ باق! ئەمدى بۇ خەقنىڭ كېمىنى يەنە بىر سائەت ھەيدىيەلىشى مۇمكىن ئەمەس. بىزمۇ كېمىدىكىلەر بىلەن بىللە ئۆلۈپ تۈگەشمەيلى؟ يۈر، دەرھال بۇ كېمىدىن چۈشۈپ كېتەيلى، بەلكىم قۇرۇقلۇقمۇ يىراقتا بولمىسا كېرەك!

شۇ گەپتىن كېيىن، بۇ دانا چاشقانلار كېمىدىن سەكرەپتىكەن، ئىككىلىسىلا سۇغا غەرق بولۇپ كېتىپتۇ. بىزنىڭ كېمىمىزچۇ، بۇ كېمە قابىل، زېرەك ئادەمنىڭ قولىدا بولغاچقا، ھېچقانداق يېرىگە زىيان - زەخمەت يەتمەي قىرغاققا

www.uyghurkitap.com

ئامان ـ ئىسەن چىقىپتۇ.

كېمە باشلىقى، كېمىچىلەر ۋە دەز توغرىسىدىكى ھېلىقى گەپنىڭ راست ـ يالغانلىقىنى بەلكىم بىلگۈچىز كېلىشىۋالغانلىقى ئازراق دەز چىققىنى راست، لېكىن تايىنلىقلا. ئۇنىڭ ئۈستىدە گە ۋاقتىدا، جىددىي ئېتىبار بېرىلگەنلىكتىن ئۇ يەرمۇ دەرھال ئېتىۋېتىلگەن. ئەمدى باشقا گەپلەرگە كەلسەك، بۇلار پۈتۈنلەي ئويدۇرۇپ چىقىرىلغان.

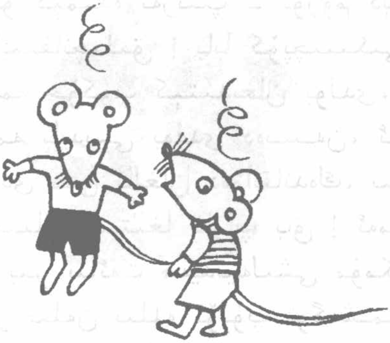

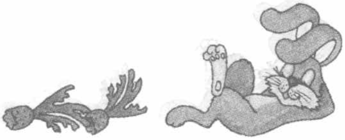

تۈلكە

12 - ئاينىڭ تازا سوغۇق كۈنلىرى ئىكەن. تۈلكە ئەتىگەندە كېلىپ كاچكۆلدىن سۇ ئىچىپتۇ، ئۇنىڭ بىپەرۋالىقىدىنمۇ ياكى تەقدىر - قىسمەت شۇنداق بولغانمۇ، ئىشقىلىپ ئۇنىڭ قۇيرۇقى مۇزغا چاپلىشىپ قاپتۇ.

ئەسلىدە بۇ كۆڭۈل بۆلگۈچىلىك ھېچقانچىمۇ چوڭ ئىش ئەمەس ئىكەن، قۇيرۇقىنى كۈچەپ بىرلا تارتقان بولسا، يامىنى كەلسە ئون نەچچە تال تۈكىلا يۇلۇنۇپ، ئۆزى خەقلەر ئۇخلاۋاتقان چاغدا ئۆيىگە جىممىدە بېرىۋالاتتىكەن.

ۋەھالەنكى، تۈلكىنىڭ ئۆزىنىڭ يۇمشاق، قىزىل، پاخماق قۇيرۇقىنى ئازراق بولسىمۇ زىيانغا ئۇچرىتىشقا قىيالىشى مۇمكىنمۇ؟

ئۇ: «ياق، بىر ئاز تەخىر قىلىپ تۇراي! ھازىر مېنى ھېچكىم كۆرمىدى. بۇ يەردە تۇرغانلىقىمنى كىم بىلەلەيدۇ؟ بەلكىم مۇز ئېرىپ قالسا قۇيرۇقۇممۇ قۇتۇلۇپ قالار» دەپ ئويلاپتۇ.

تۈلكە تۇرىۋېرىپتۇ، تۇرغانسېرى قۇيرۇقى مۇزغا تېخىمۇ چىڭ چاپلىشىپتۇ. مانا ئەمدى قۇياشمۇ چىقىپتۇ، كىشىلەرنىڭ ئۇ ياقتىن - بۇ ياققا مېڭىپ سۆزلەشكەنلىرى ئاڭلىنىپتۇ. بىچارە تۈلكە ئەمدى ساراسىمىگە چۈشۈپتۇ. قۇيرۇقىنى ئۇيان تارتىپ، بۇيان تولغاپ بېقىپتۇ، بىراق مۇزغا مەھكەم چاپلىشىپ قېتىپ قالغاچقا مىدىرلىتالماپتۇ.

بۇ چاغدا ئۇنىڭ بەختىگە يارىشا بۆرە كېلىپ قاپتۇ.

— قەدىردان دوستۇم، قەدىناس دوستۇم، ماڭا ئاتا ئورنىدا ئاتا بولىدىغان بۇرادىرىم، ئەجەب ئوبدان ۋاقتىدا كەلدىڭ، مېنى قۇتۇلدۇرۇۋالساڭ! — دەپتۇ تۈلكە ئۇنىڭغا يالۋۇرۇپ.

ئۇنىڭ بۇ ئىشەنچلىك دوستى دەرھال توختاپ ئۇنى خەتەردىن قۇتۇلدۇرۇۋالماقچى بوپتۇ، يەنى كەسكىن ئۇسۇل قوللىنىپ، ئۇنىڭ قۇيرۇقىنى چىشلەپلا ئۈزۈۋېتىپتۇ.

قۇيرۇقىدىن ئايرىلغان بىچارە تۈلكە جېنىنىڭ ئامان قالغانلىقىنى چوڭ بەخت بىلىپ ئۆيىگە قاراپ يۈگۈرۈپتۇ.

بۇ مەسەلنىڭ مەنىسىنى سىلەر بەلكىم چۈشىنىپ يەتكەنسىلەر: تۈلكە قۇيرۇقىنى ساقلاپ قالىمەن دېگەن بولسا، بىر نەچچە تال تۈكىگە قىيالمايدىغان ئىشنى قىلماسلىقى كېرەك ئىدى.

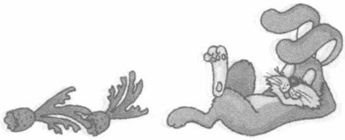

بۆرە بىلەن قوي

بۆرىلەر قويلارنى بوزەك قىلىپ، ئۇلارنى زادىلا كۈن ئالغىلى قويماپتۇ. بۇ ئىش ئاخىر يامانلىشىپ، هايۋانات دۆلىتى هۆكۈمرانىنىڭ جىددىي دىققىتىنى قوزغاپتۇ. ئۇ دەرهال تەدبىر قوللىنىپ، قويلارنى قوغداپ قالماقچى بوپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن، يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارلار يىغىنى چاقىرىلىپتۇ. راست گەپنى قىلغاندا، بۇ ئەمەلدارلارنىڭ بىر نەچچىسى بۆرە ئىكەن. لېكىن، مەلۇماتنامىگە ئۇلار ناهايىتى ياخشى بۆرىلەر دەپ پۈتۈلگەنىكەن. بۇ ئابرۇيلۇق بۆرىلەرنى باشقىلار تېخى يۇرتنى ئادىل سوراپتۇ دەپ، ئۇلارنىڭ قورسىقى توق ۋاقىتلىرىدا قويلارنىڭ يېنىدىن ناهايىتى سىپايە ئۆتكەنلىرىنى مىسال قىلىپ، نۇرغۇن دەلىل - ئىسپاتلارنى كۆرسەتكەنىكەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە شۇنداق ياخشى ئاتىقى بار بۆرىلەرنى يىغىنغا قاتناشتۇرماسلىققا ئاساسمۇ تاپقىلى بولمايدىكەن. قويلار ئەرز قىلىشقا هوقۇقلۇق، لېكىن بۇنىڭلىق بىلەن بۆرىلەرنى خارلاشقا بولمايدۇ - دە !

شۇنداق قىلىپ، ئورمانلىقتا يىغىن ئېچىلىپتۇ. ئەرز - شىكايەتنىڭ هەممىسى تۈگىگەندىن كېيىن، ناهايىتى مۇكەممەل بىر قانۇن تۈزۈلۈپتۇ. ئۇ قانۇننى سۆزمۇ سۆز، ئەينەن كۆچۈرۈپ چىققاندا تۆۋەندىكىچە بولىدىكەن:

«بۆرىنىڭ قويلارغا دەخلى - تەرۇز قىلىش قەستى سېزىلىپ، قويلار بوزەك قىلىنىش خەۋپىگە دۇچ كەلگەن چاغدا، مەيلى ئۇ بۆرىنىڭ قايسى بۆرە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر،

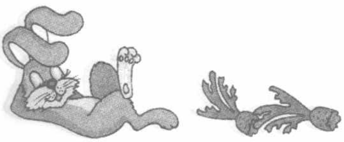

قويلار ئۇنى بويىنىدىن بوغۇپ، چاتقاللىقتىكى پاكى ئورمانلىق-تىكى سوتقا سۆرەپ ئاپىرىشقا ھوقۇقلۇق».

بۇ قانۇنغا پالان ـ پۇستان دېيىشنىڭ ھاجىتى بولمىسا كېرەك. لېكىن، مەن شۇنى كۆرۈپ تۇرۇپتىمەنكى، ئۇلار قويلار ھەر قانداق ئەھۋالدا بۆرىلەرنى بويىنىدىن سۆرەپ سوتقا ئاپىرىشى كېرەك دېيىلگەن، بىراق ھالا بۇگۈنگىچە ئاشۇ سوت بولىدىغان ئورمانغا قوي بۆرىنى ئەمەس، بۆرە قويلارنى سۆرەپ ئەكىرىپ كېتىۋاتىدۇ.

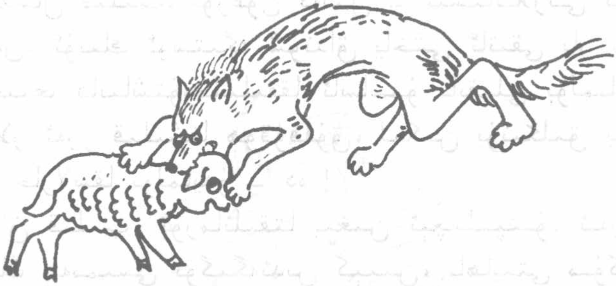

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئەلكىتابلارنىڭ بىردىنبىر ئادرېسى

دېھقان بىلەن ئىت

هەم ئۆي - زېمىنلىرى بار، هەم ئېتىز - ئېرىقلىرى بار ناھايىتى باي بىر دېھقان بار ئىكەن. ئۇ بىر كۈنى پۇل خەجلەپ بىر ئىتنى ياللىۋاپتۇ. ئۇ ئىتنى قەلەندەرلەرنىڭ هويلىغا ئۇسۇپ كىرىشىنى توسۇش، بولكا پىشۇرۇش، يەر سۇغىرىش ۋە كۆكتاتلىققا قاراشتەك ئىشلارغا سالماقچىكەن. بەلكىم بۇنداق دېسەم كىتابخانلىرىم غەزەپلىنىپ: «ۋاي خۇدايىم ! پۇتۇنلەي ئالجىغىلى تۇردۇڭغۇ ! مۇنداقمۇ بىمەنىلىك بولامدۇ. ماقۇل، ئىت كېچىسى هويلىغىمۇ قارىسۇن، ئۇنىڭ بۇ ئىشنى قىلالايدىغانلىقىمۇ راست، لېكىن ئىتنىڭ بولكا پىشۇرۇپ باققانلىقىنى كىم كۆرۈپتىكەن؟ ئىت قاچان يەر سۇغىرىپ، كۆكتاتلىققا قارانچۇقلۇق قىلىپ بېقىپتىكەن؟» دېيىشى مۇمكىن.

كىتابخانلىرىم، توختاڭلار. ئىتنى مەن شۇ ئىشلارنىڭ هەممىسىنى قىلالايدۇ دەيدىغان دەرىجىدە ئالجىپ قالغىنىم يوق. مەن بۇ يەردە باشقا بىر مۇھىم تەرەپنى نەزەردە تۇتۇۋاتىمەن.

ئىتنىڭ شۇ ۋەزىپىگە ئېرىشىپ قالغانلىقىنىڭ ئۆزى مۇھىم مەسىلە ! ئۇ دېھقاننى ئۆزىگە ئۈچ هەسسە ئارتۇق مائاش بېرىشكە كۆندۈرۈۋالدىمۇ، هە، ئەمدى بولدى، ئىش ئاسانلاشتى.

خوش، شۇنداق قىلىپ دېھقان بازارغا بارماقچى بوپتۇ. ئۇ بېرىپتۇ، بارغاندىمۇ بىرلا قېتىم بېرىپتۇ، لېكىن قايتىپ

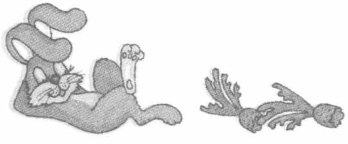

كەلگەندە شۇ بارغىنىغا مىڭ بىر پۇشايمان قىپتۇ. ئۇنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرگىنى كۆكتاتلىقنىڭ ئىشلىرى قىلىنمىغان-لىقى، بولكىنىڭمۇ يېشۇرۇلمىغانلىقى بولسا؛ ھەممىسىدىن بەك ئەلەم ـ نادامەتتە قالدۇرغىنى ھويلىغا ئوغرى كىرىپ پەستىدى-كى ئۆينى سۈپۈرۈپ چىقىپ كەتكەنلىكى بوپتۇ.

دېھقان ئاغزىنى بۇزۇپ ئىتنى بىر مۇنچە تىللاپتۇ. لې-كىن، ئىتنىڭمۇ ئۆزىگە قويۇلغان ھەر بىر ئەيىبكە دەيدىغىنى بار ئىكەن، ئۇ كۆكتاتلىقنىڭ ئىشىنى قىلىمەن دەپ بولكا يېشۇرۇشقا يېتىشەلمەپتۇ، كۆكتاتلىقنىڭ ئىشىنى قىلاي دې-گەندە ھويلىغا قارايدىغان ۋاقتى بولۇپ قاپتۇ؛ ھويلىغا ئوغرى كىرگەن چاغدا خىيالى بولكىدا بولۇپ قاپتۇ.

ئىككى بالا

— ھەي، شېنىيە، ئاڭلىدىڭمۇ؟ بۈگۈن بىز ئوڭچە قالدۇق، بىزنى مەكتەپكە قوينى ھەيدىگەندەك ھەيدىمەيدىغان بولدى! يۈر، باغقا كىرىمىز، ئەمدى كاشتان يەيدىغان پۇرسەت چىقتى.

— فېدىيە، ئاشۇ دەرەخكە چىقالايمىز دېسەڭ، مەن ئىشەنمەيمەن. شۇنداق تىك ھەم سىلىق تۇرسا، قانداقمۇ چىقالايمىز، كاشتان يەيمىز دەپ خام خىيال قىلمايلى.

— راست، شېنىيە، ئەندىشەڭ ئورۇنلۇق! بويىمىز يەتمىسە كاللىمىزنى ئىشلەتمەمدۇق. ھېچقىسى يوق، مەن بىر ئامال ئويلاپ قويدۇم! ماڭا قارا، مېنى پاكارراق بىر شاخقا چىقىرىپ قويساڭلا بولدى، قالغىنىنى ماڭا قويۇپ بەر. بىز شۇ يەردە ئولتۇرۇۋېلىپ بىر كۈن كەچكىچە كاشتان يەيمىز!

بۇ ئىككى بالا كاشتانلىققا يۈگۈرۈپتۇ. شېنىيە دوستىغا ئېڭىشىپ دۈمبىسىنى چىقىرىپ بېرىپتۇ. ئۇ بىچارە ھاسىراپ ـ ھۆمۈدەپ مىڭ تەستە فېدىيەنى دەرەخكە چىقىرىپ قويۇپتۇ. فېدىيە ئەپلىك بىر يەرگە ئولتۇرۇۋېلىپ، خۇددى ساڭغا كىرگەن چاشقاندەك، ئالدىدىكىنىڭ ھەممىسىنى يېگىلى تۇرۇپتۇ.

بۇ كاشتانلار قانداق دېمەمسىز؟ ئۇ يەپمۇ، سانىپمۇ تۈگەتكىلى بولمايدىغان دەرىجىدە جىق ئىكەن. ئەمدى ئۇ كاشتاننى دوستى بىلەن تەڭ يېيىشى كېرەكقۇ!

لېكىن، ئىش ئۇنداق بولماپتۇ، شېنىيەگە بىر تال كاشتانمۇ تەگمەپتۇ. بىچارە شېنىيە دەرەخ ئاستىدا چىشىنىڭ كى-

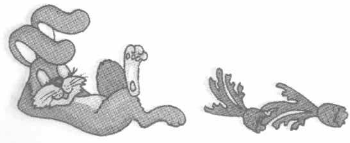

رىنى شوراپ تۇرۇپتۇ. ئۇ فېدىيەنى قاچان يېيىشتىن تۇختايدىكىن دەپ تەلمۈرۈپتۇ، فېدىيە بولسا دوستىغا شاكالنى پەقەت كاشتاننىڭ شاكىلىنىلا تاشلاپ بېرىپتۇ.

※ ※

فېدىيەنىڭكىدەك ئىشلار دۇنيادا جىق. دوستلىرى بىر مۇنچە جاپا تارتىپ، ئۇنى يۆلەپ پۇلى بار، مەرتىۋىسى بار، ھوقۇقى بار يەرگە چىقىرىپ قويىدۇ، ۋەھالەنكى ئۇلارنىڭ ئەجرى كاشتان شاكىلىچىلىك مۇكاپاتقىمۇ ئېرىشەلمەيدۇ.

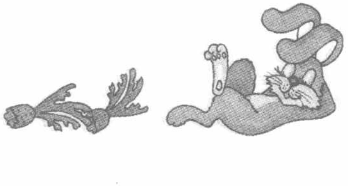

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

بۆلاگچى بىلەن ھارۋىكەش

كېچىدە چوڭ يولغا يېقىن دەرەخلىكتە، بىر بۆلاگچى ئۆتكەن - كەچكەنلەرنى بۆلاش مەقسىتىدە يوشۇرۇنۇپ يېتىپتۇ. ئۇ خۇددى قىش بويى بىر نېمە يېمىگەن ئاچ ئېيىققا ئوخشاش، غەزەپلىك كۆزلىرىنى ئەتراپتىن ئۈزمەپتۇ.

مانا، ئاخىر ناھايىتى جىق مال بېسىلغان بىر ھارۋا كەپتۇ.

«ئەمدى ناھايىتى ياخشى بولدى» دەپتۇ قاراقچى ئىچىدە، «بۇ بازارغا ئېلىپ كېتىلىۋاتقان قىممەت پۇللۇق مال، بەلكىم پۇتۇنلەي تاۋار - دۇردۇن بولۇشى مۇمكىن! ھا - ھا - ھا، سېپان، پۇرسەتنى قولدىن بەرمە، ئامەت سېنىڭكى. دېمەك، بوگۇنكى جاپايىڭ بىكار كەتمىدى.»

ھارۋا يېقىنلاشقاندا، ئۇ: «توختا!» دەپ ۋارقىراپتۇ - دە، ھارۋىكەشنى بازغاندەك مۇشتى بىلەن كوممىدە بىرنى قويۇپتۇ.

لېكىن، ئالدىرىماڭ، بۇ قېتىم ئۇنىڭ بىلەن كۈچ سىنىشىۋاتقىنى بوش ئادەم ئەمەس ئىكەن. ئۇ قاۋۇل، كۈچلۈك كىشى بولۇپ، ئولتۇرۇپ قالغان بولسىمۇ ھەر ھالدا، ئۇنىڭغا بوش كەلمەپتۇ، دۈشمىنى بىلەن تاشتەك چىڭ تۇرۇپ ئېلىشىپتۇ.

بۆلاگچى قولغا ئالدىم دەپ ئويلىغان مالنى ئەمدى قاتتىق ئېلىشمىسا ئالالمايدىكەن. ئۇلارنىڭ ئېلىشىشى ھەم شىددەتلىك بوپتۇ، ھەم ئۇزۇنغا سوزۇلۇپتۇ. بۆلاگچى تولۇق ئون ئىككى

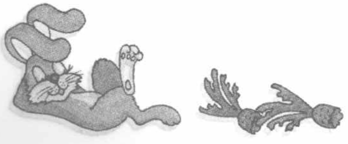

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى

چىشىدىن ئايرىلىپتۇ، بىر قولى سۇنۇپتۇ، بىر كۆزىمۇ ئويۇ-لۇپ كېتىپتۇ. لېكىن، ئاخىرقى غەلىبىنى يەنە شۇ ئېيىق تۇتۇشۇپ يۈرۈپ ئاخىر ھارۋىكەشنى ئۆلتۈرۈپتۇ، ئاتنىڭ ماللارنى ئالاي دەپ شۇنداق قاراپتىكەن، ئۇنىڭ ئېرىشكىنى تولۇق بىر ھارۋا شار — بالىلار ئوينايدىغان شار بولۇپ چىقىپتۇ.

※ ※

ئادەم تېزلا بەربات بولۇپ كېتىدىغان مەقسىتىگە يېتىش ئۈچۈن، جىنايەت ئۆتكۈزۈشتىنمۇ، ئەسكىلىك قىلىشتىنمۇ، چاتاق چىقىرىشتىنمۇ ۋە پاراكەندىچىلىك تېرىشتىنمۇ يانمايدۇ.

شىر بىلەن چاشقان

چاشقان مىسكىن هالدا شىرنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئۇنىڭدىن بىر دەرەخنىڭ ئاستىدىن ماكان تۇتۇشقا رۇخسەت قىلىشىنى سوراپتۇ.

— بىزنىڭ بۇ ئورماندا، — دەپتۇ چاشقان، — سىلى ئەڭ كۈچلۈك، ئەڭ شۆھرەتلىك، بۇ ئەتراپتا سىلىدەك قۇدرەت ئىگىسى يوق. سىلى بىرلا ۋارقىراپ قويسىلا، پۈتكۈل هايۋان قورقۇپ، تىترەپ كېتىدۇ، شۇنداقتىمۇ سىلىگە ئالمادىس بىر خەۋپ يەتمەيدۇ دېگىلى بولماس. شۇ چاغدا ياردەمگە بىدەرىسى لازىم بولۇپ قالار. گەرچە جۇغۇم كىچىك بولسىمۇ بىر كۈنى سىلىگە ئەسقىتىپ قالارمەن.

— نېمە! — دەپ ۋارقىراپتۇ شىر كانىيىنى كېرىپ، — سەن هارامىلىق ئۆزۈڭنى شۇنچە قالتىس چاغلامسەن، ماڭا ئەسقاتارمىش تېخى! ۋۇ، زوۋانى ئۆچكور! دەرهال كۆزۈمدىن يوقالمايدىغان بولساڭ، هېلى جېنىڭنى ئالىمەن! تېز يوقال، بولمىسا، بېشىڭنى يەيسەن!

چاشقان قورققىنىدىن جېنى چىققۇدەك بولۇپ، بىردەمنىڭ ئىچىدە قېچىپ كۆزدىن غايىب بوپتۇ.

ۋەهالەنكى، شىر پادىشاهنىڭ تەكەببۇرلۇقى ئۇزۇن ئۆتمەيلا بېشىغا چىقىپتۇ. بىر كۈنى كەچتە، ئۇ تەملىكرەك بىر نېمە يەيمەن دەپ تۇيۇقسىز تورغا چۈشۈپ قاپتۇ. ئەمدى ئۇنىڭ كۈچ - قۇدرىتى هېچقانداق كارغا كەلمەپتۇ، ئۇ ھۆركىرەپ بېقىپتۇ، نالە قىلىپ بېقىپتۇ، لېكىن بۇنىڭ هېچقانداق رولى

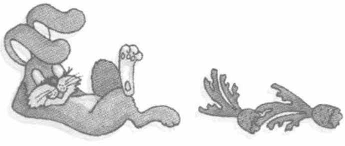

بولماپتۇ. ئۇ تاتىلاپ تىرمىلاپمۇ، ئۆزىنى ئۇرۇپمۇ مۇستەھكەم توردىن چىقالماپتۇ، ئاخىر قەپەسكە چۈشۈپ قېلىپ خەقلەرگە كۆرگەزمە قىلىنىپتۇ.

شىر ئۆز ۋاقتىدا چاشقاننىڭ گېپىنى پوچىلىق قىلىپ رەت قىلىۋەتمىسەم بوپتىكەن، دەپ پۇشايمان يېگەندە پۈتۈنلەي كېچىككەنىكەن. شىر بېشىغا كەلگەن كۈننى ئويلاپ، ئۆز - ئۆزىگە: «ئۇنىڭ كىچىك چىشلىرى مېنى ۋەيران قىلغان تورنىڭ يىپلىرىنى ئۈزەلىگىدەك كېسىۋەتكەن بولاتتى، ھاكاۋۇرلۇقۇم ئاخىر بېشىمغا چىقتى !» دەپتۇ.

※ ※

مۇنەۋۋەر كىتابخانلىرىم، ھەقىقەتنى جارى قىلىش ئۈچۈن مەن ياش ۋاقتىلىرىمدا ئاڭلىغان بىر سۆزنى قوشۇمچە قىلىپ قوياي. خەقلەر: «قۇدۇققا تۈكۈرمە، كۈنلەرنىڭ بىرىدە چاڭقاپ قالساڭ شۇ قۇدۇقتىن سەنمۇ سۇ ئىچىشىڭ مۇمكىن» دېگەن. بۇ گەپ قىلچە ئاساسسىز ئەمەس.

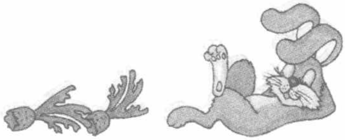

خوراز بىلەن كاككۇك

— سۆيۈملۈك خوراز، سەن نەقەدەر ياڭراق، نەقەدەر ھەيۋەتلىك ناخشا ئېيتىسەن - ھە !

— لېكىن، سەنچۇ، قەدىرلىك كاككۇكۇم، ناخشا دېگەننى ئۆزۈڭمۇ ئوبدان ئېيتىسەن، شۇ قەدەر رىتىملىك، شېرىن ھەم لەرزان ! بىزنىڭ بۇ ئورماندا سەنچىلىك ناخشىچىنى تاپقىلى بولمايدۇ.

— سېنىڭ تەڭداشسىز گۈزەل ناخشىلىرىڭنى ئاڭلىغاندا ئىچ - ئىچىمدىن سۆيۈنۈپ كېتىمەن.

— ئۆزۈڭچۇ، گۈزىلىم، قەسەم ئىچىپ بىرەلەيمەنكى، سەن جىم بولۇپ قالغان چاغلاردا مەن سېنى قاچان ناخشا ئېيتاركىن، دەپ تەلمۈرۈپ كېتىمەن. ئۇ ناخشىلارنى نەدىن ئۆگىنىۋالغان بولغىيتتىڭكىن، سەن ئېيتقان ناخشىلار شۇنداق سۈزۈك، شۇنداق يېقىملىق، شۇنداق ياڭراق، خۇدايىم سېنى جۇغى كىچىك يارىتىپ قويغىنى بىلەن، ناخشا - كۈيگە كەلگەندە، ھەتتا بۇلبۇلنىمۇ ساڭا تەڭلەشتۈرگىلى بولمايدۇ جۇمۇ.

— ماختىغىنىڭغا رەھمەت، دوستۇم. سەنمۇ بىردەم تۆۋەن ئاۋازدا، بىر دەم يۇقىرى ئاۋازدا ناخشا ئېيتقىلى تۇرساڭ، ھەتتا جەننەت قۇشىدىنمۇ ئېشىپ چۈشىسەن. بۇنى

---

* بۇ ئەسەر بۇلگارىن بىلەن گرېچنىڭ بىر - بىرىنى ماختاپ ئاسمانغا كۆتۈرگەنلىككە كىنايە قىلىپ يېزىلغان. ئەينى ۋاقىتتا بىلىنىسكىمۇ ئەدەبىيات ساھەسىدىكى «ئۆز ئارا ماختىشىپ، بىر - بىرىنى ئۇلۇغ تالانت دەپ ئاسمانغا كۆتۈرۈشۈپ كىتابلىرىنى بازارغا سالىدىغان» رەزىل خاھىشلارنى ئوبرازلىق ھالدا قامچىلىغانىدى.

كىمدىن سورىساقمۇ شۇنداق دەيدۇ.

شۇ ئارىدا بۇ يەردىن ئۇچۇپ كېتىۋاتقان قۇشقاچ ئۇلارغا مۇنداق دەپتۇ:

— سىلەرنىڭ ئۆز ئارا كۆڭلۈڭلارنى ئۆستۇرۇۋاتقانلىـ قىڭلارغا قاراپ ئامراقلىقىم كېلىۋاتىدۇ. بوپتۇ، بىر - بىـ رىڭلارغا خۇشامەت قىلىۋېرىڭلار، ئۇنۇڭلار پۇتۇپ قالغۇچە ئۆ- زۆڭلارنى ماختىشىڭلار. لېكىن، سىلەرنىڭ ناخشاڭلار ھامىنى ئاشۇ يېقىمسىز پېتى قېلىۋېرىدۇ.

※ ※

نېمىشقا خوراز نومۇس قىلماي كاككۇكنى ماختاۋېرىدۇ؟ چۈنكى كاككۇكمۇ ئۇنى ماختاۋاتىدۇ - دە!

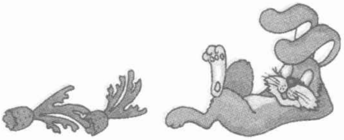

ۋالىي

قەدىمكى زاماندا بىر ئېسىلزادە پانىي دۇنيادىكى كىمخاب
تەتىللا بىلەن يېپىلغان ياسىداق كارىۋىتىدىن ئايرىلىپ، يىغا -
زارە قاپلىغان يوللار بىلەن پلۇتوننىڭ① خۇنۇك دۇنياسىغا كەت-
تۇ، ئاددىي سۆز بىلەن ئېيتقاندا، ئۇ ئۆلۈپتۇ. باقىي دۇنيانىڭ
تۈزۈمى بويىچە، ئۇ دەرھاللا سورلۇك مۇنكىر - نەكىر بىلەن
كۆرۈشىدىكەن. مۇنكىر - نەكىر ئۇنى سوئال - سوراققا ئاپتۇ:

— سېنىڭ ئەمىلىڭ نېمە؟ سەن قايسى تائىپىدىن؟

— مەن پروسسىيەدە تۇغۇلغان، ئۇزۇن يىل ۋالىي بولغان-
مەن، لېكىن ھايات ۋاقتىمدا سالامەتلىكىم ناچار بولغانلىقى
ئۈچۈن، مەھكىمىدىكى ئىشلارغا كۆڭۈل بۆلەلمىدىم، ھەممە
ئىشنى كاتىپىمنىڭ بېجىرىشىگە ھاۋالە قىلدىم.

— ئۇنداقتا، ئۆزۈڭچۇ؟

— ئۆزۈم يەپ - ئىچىپ، ئۇخلاپ يۈردۈم، پەقەت كۆرۈ-
شۈمگە ئەۋەتىلگەن ھۆججەتلەرگە قول قويۇۋەتتىم شۇ.

— ياخشى، ئۇنداق بولسا بۇنى جەننەتكە ئاپىرىۋېتىڭلار !

— لەنەت ! — دەپ ۋارقىراپتۇ مېركۇرىي② ئەدەپ، ئىز-
زەت دېگەنلەرنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇغان ھالدا، — مەن قارشى !

— بالام، — دەپتۇ ياشانغان ئەيكاۋۇس③، — سەن بىز-

---

① پلۇتون — يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى باقىي ئالەمنى باشقۇرىدىغان ئىلاھمىش.

② مېركۇرىي — رىم ئەپسانىلىرىدىكى ئەلچى ئىلاھ، سودا ئىلاھمىش. بۇ يۇنان ئەپسا-
نىلىرىدە خېرمېس دەپ ئاتىلىدۇ.

③ ئەيكاۋۇس — يۇنان ئەپسانىلىرىدە ھېكايە قىلىنىشىچە، ئېيگىنا پادىشاھى ئەيكاۋۇس-
مىش. ئۇ ئادىل، لىللا ئىش تۇتقانلىقى ئۈچۈن باقىي دۇنيادا مۇنكىر - نەكىر بولغانمىش.

نىڭ ھۆكۈم چىقىرىش ئىشلىرىمىزنى قىلالمايسەن، سەن بىلەمسەن، بۇ ۋالىي بىر ئەخمەق! ئۇنىڭ قولىدا ئۇنچە چوڭ ھوقۇق بار ئىكەن، ئەگەر بىرەر پالاكەت بېسىپ، ئۇ قىل ئاستىدىكى ۋىلايەتنى ئۆزى باشقۇرغىلى تۇرغان بولسا، ئۇ چاغدا نېمە بولاتتى، بىلەمسەن؟ ئۇ پۈتكۈل ۋىلايەتنى ۋەيران قىلغان، كەچۈرگۈسىز جىنايەت ئۆتكۈزۈپ، خەلقنىڭ كۆز ياشلىرىنىڭ دەرياداك ئېقىشىغا سەۋەبچى بولغان بولاتتى! لېكىن، ئىش ئۇنداق بولمىغان! ئۇنىڭ ھېچ ئىش بىلەن كارى بولمىغان، ئۇنىڭ جەننەتكە كىرىشكە بۇيرۇلغانلىقىنىڭ سەۋەبى دەل مۇشۇ يەردە.

※ ※

ھىلىلا سۇتتىن چىقىشىم، بايىقى سودىيەگە سىنچىلاپ قاراپ باقسام، ئۇ چوقۇم ئۇدۇللا جەننەتكە كىرگۈدەك.

شىر بىلەن ئادەم

كۆچلۈكلەر ئەلۋەتتە بەختلىك، لېكىن ئەقىل ـ پاراسەتلىكلەر ئۇنىڭدىنمۇ نەچچە ھەسسە بەختلىك! بۇ ھەقىقەتكە ئىشەنگۈسى كەلمەيدىغان ئادەملەرگە بۇ مەسەلىم ئۇنى ئېنىق ئىسپاتلاپ بېرەلەيدۇ؛ پاراسەتسىز كۈچ ـ قۇدرەتنىڭ ھېچقانداق قىممىتى يوق.

※ ※

ئوۋچى دەرەخلىككە تور سېلىپ قويۇپ ئۇخلاپتۇ، ئويغىنىپ قارىسا، ئۆزى شىر پادىشاھنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغانىكەن. شىر كۆزلىرىدىن غەزەپ ئوتلىرى ياغان، قورقۇنچلۇق ئاغزىنى يوغان ئاچقان ھالدا:

— ۋۇ ئۆلگۈر، — دەپ ۋارقىراپتۇ، — قېنى كۆرۈپ باقاي، قانچىلىك كارامىتىڭ باركىن، پۈتۈن ھايۋانلارنىڭ، ھەتتا مەندەك شىرنىڭ ئۈستىدىن غالىب كېلەلەيدىغان قانچىلىك كۈچ ـ قۇدرىتىڭ باركىن! ئەمدى مېنىڭ قولۇمغا چۈشتۈڭ، قېنى، كارامىتىڭنى كۆرسەت، سېنى شۇنچە يوغىنىتىۋەتكەن قايسى كۈچ ئۇ، بىر كۆرەي قېنى.

— بىزنىڭ ئارتۇق يېرىمىزنى ھېلى كۆرىسەن، — دەپتۇ ئوۋچى جاۋاب بېرىپ، — گەپ كۈچتە ئەمەس، ئەقىلدە. كېسىپ ئېيتىمەنكى، بەزى توسالغۇلاردىن مەن ئۆتەلەيمەن، لېكىن سەن ئۇنىڭ ئالدىدا ھامان يېڭىلگەنلىكىڭگە تەن بېرىسەن.

* كرىلوف بۇ مەسەلنى كېيىن نەشر قىلىنغان توپلامدىن چىقىرىۋەتكەن.

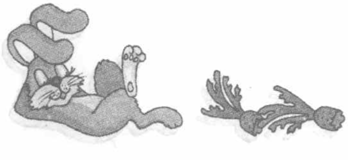

— يوغان گەپلىرىڭنى قوي، مۇنداق ئالجىشلىرىڭغا ئىشەنمەيمەن.

— بۇ ئالجىش ئەمەس، ئەمەلىيەت. مەن دېگىنىمنى چوقۇم قىلىمەن. ئەگەر دېگىنىم يالغان چىقسا، مېنى يەۋەتسەڭ بولىدۇ. مانا، مېنىڭ سالغان تورلۇرۇمغا قارا، ئۇنى دەرەخلىكنىڭ ئارىسىغا ئۆمۈچۈك توردەك شۇنداق زىچ قويۇۋەتتىم. قېنى، بۇ توردىن قايسىمىز ئۇڭاي ئۆتەلەيمىزكىن؟ سەن قوشۇلساڭ، ئالدى بىلەن مەن ئۆتەي، ئاندىن سەن پۈتۈن كۈچۈڭ بىلەن ئۆتۈپ باق. تور دېگەن ئاززاق شامالدىمۇ لەپەڭشىپ كېتىدۇ، شۇنداقتىمۇ ئېھتىيات قىلىشىڭ كېرەك! مېنىڭ كەينىمدىن چىقىمەن دەپ يالغۇز كۈچكىلا يۆلەنسەڭ ئىش ئاقمايدۇ.

شىر پادىشاھ توردىن ئۆتىدىغان بۇ ئىشنى پەقەت كۆزگە ئىلماي:

— قېنى ماڭ، — دەپتۇ ئۇ ھاكاۋۇرلۇق بىلەن، — مەن بۇنىڭدىن شارتلا قىلىپ ئۇدۇل چىقىپ كېتىمەن.

ئۇۋچى بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماپتۇ، ئۇ يەرگە يېپىشقىنىچە تورنىڭ ئاستىدىن ئۆمىلەپ ئۆتۈپ كېتىپتۇ. شىر بولسا تورنىڭ ئاستىدىن ئۆمىلەپ ئۆتۈشنى بىلمەيدىكەن، شۇڭا قارامىلىق قىلىپ، ساداقتىن ئېتىلغان ئوقتەك ئۆزىنى تورغا بىر ئۇرۇپتىكەن، ئۇنىڭدىن ئۆتۈش بىر ياقتا تۇرسۇن، بەلكى تورنىڭ ئىچىگە قاپسىلىپلا قاپتۇ!

شۇنىڭ بىلەن، ئۇۋچى ئۆزىنىڭ سۆھبىتىنىمۇ، ئوۋنىمۇ ئاياغلاشتۇرۇپتۇ. ئەقىللىق ئادەم ئاجىز بولسىمۇ نادان كۈچتۈڭگۈرنى كولدۇرلىتىپتۇ. شىر پادىشاھ بولسا بۇ ئەجەللىك ئويۇندا يەر بىلەن يەكسان بوپتۇ.

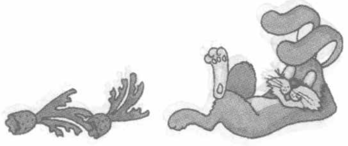

چىپار قوي

شىر پادىشاھ چىپار قويلارغا ناھايىتى ئۆچ ئىكەن. ئۇلارنى ئۆلتۈرۈپ تۈگىتىۋەتسىلا بولمىدىمۇ، بۇنىڭغا جىق ۋاقىتمۇ كەتمەيدۇ ئەلۋەتتە. بىراق بۇنداق قىلغاندا چوڭ خاتالىق ئۆتكەن بولىدۇ. چۈنكى ئورماندىكى ھايۋانلار ئۇنى مۇشۇنداق قىلسۇن دەپ پادىشاھ قىلغان ئەمەس - دە. ئۇنىڭ ئالىي مەرتىۋىنى داۋاملىق ساقلاپ قالالىشى زالىملىقتا ئەمەس، بەلكى ئادىللىقتا باغلىق. ۋەھالەنكى، ئۇنىڭ چىپار قوينى كۆرەرگە كۆزى يوق. خوش، شۇنداق ئىكەن، قانداق قىلغاندا ئابرۇيىنىمۇ ساقلاپ قالغىلى، كۆزگە قادالغان بۇ مىخنىمۇ يوقاتقىلى بولىدۇ؟ ئۇ ئېيىق بىلەن تۈلكىنى چاقىرتىپ، ئۆزىنىڭ بۇ باش قېتىنچىلىقىنى بۇ ئىككى سادىق ۋەزىرگە بايان قىپتۇ:

— چىپار قويغا قارىساملا كۆزلىرىم تورلىشىپ كېتىدۇ، مېنىڭچە چىپار قوي كۆزگە ئىنتايىن زىيانلىق نەرسە. قارىغاندا ئاشۇ قويلار ئاخىر كۆزۈمنى قارىغۇ قىلىدىغان ئوخشايدۇ. بۇ نېمىلەرنى قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى زادىلا بىلەلمەيۋاتىمەن.

ئېيىق تەرىنى تۈرۈپ، كۆزىنى چەكچەيتكەن ھالدا مۇنداق دەپتۇ:

— كارامەتلىك شاھىم، مېنىڭچە بۇ ئىشنىڭ يولى ناھايىتى ئوڭاي، ئۇلارنى گاچ - گۇچلا ئۆلۈمگە بۇيرۇۋەتسىلە

---

* بۇ ئەسەر كرىلوف ھايات ۋاقتىدا ئېلان قىلىنمىغان. ئۇنىڭدا ئالېكساندىر I نىڭ پېتىربۇرگ ئۇنىۋېرسىتېتىنى ۋەيران قىلغان ئەكسىيەتچىل قىلمىشى پاش قىلىنغان. بۇ مەسەلدىكى شىر چار پادىشاھقا، ئېيىق ۋە تۈلكە ئەتىۋار ۋەزىر ئاراكچېيېۋ بىلەن كىنەز گولتسىنغا دارىتما قىلىنغان.

بولغىنى، ئۇلارغا ھېچكىممۇ ئىچ ئاغرىتىپ كەتمەيدۇ.

بۇ تەكلىپنى ئاڭلاپ شىر پادىشاھنىڭ قوشۇمچىلىرى تو-رۇلۇپتۇ. تۈلكە بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ ناھايىتى خۇشامەت بىلەن گەپ باشلاپتۇ:

— شاھىم، مۆھتەرەم شاھىم، مەن ئىشىنىمەن، سىلىنىڭ ئۇ بىچارە جانىۋارلارغا قىلچە زىيان - زەخمەت يەتكۈزگىلىرى كەلمەيدۇ. سىلى ناھايىتى رەھىم - شەپقەتلىك پادىشاھ، قانداقمۇ ئۇنداق قىلىشقا قوللىرى بارسۇن؟ مېنىڭ بىر پىلا-نىم بار، ئەدەپسىزلىك بولسىمۇ دەپ باقسام: چىپار قويلارغا مەخسۇس بىر يايلاق ئاجرىتىپ بەرسىلە، ناھايىتى چىرايلىق، ئېسىل يايلاق بولسۇن، ساغلىقلار كۈن بويى ئوتلىسۇن، قو-زىلار سەكرەپ - تاقلىشىپ ئوينىسۇن. بۇ يەردە پادىچىلىرى-مىز ئاز، شۇڭا سىلى ئۇلارغا قاراشقا بۆرىنى پادىچى قىلىپ بەلگىلىسىلە، مېنىڭچە شەك - شۈبھىسىزكى، بۇ بىر پەرەز. چىپار قويلار ئاخىر بىر كۈن چوقۇم يوقىلىدۇ. ھېچبولمى-غاندا ھازىرچە بولسىمۇ ئۇلار ئۆز مەيلىچە يۈرۈپ تۇرۇشسۇن، ئۆلىدىغان ئىش بولسا ئۆلەر، بۇ شاھ ھەزرەتلىرىگە مۇناسى-ۋەتسىز، ھەرگىزمۇ سىلىنىڭ ئىشلىرى بولمايدۇ.

— كۆپچىلىك، قوشۇلامسىلەر؟ — دەپ سوراپتۇ شىر پادىشاھ. بارلىق قول - پۇتلار بىراق كۆتۈرۈلۈپتۇ.

بۇ پىلان قالتىس جايىدا ئىجرا قىلىنىپتۇ، كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن چىپار قويلار ئاساسەن يوقىلىپتۇ، ھەتتا ئاق قويلارمۇ كېمەيگىلى تۇرۇپتۇ.

بۇ پاجىئەلىك ئاقىۋەتنى ھايۋانلار قانداق چۈشەندۈرۈپتۇ دېمەمسىلەر؟ ئۇلار شىر پادىشاھ بەكمۇ رەھىمدىل، ھەممىنى قىلغان ئاشۇ بۆرە، دېيىشىپتۇ.

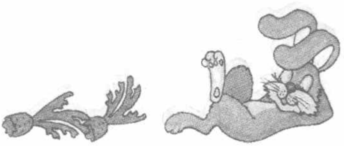

زىياپەت

ئاچارچىلىق يىللىرى ئىكەن. شىر پادىشاھ ھايۋانلارنىڭ كۆڭلىنى ياساش ئۈچۈن چوڭ بىر زىياپەت بەرمەكچى بوپتۇ. ئۇنىڭ چاپارمىنى ئورماندىن تارتىپ دالىغىچە ھەممە يەرگە يۈگۈرۈپ، ئۇلۇغ - ئۇششاق ھايۋانلارنىڭ ھەممىسىنى مېھمانغا چىللاپتۇ. چاقىرغان يەرگە كىمنىڭ بارغۇسى كەلمەيدۇ دەيسىلەر؟ ھەممىمىزنىڭ ئۆيىمىزدە يەيدىغىنىمىز بار تۇرۇپ، يەنە زىياپەتنىڭ تامىقىنى تېتىپ باققۇمىز كېلىدىغۇ.

سۇغۇر، تۈلكە، قارىغۇ چاشقان ئۈچى ئەزمىلىك قىلىپ، سۆرىلىپ بېرىپ بولغۇچە زىياپەت باشلىنىپ بولغانىكەن. تۈلكە مۇھىم ئىشلىرىنى بېجىرىمەن دەپ، سۇغۇر ياسىنىمەن دەپ، قارىغۇ چاشقان يولدىن ئادىشىپ قېلىپ، تولۇق بىر سائەت كېچىكىپ قاپتۇ. ئۇلار شىر پادىشاھنىڭ ئوڭ تەرىپىدە بىر بوش ئورۇننىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، ئاشۇ يەردە سىغدۇلىشىپ ئولتۇرارمىز، دەپ ئويلاپتۇ.

— دوستلىرىم، بۇ يەرگە قارىماڭلار، — دەپتۇ قاپلان ئۇلارغا، — بۇ ئورۇن بوش بولغىنى بىلەن بەربىر سىلەرگە تەگمەيدۇ، بۇ يەر پىلغا ئېلىپ قويۇلغان، ئۇ سىلەرنى ئىتتىرىپ چىقىرىۋېتىشى، ئىش يامىنىغا ئۆرۈلۈپ كەتسە، ھەتتا سىلەرنى بېسىپ ئۆلتۈرۈپ قويۇشى مۇمكىن. شۇڭا، ئاچ قورساق ئۇخلىغۇڭلار كەلمىسە، تالادىكى ئۇستەلگە چىقىڭلار، قورسىقىڭلار تويىدۇ، ھەر ھالدا ئامىتىمىز بار ئىكەن دەپ خۇشمۇ بولىسىلەر. بۇ ئۇستەل ئەمدى كېلىدىغان بەھەيۋەت

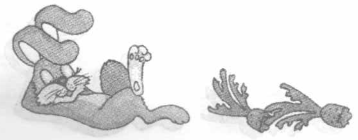

www.uyghurkitap.com

هايۋانلارغا هازىرلانغان. سىلەر بولساڭلار ئۇششاق ھايۋانلارغا مەنسۇپ. ناۋادا ئۆره تۇرۇپ تاماق يېگۈڭلار كەلمىسە، مەرھە-مەت، ئۆيۈڭلەرگە كېتىڭلار!

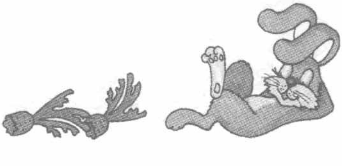

مىشكانىڭ زىياپىتى

بىر كۈنى مىشكا ناھايىتى جىق مېھمان چاقىرىپتۇ. ئۇ ھەممە ئېيىقنى بىر - بىرلەپ ئىزدەپ چاقىرىپ ئولتۇرماپتۇ، بەلكى ئۆزىگە قولۇم - قوشنا بولغان ھايۋانلارنى، ئۇچراپ قالغان، خىيالىغا كەلگەنلەرنىلا چاقىرىپتۇ.

ئىشقىلىپ، بۇ زىياپەتنى ئېيىق بىر نېمىنى قۇتلۇقلاپ چاقىرغان، ئۇنىڭ قۇتلۇقلاۋاتقىنى تۇغۇلغان كۈنىمۇ، ئىسىم قويۇش كۈنىمۇ، يا ئۆي تويىمۇ، بۇلارنى ئېنىق بىلگىلى بولمايدىكەن. مېھمانلار يەپتۇ، ئىچىپتۇ، ناھايىتى ياخشى مېھمان بولۇشۇپتۇ، تاماقلىرىمۇ، تاتلىق - تۇرۇملىرىمۇ، ھاراق - شارابلىرىمۇ شۇنداق كۆڭۈلدىكىدەك بوپتۇ.

مىشكا مېھمانلىرىنىڭ ناھايىتى ئىچىلىپ - يېيىلىپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ئۆزىچە ھەر خىل قىلىقلارنى چىقارغىلى تۇرۇپتۇ، مېھمانلارنىڭ ئالدىدا نايناقلاپ، غىلجىڭلاپ ھاراق سۇنۇپتۇ، مەستلەرنىڭ سورۇندا ئېيتىلىدىغان ناخشىلارنى ئېيتىپتۇ، ئاخىر ئىت چىنە - قاچىلارنى يالىغىلى تۇرغان ۋاقىتتا، ئوتتۇرىغا چۈشۈپ ئۇسسۇل ئويناشقا باشلاپتۇ.

— ئاھ، قەدىرلىك مىشكا، — دەپتۇ تۈلكە چاۋاك ئۇرۇپ، — ئۇسسۇلۇڭ نەقەدەر نەپىس! نېمىدېگەن چاققان، چىرايلىق، لەرزان ۋە قىزىقارلىق ئوينايسەن - ھە!

بۆرە ئۇستەلدە تۈلكىگە يېقىن ئولتۇرغانىكەن، ئۇ تۈلكىنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپتۇ:

— ۋاي خۇدايىم، سەن پۈتۈنلەي ئالجىغىپسەن تۇرىدىغۇ! ئېيىقنىڭ مۇشۇ قالايمىقان سەكرەشلىرىنى كۆرۈپ تۇرۇپ ماختاۋاتىسىنا؟ ئاھ دەپ كەتكۈچىلىك نېمىسى بار؟ بەئەينى ساراڭدەكلا سەكرەۋاتامدۇ؟

— جۆيلۈۋاتقان ئۆزۈڭ، — دەپتۇ تۈلكە، — ھەممە نېمىگە سوغۇق كۆلۈپ يۈرىدىغان ئەخمەق ئىكەنسەن. تېخى چۈشەنمەيۋاتامسەن؟ بىزنى مېھمانغا چاقىرغانلىقى ئۈچۈن مەن ئۇنىڭ ئۇسسۇلىنى ماختاۋاتىمەن. ئەگەر ئۇنى ماختاپ ئۆزۈمگە قارىتىۋالىدىغان بولسام، كىم بىلىدۇ، ئۇ بىزنى كەچكى تاماققىمۇ ئېلىپ قالامدۇ تېخى.

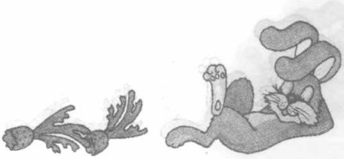

[General Information]
书名=克雷洛夫寓言 4 维吾尔文
SS号=40250859